

บทที่ 4

การกำหนดค่าสินไหมทดแทนในคดีละเมิดที่รัฐต้องรับผิดชอบ บุคคลภายนอกในประเทศไทย

การกำหนดค่าสินไหมทดแทนในคดีละเมิดที่รัฐต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกของ ไทยจะศึกษาแยกตามลักษณะของความเสียหาย ซึ่งประกอบด้วยความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด จากแนวบรรทัดฐานของศาลยุติธรรมและ ศาลปกครอง ตามลำดับ

4.1 หลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนของศาลยุติธรรม

ศาลยุติธรรมกำหนดค่าสินไหมทดแทนโดยพิจารณาจากประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์เป็นหลัก ในกรณีที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีบทบัญญัติเฉพาะในการกำหนด ค่าเสียหายเอาไว้พิจารณาตามบทบัญญัตินั้น ๆ เช่น กรณีตามมาตรา 439 ถึงมาตรา 447 ส่วนกรณีที่ไม่มียกเว้นไว้เป็นการเฉพาะ ก็นำบทบัญญัติทั่วไปตามมาตรา 438 ซึ่งกำหนดให้ ศาลมีดุลพินิจในการวินิจฉัยค่าสินไหมทดแทนตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่ง ละเมิด ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมเสมือนไม่มีการกระทำละเมิด การกำหนด ค่าเสียหายสิ่งที่ศาลต้องคำนึงได้แก่ วิธีการที่ศาลจะเยียวยาความเสียหายซึ่งมาตรา 438 วรรคแรก ให้ศาลมีดุลพินิจในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนว่าสมควรเป็น ซึ่งหมายถึงการ กำหนดวิธีการชดเชย เช่น ให้คืนทรัพย์สิน ให้ใช้ราคาทรัพย์สินหรือทำให้ชื่อเสียงกลับคืนดีดังเดิม แต่การจะกำหนดวิธีใด กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้แต่ไม่ได้หมายความว่าศาลมีดุลพินิจอิสระที่จะ เลือกกำหนดโดยปราศจากขอบเขต เพราะศาลต้องคำนึงถึงหลักการไม่พิพากษาหรือคำสั่ง เกินไปกว่าสิ่งที่คู่ความขอ¹

¹ หลักการไม่พิพากษาเกินคำขอ ศาลในประเทศตะวันตกยึดถือหลักการว่าจะไม่ พิพากษาเกินกว่าสิ่งที่คู่ความร้องขอ ทั้งนี้ ตามหลักกฎหมายกฎหมายเก่าแก่ที่ว่า "ne eat iudex ultra vel extra petita partium" โดยเฉพาะในประเทศ Civil Law จะถือหลักนี้อย่างเคร่งครัดใน การพิจารณาคดี แต่ในประเทศ Common Law และประเทศยุโรปที่เป็นสังคมนิยม ศาลอาจ ยกเว้นหลักการนี้ โดยในอังกฤษและสหรัฐอเมริกาถือแนวปฏิบัติที่มีมาจากศาล Chancery ซึ่งเป็นศาลคดีเคอควิตี้ว่า ในบางครั้ง เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมระหว่างคู่ความ ศาลอาจให้ การเยียวยาแก่คู่ความได้ ซึ่งเรียกว่าหลัก Equity ซึ่งเป็นกรณีที่แตกต่างจากศาลคดี

4.1.1 หลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนประเภทความเสียหายต่อชีวิต

หลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนในกรณีทำให้ตายตามมาตรา 443 และมาตรา 445 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บทบัญญัติดังกล่าวมาจากประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 844 ประกอบมาตรา 843 กำหนดในกรณีที่ทำให้เขาถึงตาย บุคคลจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจะต้องชดใช้ค่าปลงศพให้แก่บุคคลซึ่งมีหน้าที่จะต้องจ่ายค่าปลงศพนั้น ถ้าในขณะที่ก่อความเสียหายนั้น ผู้ตายมีความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกโดยมีหน้าที่หรืออาจมีหน้าที่ตามกฎหมายจะต้องอุปการะเลี้ยงดูบุคคลภายนอกนั้น และโดยผลแห่งการตายทำให้บุคคลภายนอกขาดไร้เสียซึ่งสิทธิที่จะเรียกร้องการอุปการะบุคคลผู้จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลภายนอกนั้น โดยการจ่ายเงินเป็นรายปี ซึ่งผู้ตายจะต้องให้อุปการะในระหว่างเวลาซึ่งอาจสันนิษฐานได้ว่าจะใช้ชีวิตของเขาจะยืนยาวอยู่ ให้นำบทบัญญัติมาตรา 843 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ มาใช้โดยอนุโลม หน้าที่ใช้ค่าสินไหมทดแทนย่อมเกิดขึ้นแม้ในขณะที่ความเสียหายเกิดขึ้นนั้น บุคคลภายนอกยังอยู่ในครรภ์มารดาและมาตรา 843 กำหนดว่าโดยผลแห่งความเสียหายซึ่งเกิดขึ้นแก่ร่างกายหรืออนามัยของบุคคลอื่น ถ้าความสามารถในการหาเลี้ยงชีพของผู้ต้องเสียหายได้ถูกทำลายหรือลดน้อยถอยลง หรือก่อให้เกิดความจำเป็นเพิ่มพูนขึ้น ให้กำหนดค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายด้วยการใช้เงินเป็นรายปี บทบัญญัติมาตรา 760 ให้นำมาใช้กับการจ่ายเงินเป็นรายปีด้วย บุคคลผู้จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่ว่าด้วยวิธีใดๆ และจำนวนเท่าใด จำต้องจัดให้มีหลักประกันโดยพิจารณาสิ่งแวดล้อมประกอบแทนที่จะรับเงินเป็นรายปี ผู้เสียหายอาจร้องขอให้จ่ายเป็นเงินก้อนจำนวนหนึ่งได้ ถ้ามีเหตุผลอันมั่นคงพอสมควร อนึ่งสิทธิเรียกร้องดังกล่าวนี้ไม่ต้องห้าม แม้ข้อเท็จจริงจะปรากฏว่าบุคคลอีกคนหนึ่งได้มีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูผู้เสียหายอยู่แล้ว² เห็นได้ว่ากฎหมายแพ่งเยอรมันให้กำหนดค่าเสียหายเป็นรายปี หากมีเหตุผล

Commom Law แต่เมื่อได้รวมทั้งสองศาลเข้าด้วยกันในช่วงศตวรรษที่ 19 หลักนี้ยังคงได้รับการถือปฏิบัติอยู่ สำหรับประเทศยุโรปในกลุ่มสังคมนิยมยิ่งยึดถือหลักว่า ในกรณีที่เห็นสมควรเพื่อปกป้องสิทธิหรือประโยชน์ของรัฐที่กฎหมายคุ้มครอง ศาลอาจพิจารณาพิพากษานอกเหนือจากที่โจทก์ร้องขอได้ ส่วนประเทศไทยน่าจะมีหลักการทำงานเดียวกับประเทศ Commom Law ทั้งนี้ตามมาตรา 142 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง อ่างใน วรรณชัย บุญบำรุงและคณะ, **หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง**, อ่างแล้ว, หน้า 75 – 76.

อันสมควร ผู้เสียหายอาจร้องขอให้ศาลกำหนดเป็นอย่างอื่นได้ ค่าเสียหายมาตรานี้เป็นค่าเสียหายในทางทรัพย์สิน กฎหมายจึงบัญญัติถึงค่าเสียหายในกรณีทำให้ตายไว้โดยเฉพาะ แต่มิได้บัญญัติให้ค่าเสียหายทางจิตใจ³ นอกจากนี้ผู้ทำละเมิดต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 443 กับมาตรา 445 เท่านั้น หากมีความเสียหายอื่นนอกเหนือจากนี้ ศาลฎีกาแปลความมาตลอดว่าเรียกไม่ได้ เช่น บิดาไม่อาจเรียกค่าเสียหายเพราะค่าโศกเศร้า เสียใจและผิดหวังในกรณีละเมิดทำให้บุตรตายไม่ได้⁴ ค่าสูญเสียบุตรเพราะทำละเมิด⁵ ค่าว่าแห้วกรณีที่ขาดบุคคลที่เคารพ⁶ ค่าชอกช้ำระกำใจ ค่าวิปโยคโศมนัส ค่าขาดความอบอุ่นที่ขาดหายไป ค่าสูญเสียภริยาที่เคยปฏิบัติสามีให้มีความสุขไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เรียกร้องได้⁷ ค่าสินไหมทดแทนกรณีทำให้ถึงแก่ความตาย สามารถเรียกค่าปลงศพ ค่าใช้จ่ายอันจำเป็นตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 443 วรรคหนึ่ง ค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ก่อนตาย ค่าขาดไร่อุปการะตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 443 วรรคสอง ค่าขาดแรงงานตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 445 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

4.1.1.1 ค่าปลงศพ (Funeral expense)

ค่าปลงศพ หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการจัดการศพตามประเพณีของผู้ตาย ซึ่งเป็นหน้าที่ของทายาทที่จะต้องจัดการศพของผู้ตายตามประเพณี ค่าใช้จ่ายในการปลงศพนี้ตามกฎหมาย ผู้จัดการมีสิทธิเรียกจากผู้ทำละเมิดได้ และเรียกได้ตลอดถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการตายของผู้ตาย ซึ่งได้จ่ายไปตามสมควรและตามความเป็นจริง⁸

² พจน์ ปุษปาคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, อ่างแล้ว, หน้า 554-555.

³ จิตติ ดิงศภักดิ์, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 345 ถึง 452 ว่าด้วยมูลแห่งหนี้, อ่างแล้ว, หน้า 312.

⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 477/2514, 1550/2518

⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 292/2502

⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 677/2501

⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 292/2502, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 789/2502

⁸ สุขุม ศุภนิธย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, อ่างแล้ว, หน้า 219.

ค่าปลงศพเป็นค่าใช้จ่ายที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้และเป็นค่าใช้จ่ายที่กระทบสิทธิในทรัพย์สินของผู้มีหน้าที่จัดการศพ คำพิพากษาศาลฎีกาส่วนใหญ่มักจะกำหนดให้โดยอาจจะให้เต็มตามจำนวนที่ขอหรือต่ำกว่าโดยศาลคำนึงถึงประเพณีการจัดการศพตามลัทธิประเพณีนิยม ศาสนาที่ผู้ตายนับถือ มีวิธีจัดการศพอย่างใดซึ่งต้องมีความเหมาะสมแก่ฐานะานุรูปผู้ตาย บิดามารดา หรือผู้มีหน้าที่จัดการศพ กรณีที่ศาลเห็นว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม เช่น ค่าหีบศพ ห่อศพ ฉีดยาศพ ค่าแต่งตัวให้ศพ ค่าใช้จ่ายในการพิมพ์หนังสือแจกงานศพ ค่าเจดีย์บรรจุอัฐิของผู้ตาย ซึ่งจ่ายไปตามจำนวนสมควรแก่ฐานะของผู้ตาย⁹ ค่าส่งศพกลับภูมิลำเนา¹⁰ ศาลมักจะกำหนดให้ตามพยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบ แต่ต้องเป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปจริง ในกรณีที่โจทก์ไม่มีพยานหลักฐาน แต่ศาลเห็นว่าได้ใช้จ่ายไปจริง ศาลก็จะใช้ดุลพินิจตามมาตรา 438 วรรคแรก กำหนดให้พอประมาณ ศาลมีดุลพินิจกำหนดให้ตามสมควร¹¹ กรณีที่เป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นค่าก่อเจดีย์บรรจุอัฐิผู้ตาย¹² ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างเจดีย์รอบวงซุ้มที่ได้กระทำไปก่อนผู้ตายตาย มิใช่ค่าเสียหายโดยตรงที่จำเลยต้องรับผิดชอบ¹³ ค่าจ้างคนเฝ้าบ้านในขณะที่จัดการศพมิใช่ค่าใช้จ่ายจากการปลงศพหรือค่าใช้จ่ายอันจำเป็น¹⁴ ค่าซื้อสุราเลี้ยงแขก ค่าสร้างศาลาถวายเป็นวัด และค่าทำบุญ 100 วัน มิใช่ค่าใช้จ่ายในการจัดการศพ¹⁵ ศาลมักจะไม่กำหนดให้เนื่องจากการพุ่มเพ็ญและเป็นภาระแก่ผู้ทำละเมิดทั้งไม่ได้เป็นผลโดยตรงจากการทำละเมิด เห็นได้ว่า ศาลได้กำหนดกรอบการใช้ดุลพินิจว่าต้องไม่ใช่รายการที่พุ่มเพ็ญเกินไป¹⁶ มิใช่เมื่อจ่ายไปเท่าไรแล้วจะเรียกเอาได้ทั้งหมด¹⁷ และต้องมิใช่การแสวงหากำไรจากการจัดการปลงศพ อย่างไรก็ตาม กรณีที่มีผู้บริจาคเงินเป็นค่าใช้จ่ายในการปลงศพ ไม่อาจนำมาอ้างเพื่อให้ลดหย่อนค่าปลงศพได้ เพราะค่าปลงศพเป็นค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด ที่ผู้ทำละเมิดมีหน้าที่ต้องชดใช้¹⁸ ซึ่งเป็นการช่วยเหลือทางศีลธรรมจรรยา

⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2707/2516

¹⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2023/2522

¹¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1556/2520

¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1169 - 1170/2509

¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 495/2523

¹⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1437/2526

¹⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2549 - 2550/2530

¹⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1648/2509

¹⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1666/2514

¹⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 928/2507

และหน้าที่ที่ต้องชดใช้ค่าปลงศพเป็นคนละเรื่องกัน¹⁹ ไม่ต้องคำนึงถึงแม้ว่าจะมีบุคคลอื่น ออกค่าใช้จ่ายให้และไม่ยากจนก็ตาม ผู้ทำละเมิดต้องรับผิดชอบเต็มจำนวน²⁰ ไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบได้

4.1.1.2 ค่าใช้จ่ายอันจำเป็น

ค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่น หมายถึงค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จำเป็นในการจัดการปลงศพ ค่าใช้จ่ายในกรณีนี้ต้องเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นและต้องสมควรแก่ฐานานุรูป

กรณีที่ศาลวินิจฉัยว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็น เช่น ค่าพิมพ์การ์ดเชิญมาปนกิจศพ ค่าหนังสือ ของที่ระลึกแจกงานศพ ค่าบำเพ็ญกุศล ค่าพาหนะที่บิดามารดาและญาติของผู้ตาย เดินทางไปจัดการศพ²¹ ค่าซื้อที่ฝังศพ สุสาน ของเช่นไห้ว อาหารเครื่องต้มเลี้ยงแขกก่อนนำศพ ไปสุสาน เวลาฝังโดยเฉพาะของคนจีนจะเชิญแขกมาร่วมพิธีตอนที่นำศพไปฝังเพื่อจะให้แขกมา มาก ๆ เพื่อเกียรติเป็นหน้าเป็นตาแก่ผู้ตายหรือทายาท และมีการจัดเลี้ยงโต๊ะจีนก่อนเคลื่อนย้าย ศพ เป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็น

กรณีที่ศาลวินิจฉัยว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น เครื่องต้มแขกที่มาร่วมงานศพ ค่าของและเงินถวายพระสวดอภิธรรมทุกคืน 3 คืน 7 คืน ค่าใช้จ่ายในการจ้างรถรับจ้างไปฝัง สวดศพ ค่าอนุสาวรีย์ไว้เก็บกระดูกผู้ตาย ค่าซื้อสุราเลี้ยงแขก ค่าสร้างศาลาถวายวัด และ ค่าทำบุญ 100 วัน มิใช่ค่าใช้จ่ายในการจัดการศพ²² อย่างไรก็ตาม ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นหลังจาก ปลงศพไปแล้ว ถือว่าไม่ใช่ค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการจัดการศพ เช่น ทำบุญครบ 100 วัน 1 ปี 3 ปี การสร้างศาลาถวายวัด สร้างกุฏิทำบุญให้ผู้ตาย ค่าใช้จ่ายในขนาดที่บุตรของผู้ตายต้องไป เคารพศพผู้ตายในสถานที่เกิดเหตุกรณีเครื่องบินตก เป็นต้น

การกำหนดค่าเสียหายในกรณีนี้อาศัยหลักการเดียวกับค่าใช้จ่ายในการปลงศพ โดย ต้องคำนึงถึงความจำเป็น ตามฐานานุรูปของผู้ตายและผู้มีหน้าที่ปลงศพ และเป็นค่าใช้จ่ายที่ เกิดขึ้นจริง ไม่มีลักษณะเป็นค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย อีกทั้งต้องพิจารณาถึงประเพณีการทำศพตาม ลัทธินิยม หากในระหว่างผู้ตายถึงแก่ความตายและมีทรัพย์สินผู้ตายซึ่งสูญหายไปเพราะเกิดเหตุ ก็ถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ค่าใช้จ่ายอันจำเป็นที่สามารถเรียกชดใช้ได้ มิได้มีความหมายว่าจะ เรียกคืนได้ทั้งหมดเพราะจะเป็นการเปิดโอกาสให้เพิ่มค่าเสียหาย ทำให้ผู้ทำละเมิดรับผิดชอบ

¹⁹ วงษ์ วีระพงศ์, คำอธิบายลักษณะละเมิด, อ่างแล้ว, หน้า 381.

²⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 143 - 144/2521

²¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 574/2515

²² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2549 - 2550/2530

ความเสียหายที่แท้จริง เช่น จำเลยที่ 1 เป็นลูกจ้างจำเลยที่ 2 ขับรถยนต์สาธารณะเฉี่ยวชนนาง
 ชั้น แซ่ตั้ง มารดาโจทก์ถึงแก่ความตาย โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายจำนวน 47 รายการเป็นเงิน
 88,060 บาท ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าค่าปลงศพรวมทั้งค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่น ๆ อีกด้วย จะต้อง
 พิเคราะห์ตามฐานานุรูปของผู้ตาย มิใช่ว่าถ้ามีการใช้จ่ายเงินทำศพตามประเพณีแล้วเป็น
 จำนวนเท่าใดแล้ว ผู้ทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบทั้งหมด ค่าอาหารไหว้ศพตอนเย็นวันที่ตายกับ
 วันรุ่งขึ้น กับค่าเครื่องเช่นไหว้ในขณะที่บรรจุศพ(เข้าโลง) โจทก์เรียก 1,900 บาท กำหนดให้ 400
 บาท ค่าอาหาร เครื่องดื่มเลี้ยงแขก และดอกไม้ธูปเทียนในการบรรจุศพที่โรงพยาบาล โจทก์
 เรียก 2,200 บาท กำหนดให้ 1,000 บาท ค่าอาหารเลี้ยงแขกและผู้ช่วยจัดงานในการตั้งศพที่
 วัด 3 วัน 4,500 บาท ค่าเครื่องดื่ม บุหรี่ หมากพลูถวายพระและเลี้ยงคนทีวัน 3 วัน 1,000 บาท
 เงินและของไทยทานถวายพระสวดหน้าศพ 3 คืน 12 รูป 1,000 บาท รวม 3 รายการนี้เป็นเงิน
 7,000 บาท กำหนดให้ 6,000 บาท ค่าเครื่องเช่นไหว้ก่อนนำศพไปสุสานเม่งห้วย ชลบุรี 450 บาท
 กำหนดให้ 100 บาท ค่าอาหาร เครื่องดื่ม บุหรี่เลี้ยงแขกตอนจะเคลื่อนศพไปสุสาน 3,700 บาท
 กำหนดให้ 1,000 บาท ค่าดอกไม้ธูปเทียน กระดาษเงินกระดาษทอง โปรยในระหว่างทางไปยัง
 สุสาน 1,000 บาท กำหนดให้ 200 บาท ค่าธรรมเนียมรถผ่านด่านทั้งไปและกลับ 600 บาท
 ให้เต็ม ค่าของไหว้เจ้าที่และเทวดาตอนจะฝังศพ 1,800 บาท กำหนดให้ 200 บาท ค่าซื้อที่ฝัง
 ศพที่สุสาน 6,000 บาท ค่าทำsvgช้วยคอนกรีต 4,300 บาท ให้เต็ม ค่าแผ่นศิลาสลักชื่อหน้า
 svgช้วย 4,500 บาท กำหนดให้ 1,000 บาท ค่าบำรุงสุสานเม่งห้วย 100 บาท ค่าเติมน้ำมัน
 ตะเกียงสุสาน 50 บาท ให้เต็ม ค่าอาหาร เครื่องดื่ม บุหรี่ เลี้ยงแขกที่สุสาน 2,200 บาท
 กำหนดให้ 1,200 บาท ค่าเครื่องกระดาษจำลองสิ่งต่าง ๆ ใช้ในพิธีงเด็ก 4,000 บาท
 กำหนดให้ 2,000 บาท รวมทั้งสิ้น 40,000 บาท

ส่วนรายการที่แนวคำพิพากษาของศาลยุติธรรมไม่กำหนดให้ ได้แก่ ค่าเช่า
 รถบรรทุก ค่าน้ำมันและค่าผ่านด่านไปทำบุญร้อยวันที่สุสาน ค่าอาหารและเครื่องดื่ม บุหรี่ เลี้ยง
 แขกไปทำบุญร้อยวัน ค่าอาหารและของไหว้ศพในการทำบุญร้อยวัน ค่าของไหว้ศพทุกระยะ 10
 วัน จนครบ 90 วัน ซึ่งศาลให้เหตุผลว่า โจทก์ได้จัดการปลงศพตามประเพณีไทย ทำงเด็ก
 ทำsvgช้วยฝังศพ และนำศพไปบรรจุsvgช้วยเสร็จแล้ว ซึ่งศาลให้จำเลยชดใช้แล้ว ไม่ควรให้จำเลย
 ต้องรับผิดชอบตามรายการเหล่านี้²³ อาจกล่าวได้ว่า หากเป็นความเสียหายที่จำเป็นโดยตรงแก่การ
 ปลงศพตามประเพณี เช่น ค่าซื้อที่ฝังศพที่สุสาน ค่าทำsvgช้วยคอนกรีต ค่าธรรมเนียมรถผ่านด่าน
 ทั้งไปและกลับ ค่าบำรุงสุสาน ค่าเติมน้ำมันตะเกียงสุสาน ศาลกำหนดให้เต็มจำนวน หลังจากนั้น
 นั้น ศาลจะกำหนดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับกับการจัดการปลงศพเรียงลำดับลงไปว่าตามปกติแห่ง

²³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 533/2506

ประเพณีท้องถิ่นหรือศาสนาจำเป็นที่จะต้องพิธีกรรมอย่างนั้น หรือไม่ หากศาลเชื่อว่าจำเป็น ศาลจึงจะกำหนดค่าเสียหายให้ สำหรับกรณีค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นหลังจากจัดการปลงศพแล้ว ส่วนใหญ่มักจะเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ค่าเช่ารถบรรทุก ค่าน้ำมันและค่าผ่านด่านไปทำบุญ ร้อยวันที่สุสาน ค่าอาหารและเครื่องดื่ม บุหรี่ เลี้ยงแขกไปทำบุญร้อยวัน ค่าทำบุญอุทิศให้ผู้ตาย หลังปลงศพเสร็จแล้ว²⁴ สร้างกุฎิทำบุญให้ผู้ตายเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น²⁵ โจทก์ซึ่งเป็นผู้จัดการ ปลงศพของนายจันทร์มี อริฎุ ซึ่งถึงแก่ความตายเนื่องจากเจ้าหน้าที่ของกรมประชาสัมพันธ์ขับ รถยนต์เฉี่ยวชนจนถึงแก่ความตาย โจทก์อ้างว่าได้สวดพระอภิธรรมศพ 3 คืน จำเลยโต้แย้งว่า สวดเพียง 1 คืน ศาลฎีกาฟังข้อเท็จจริงว่า โจทก์จัดการสวดพระอภิธรรมศพ 3 คืนจริง แม้จะไม่มี หลักฐานอันเป็นค่าใช้จ่ายมาแสดงแต่เมื่อคำนึงถึงฐานานุรูปของของโจทก์ซึ่งมารดาผู้ตาย และ นายจันทร์มี ผู้ตาย โจทก์ทำงานแบกไม้และขนขี้เลื่อยในโรงไม้ ได้รับค่าจ้างวันละ 80 บาท ถ้าโรงเลื่อยไม่เปิดทำการก็จะไม่ได้ค่าจ้าง ส่วนผู้ตายมีอาชีพรับจ้างขับรถยนต์ให้โรงเลื่อย ได้ ค่าจ้างเดือนละ 5,000 บาท ที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์กำหนดค่าปลงศพให้โจทก์ 20,000 บาท เป็นจำนวนที่เหมาะสมแล้ว²⁶ กรณีดังกล่าวศาลนำอาชีพของผู้ปลงศพ และผู้ตาย นำรายได้จากการทำงานและรายจ่ายที่จ่ายไปในการสวดพระอภิธรรมศพ และจำนวนวันที่มีการ สวดอภิธรรมศพมาประกอบการพิจารณากำหนดค่าเสียหายเป็นเกณฑ์ในการกำหนดค่าปลงศพ

4.1.1.3 ค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย (Medical and Allied expenses)

ค่ารักษาพยาบาลเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากความพยายามที่จะทำให้ผู้ถูกทำ ละเมิดกลับคืนสู่สภาพร่างกายหรือจิตใจที่เป็นปกติเป็นความเสียหายที่เกิดแก่ร่างกาย ในเบื้องต้น แต่ผลสุดท้ายไม่อาจรักษาได้จนกระทั่งผู้ตายถึงแก่ความตาย อย่างไรก็ตาม ความเสียหายที่เกิดแก่ร่างกาย ในกรณีที่ยังไม่ถึงแก่ความตายมีทั้งค่าเสียหายที่คำนวณเป็นเงิน ได้และค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ กรณีผู้ถูกทำละเมิดไม่ตายทันทีก็ต้องนำส่ง โรงพยาบาลเพื่อรักษาพยาบาล โดยปกติจะรักษาที่โรงพยาบาล ศูนย์บริการสาธารณสุข คลินิก ของแพทย์ ต้องเสียค่ายา ค่าเลือด ค่าน้ำเกลือ ค่าเอกซเรย์ ค่าห้อง ค่ารักษาของแพทย์ ค่าพยาบาล และค่าจ้างเฝ้าอาการของคนไข้ ค่าพาหนะในการไปหรือกลับจากโรงพยาบาลเพื่อรักษา ค่าพาหนะในการซื้อยา วัสดุจำเป็นที่ต้องใช้ในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าโรงแรมของบุคคล

²⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 533/2506

²⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 638/2462

²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5128/2546

ที่ปรนนิบัติคนไข้ ถ้าอยู่รวมกับคนไข้ในโรงพยาบาลไม่ได้ และจำเป็นต้องพักแรมเช่นนั้น ถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการรักษาพยาบาล²⁷

การกำหนดค่ารักษาพยาบาลก่อนตายที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้สามารถกำหนดได้ตามผลประโยชน์ตามความเป็นจริงที่ขาดไป คือ เน้นไปที่ผลกำไรหรือผลประโยชน์ที่ควรจะได้ ส่วนค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้กำหนดตามหลักความยุติธรรมและความเป็นจริง คือ เป็นสิ่งที่วิญญูชนเห็นว่าถูกต้อง ยุติธรรม แม้ว่าการกำหนดลักษณะนี้จะไม่อาจเยียวยาให้กลับคืนสู่สถานะเดิมหรือใกล้เคียงกับสถานะเดิมได้ก็ตาม แต่เพื่อให้บรรเทาหรือทุเลาความเสียหายลงไปได้ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ค่ารักษาพยาบาลต้องสมเหตุสมผล โดยการนำเอาการรักษาทางการแพทย์มาเป็นฐานในการคำนวณ²⁸ ค่าเสียหายอันเกิดจากการรักษาอาจเกิดขึ้นก่อนที่จะส่งเข้ารับรักษาที่โรงพยาบาล ขณะที่รักษาตัวที่โรงพยาบาล และออกจากโรงพยาบาลแล้ว ค่าเสียหายก่อนที่จะส่งเข้ารับรักษาที่โรงพยาบาล หากมีการปฐมพยาบาลเบื้องต้น หรือมีการรักษาอาการอันเป็นผลมาจากการกระทำละเมิด เช่น ไปทำแผล หรือฉีดยาที่สถานีก่อนนำมารับรักษาที่โรงพยาบาลก็สามารถเรียกค่าใช้จ่ายได้ ตลอดจนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องอันจำเป็นตามสมควร ไม่ว่าจะเป็นการว่าจ้างรถโดยสารไปยังสถานีก่อนนำมารับรักษา กรณีที่มีการนอนพักรักษาตัวเพื่อรอดูอาการ หากมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นก็สามารถเรียกได้ เช่น ค่าอาหาร เครื่องดื่ม เป็นต้น กรณีที่ไม่ได้นอนพักรักษาตัว แต่แพทย์ฉีดยาและนัดให้มาฉีดอีกหลายครั้งจนครบ หรือนัดให้มาดำเนินการล้างแผล หรือเย็บแผล สิ่งเหล่านี้เป็นค่าใช้จ่ายที่คาดว่าจะต้องเสีย (prospective expenses) ศาลก็ต้องกำหนดค่าเสียหายให้ด้วย ขณะที่รักษาตัวที่โรงพยาบาลซึ่งเป็นกระบวนการในการรักษา ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นสามารถเรียกได้ไม่ว่าจะเป็นค่าผ่าตัด ค่ายา ค่าห้องโรงพยาบาล ตลอดจนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือพิเศษในการรักษา ค่าจ้างพยาบาลเฝ้าไข้ ค่าจ้างรถแท็กซี่ภรรยาไปเฝ้าเยี่ยมปรนนิบัติโจทก์ผู้เสียหายที่โรงพยาบาล ค่าจ้างแท็กซี่ที่ผู้เสียหายนั่งไปทำงานเพราะยังเดินไม่ได้เป็นค่าเสียหายที่เรียกจากผู้ทำละเมิดได้²⁹ หากผู้เสียหายออกจากโรงพยาบาลแล้ว และยังคงต้องการรักษาฟื้นฟูสภาพร่างกายให้คืนสู่สภาพเดิม ก็มีลักษณะเป็นค่าใช้จ่ายที่สมควร โดยเฉพาะกรณีที่ไม่อาจหายเป็นปกติได้ เช่น กระดูกยังไม่ติด ต้องทำกายภาพบำบัด ต้องพักฟื้น อนึ่ง การกำหนดค่าเสียหายใน

²⁷ พจนี ปุชปาคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, อ่างแล้ว, หน้า 510.

²⁸ Harvey McGregor, International Encyclopedia of Comparative Law, Volume XI Torts, Chapter 9 Personal Injury and Death, p.41.

²⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 450/2516

กรณีนี้ ศาลจำเป็นต้องเริ่มจากสภาพความเป็นจริงก่อนถูกทำละเมิด ความเสียหายขณะทำละเมิด และหลังละเมิดเปรียบเทียบกัน แล้วกำหนดค่าเสียหายในส่วนที่แตกต่างกันหรือขาดหายไป การกำหนดค่าเสียหาย แม้ว่าจะเป็นโรงพยาบาลของเอกชน ศาลก็ต้องกำหนดค่าเสียหายให้เต็มจำนวน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วและทันทั่วถึง แม้ว่าจะมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าโรงพยาบาลของรัฐก็ตาม ค่าเสียหายดังกล่าวเป็นค่าเสียหายโดยตรงที่ผู้ทำละเมิดต้องรับผิดชอบ ศาลกำหนดให้ 70,000 บาท เต็มจำนวนที่ขอ³⁰ การใช้สิทธิในการรักษาพยาบาลของผู้เสียหายเป็นความเชื่อส่วนตัว แม้จะให้หมอกระดุกทางไสยศาสตร์รักษาแล้ว แต่ไม่หายจนกระทั่งต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลของรัฐ ผู้ทำละเมิดก็ต้องชดเชยค่ารักษาพยาบาล³¹ อย่างไรก็ตามในหลักการค่ารักษาพยาบาลต้องสมเหตุสมผลไม่ฟุ่มเฟือย (extravagance) และต้องมีฐานมาจากการรักษาพยาบาล ซึ่งต้องคำนึงถึงผลกระทบทางสังคม และเศรษฐกิจของผู้เสียหาย หากค่ารักษาพยาบาลนั้นเป็นค่าใช้จ่ายที่ผู้เสียหายเขียนหรือกำหนดขึ้นเองตามอำเภอใจ ศาลก็อาจจะใช้ดุลพินิจไม่กำหนดค่าเสียหายให้ก็ได้ กรณีเช่นนี้ ศาลแห่งฝรั่งเศสไม่กำหนดให้โดยเห็นว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย³² (sa situation de fortune) โจทก์ที่เรียกค่ารักษาพยาบาลต้องแสดงให้เห็นสองลักษณะ ลักษณะแรก ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเป็นสิ่งจำเป็นที่และมีเหตุผลที่จะต้องใช้ในการรักษาอันเนื่องมาจากการถูกละเมิด หากได้ความว่าได้รับบาดเจ็บจากการกระทำที่ไม่ใช่ผลโดยตรงจากการกระทำละเมิด แต่เกิดจากเหตุอื่นแล้วก็ไม่อาจค่ารักษาพยาบาลได้³³ ลักษณะที่สอง จำนวนค่าใช้จ่ายที่ใช้ไป แม้บางกรณีจะพิสูจน์จำนวนความเสียหายที่แท้จริงไม่ได้เนื่องจากไม่มีหลักฐาน ศาลก็อาจกำหนดค่าเสียหายเป็นประมาณการได้ กล่าวคือ ต้องกำหนดจำนวนเงินให้จำเลยใช้ตามความเหมาะสม หรืออาจเป็นค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียในอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม การกำหนดค่าเสียหายของศาลนั้น เดิมศาลฎีกาวางบรรทัดฐานว่าถ้าโจทก์ได้รับค่ารักษาพยาบาลตามกฎหมายอื่นแล้วย่อมไม่อาจเรียกค่าเสียหายในส่วนนี้จากผู้ทำละเมิดได้ แต่แนวคำวินิจฉัยถูกกลับโดย แม้โจทก์เป็นข้าราชการได้รับเงินค่ารักษาพยาบาลของบุตรผู้เยาว์ ซึ่งถูกทำละเมิดจากทางราชการแล้วก็ยังมีสิทธิที่จะเรียกร้องเอาค่ารักษาพยาบาลจากจำเลย ผู้ต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดอีกได้

³⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2508/2527

³¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4310- 4311/2530

³² Trib.corr.Chartres 28 oct 1938, D.H.1939 cited in Harvey McGregor International Encyclopedia of Comparative Law, Volume XI Torts, Chapter 9 Personal Injury and Death, (New York: Ocean Publish),p.56.

³³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 849/2501

เพราะสิทธิของโจทก์ที่จะได้รับเงินดังกล่าวจากทางราชการ เป็นสิทธิที่รัฐกำหนดให้แก่ข้าราชการ ไม่เกี่ยวกับความรับผิดของจำเลย³⁴ ดังนั้น ศาลไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงว่ามีบุคคลอื่นออกค่าใช้จ่ายให้ หรือผู้เสียหายสามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลหรือสวัสดิการได้หรือไม่ ผู้ทาละเมิดไม่อาจหลุดพ้นความรับผิดได้

ขณะที่ค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน ไม่ว่าจะเป็นความเจ็บปวดและทนทุกข์ทรมาน ถ้าผู้ตายได้ยื่นฟ้องไว้ก่อนถึงแก่ความ ทายาทย่อมเรียกได้ ถ้าไม่ฟ้องไว้ก่อนถึงแก่ความตาย ทายาทย่อมฟ้องไม่ได้³⁵ การคำนวณค่าสินไหมทดแทนในส่วนนี้ยุ่งยากพอสมควร อย่างไรก็ตาม มิได้หมายความว่าไม่มีหลักเกณฑ์เสียทีเดียว ศาลต้องพิจารณาพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งการกระทำละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ ข้อมูลต่าง ๆ ของผู้เสียหายและผู้ทาละเมิด เช่น ประกอบอาชีพใด ตำแหน่งใด เป็นต้น ในกรณีที่ผู้ละเมิดใช้ทำร้ายผู้เสียหาย หากเป็นการละเมิดต่อเนื้อตัวร่างกาย ซึ่งคู่ความที่เรียกร้องค่าเสียหายในส่วนนี้ต้องนำสืบให้ศาลเห็นหรือแสดงพยานหลักฐานต่อศาล เพื่อช่วยให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหายได้ถูกต้องและเป็นธรรมขึ้น ความเสียหายในส่วนนี้เป็นความเสียหายที่ไม่ปรากฏชัดเจน บางกรณีไม่อาจประเมินเพื่อที่จะคำนวณค่าเสียหายได้ ดังนั้น ศาลมีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานในสำนวน พยานผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการโดยเฉพาะความเห็นทางการแพทย์เป็นฐานในการใช้ดุลพินิจ แล้วนำสภาพความเป็นอยู่ทางสังคมที่มีเหตุผลเข้ามาประกอบ เพื่อกำหนดค่าสินไหมทดแทน

4.1.1.4 ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ก่อนตายเพราะไม่สามารถประกอบการงาน

ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 443 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมายถึง ค่าเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับเนื่องจากการถูกทำละเมิดจนไม่สามารถประกอบกรณียกิจหรืออาชีพได้ตามปกติ ค่าเสียหายกรณีนี้มุ่งเน้นไปที่ประโยชน์ที่ผู้เสียหายได้รับหากไม่มีการกระทำละเมิด เป็นต้นว่า ค่าตอบแทนการทำงานรายได้ตามปกติที่ได้จากการประกอบอาชีพ ถ้าหากผู้เสียหายไม่ได้ประกอบการงานใด ๆ ย่อมไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในส่วนนี้ได้ อย่างไรก็ตามประโยชน์ที่ได้จากการทำงาน ไม่จำเป็นต้องเป็นเงินเสมอไป อาจจะเป็นประโยชน์อย่างอื่นก็ได้ เช่น ค่าขาดแรงงานในครัวเรือนในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นแม่บ้าน เป็นต้น ส่วนระยะเวลาการเรียกค่าเสียหายประเภทนี้เรียกได้ตั้งแต่ผู้เสียหายเข้ารับการรักษาพยาบาล

³⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2455/2519 (ป)

³⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1037/2491, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 634/2501

จนกระทั่งถึงแก่ความตายเท่านั้น หลังจากนั้น ค่าขาดประโยชน์จากแรงงานผู้ตายต้องพิจารณาตามมาตรา 445 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์³⁶

ผู้เสียหายต้องนำสืบเกี่ยวกับข้อมูลอันเกี่ยวกับแหล่งที่มาของรายได้ว่ามาจากแหล่งใด ได้รับประโยชน์เป็นรายเดือน รายสัปดาห์ รายวัน และแต่ละช่วงเวลามีจำนวนเท่าใด และผลจากการกระทำละเมิดทำให้ต้องสูญเสียประโยชน์ทำมาหาได้อย่างไร เช่น ไม่ได้รับค่าจ้างดังกล่าวหรือไม่ได้ทำงาน ถ้าไม่มีรายได้ที่แท้จริง ศาลจะใช้ดุลพินิจกำหนดให้ตามที่สมควรอย่างไรก็ตาม แม้ผู้เสียหายนำสืบให้ศาลเห็นว่ามีรายได้ แต่จำนวนไม่แน่นอน หากผู้เสียหายมีอาชีพ ศาลก็ควรที่จะกำหนดให้โดยใช้อัตราค่าจ้างขั้นต่ำสำหรับแรงงานที่ไร้ฝีมือเป็นเกณฑ์ ส่วนวิธีการเรียกร้องค่าเสียหายอาจจะเรียกร้องเงินจำนวนหนึ่งทั้งในปัจจุบันหรืออนาคตก็ได้ เช่น โจทก์เป็นช่างถ่ายทำภาพยนตร์ได้ตกลงรับจ้างบริษัท ศรีบูรพาภาพยนตร์ ถ่ายภาพยนตร์เรื่องหนึ่งมีกำหนด 5 เดือน ค่าจ้างเดือนละ 5,000 บาท เสร็จถ่ายภาพยนตร์เรื่องนี้แล้ว บริษัทจะจ้างเป็นช่างถ่ายภาพยนตร์ประจำ เงินเดือน ๆ ละ 3,000 บาท จำเลยขับรถยนต์ประมาทชนรถยนต์ประจำทางที่โจทก์นั่งมา ทำให้แขนขวากระดูกหักหลายแห่ง และพิการตลอดชีวิต โจทก์ฟ้องเรียกค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดประโยชน์ในระยะปัจจุบัน คือ ขาดเงินเดือนระหว่างรักษาตัว 27 วัน ๆ ละ 1,350 บาท กับขาดประโยชน์ที่รับจ้างถ่ายภาพยนตร์ทั้งเรื่อง 5 เดือน ๆ ละ 7,500 บาท และค่าขาดประโยชน์ในอนาคตที่จะทำงานได้เงินเดือน ๆ ละ 3,000 บาท 1 ปี เป็นเงิน 36,000 บาท กับค่าแขนพิการ 20,000 บาท รวม 90,106 บาท ศาลชั้นต้นกำหนดค่าแขนพิการเต็มตามจำนวนที่ขอ ส่วนค่าขาดรายได้ในระหว่างรักษาพยาบาลคิดรวมในรายการแขนพิการแล้ว จะเรียกค่าเสียหายส่วนนี้อีกไม่ได้ ศาลอุทธรณ์เห็นว่า ค่าเสียหายในอนาคตที่ศาลชั้นต้นกะมาสมควรแล้ว แต่ควรได้ค่าเสียหายในการถ่ายทำภาพยนตร์เป็นค่าเสียหายในปัจจุบันด้วย เห็นสมควรกำหนดให้ 2,000 บาท จำเลยฎีกา ค่าเสียหายตามมาตรา 446 และค่าเสียหายที่เสียความสามารถในการประกอบกิจการในอนาคตเป็นประเภทเดียวกัน ศาลฎีกาเห็นว่า โจทก์มีอาชีพในการถ่ายทำภาพยนตร์ และได้มีผู้ว่าจ้างโจทก์ไว้แล้ว โจทก์ต้องขาดประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นประโยชน์ที่ปรากฏชัดแจ้งว่า โจทก์ชอบจะได้โดยตรง และไม่ซ้ำซ้อนกัน โจทก์ชอบที่จะได้รับทั้งสองทาง³⁷

³⁶ สุขุม ศุภนิตย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, อ้างแล้ว, 223.

³⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 974/2496

กล่าวโดยสรุป ในการกำหนดค่าเสียหายในกรณีนี้ ศาลต้องพิจารณาประโยชน์ที่ผู้เสียหายควรจะได้รับว่าเป็นประเภทใด หากเป็นประโยชน์ที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ ศาลก็ต้องประเมินความเสียหายและกำหนดเป็นมูลค่า สำหรับกรณีที่เป็นประโยชน์ที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ ศาลก็ต้องประเมินความเสียหายเช่นกัน แต่ไม่ได้เพื่อทราบมูลค่า แต่เพื่อให้รู้ว่าพฤติการณ์และความเสียหายแห่งละเมิดมีลักษณะเช่นใด เพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดจำนวนเพื่อเยียวยาความเสียหาย

4.1.1.5. ค่าขาดไร้อุปการะ

ค่าขาดไร้อุปการะ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 443 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หมายถึง ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ทำละเมิดชดใช้ให้แก่บุคคลซึ่งผู้เสียหายมีหน้าที่ต้องอุปการะตามกฎหมาย โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าข้อเท็จจริงจะได้มีการอุปการะกันหรือไม่ และไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าผู้ตายจะมีรายได้หรือไม่³⁸ หน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูบุคคลอื่นนั้นเป็นความผูกพันพิเศษที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น ผู้ถูกทำละเมิดเป็นเด็ก หรือผู้ซึ่งกฎหมายบังคับให้ต้องอุปการะเลี้ยงดูเป็นผู้มีฐานะร่ำรวย ก็ยังเรียกค่าขาดไร้อุปการะได้ หรือผู้เยาว์อายุ 4 ขวบ ถึงแก่ความตายโดยการกระทำละเมิดของจำเลย ทำให้บิดาของผู้เยาว์ต้องขาดไร้อุปการะจากผู้ตายตามกฎหมาย จึงชอบที่จะได้รับค่าขาดไร้อุปการะทั้งในปัจจุบันและในอนาคต³⁹ และในอนาคตผู้ตายจะอุปการะบิดาหรือไม่⁴⁰ กฎหมายกำหนดสิทธิในการได้รับการอุปการะไว้ คือบิดามารดามีสิทธิได้รับอุปการะจากบุตรชอบด้วยกฎหมายของตนตามมาตรา 1563 สามีภริยาต้องอุปการะเลี้ยงดูกันและกันตามมาตรา 1461 บุตรผู้เยาว์ บุตรผู้บรรลุนิติภาวะแล้วแต่เป็นคนทุพพลภาพ หาเลี้ยงตนเองไม่ได้ตามมาตรา 1564 บุตรบุญธรรมและผู้รับบุตรบุญธรรมกฎหมายก็กำหนดให้ต่างต้องอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกันตามมาตรา 1598/28 และมาตรา 1598/33 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อย่างไรก็ตามในการที่จะพิจารณาเรียกค่าขาดไร้อุปการะนั้น ผู้มีสิทธิต้องคำนึงถึงสิทธินั้นต้องเป็นสิทธิตามกฎหมายเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องมีการอุปการะจริงและไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงฐานะของผู้มีสิทธิได้รับค่าขาดไร้อุปการะ ไม่จำเป็นต้องคำนึงว่าผู้ตายมีรายได้หรือไม่ และต้องเป็นการกระทำละเมิดที่ผู้มีหน้าที่อุปการะถึงแก่ความตายเท่านั้น

³⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 231/2515

³⁹ วารีนาสกุล, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่งและลาภมิควรได้, อ่างแล้ว, หน้า 275.

⁴⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 412-413/2515

ประการแรก ต้องเป็นสิทธิตามกฎหมาย เนื่องจากสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่กฎหมายให้การรับรองไว้ การใช้สิทธิจำต้องพิจารณาว่ามีกฎหมายบัญญัติให้สิทธิไว้หรือไม่⁴¹ เช่น นางบำเรอไม่ใช่ภริยาชาย ไม่มีสิทธิได้รับค่าอุปการะจากชายตามกฎหมาย⁴² บุตรนอกกฎหมาย ไม่มีสิทธิเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดู แม้บิดารับรองแล้วตามมาตรา 1627 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ตาม⁴³ แต่ถ้าบุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองโดยจดทะเบียนว่าเป็นบุตร มีสิทธิเรียกค่าอุปการะเช่นเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมาย เว้นแต่การเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายนั้นได้เป็นเมื่อบิดาถึงแก่ความตายแล้ว เช่น คำสั่งของศาลถึงที่สุดเมื่อบิดาตายแล้วก็ไม่มีสิทธิเรียกค่าขาดไร้อุปการะเช่นกัน⁴⁴ สามีภริยาอยู่ร่วมกันมา 30 ปีเศษ ขณะมีชีวิตอยู่ร่วมกันคำชายแสดงว่ามีการอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน เมื่อจำเลยทำละเมิดเป็นเหตุให้ฝ่ายหนึ่งตายลง ผู้มีชีวิตอยู่ชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้นได้⁴⁵ ลูกจ้างของจำเลยขับรถในทางการที่จ้างชนสามีใจทกถึงแก่ความตายด้วยความประมาท ใจทกชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนในการที่ต้องขาดไร้อุปการะ โดยไม่ต้องพิจารณาว่าใจทกมีฐานะดีหรือไม่⁴⁶ กรณีทำละเมิดทำให้เขาถึงแก่ความตายนั้น สามีและบุตรผู้เยาว์ของผู้ตายย่อมฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนค่าขาดไร้อุปการะได้ตามกฎหมาย โดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้ตายจะมีรายได้หรือไม่⁴⁷ สามีภริยาต้องอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน จำเลยยิงสามีใจทกตายโดยละเมิด ทำให้ใจทกขาดไร้อุปการะตามกฎหมาย ใจทกนำสืบจำนวนแน่นอนไม่ได้ ศาลกำหนดค่าเสียหายให้ตามสมควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด⁴⁸

ประการที่สอง การขาดไร้อุปการะเพราะเหตุที่มีหน้าที่อุปการะถูกทำละเมิดถึงตายนั้น ไม่จำเป็นต้องมีการอุปการะกันอยู่จริงในขณะที่ถูกกระทำละเมิด⁴⁹ และไม่ต้องคำนึงถึงฐานะและรายได้ของผู้มีสิทธิได้รับอุปการะ การฟ้องเรียกเรียกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

⁴¹ สุชม ศุภนิตย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, อ่างแล้ว, หน้า 224 – 227.

⁴² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1601/2492

⁴³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2601/2492

⁴⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2255/2515

⁴⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1617/2512

⁴⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 625/2515

⁴⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2361/2515

⁴⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 901/2520

⁴⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1648/2509

มาตรา 443 วรรคสาม มิใช่เป็นการเรียกชดเชยค่าอุปการะเลี้ยงดูโดยตรง แต่เป็นการเรียกชดเชยค่าสินไหมทดแทนการที่บุตรถึงแก่ความตายเพราะถูกทำละเมิด ถือได้ว่าบิดามารดาต้องขาดไร่อุปการะตามกฎหมายแล้ว โดยไม่คำนึงว่าบิดามารดาจะมีฐานะยากดีมีจนอย่างไรและบุตรที่ตายนั้นจะได้อุปการะอยู่ก่อนหรือไม่⁵⁰ แม้บุตรซึ่งมีอายุเพียง 4 ขวบ ถึงแก่ความตาย ทำให้บิดาต้องขาดไร่อุปการะ บิดาของผู้เยาว์ชอบที่จะได้รับค่าขาดไร่อุปการะทั้งในปัจจุบันและความหวังในอนาคต โดยไม่ต้องพิจารณาขณะเกิดเหตุผู้ตายได้อุปการะบิดาจริงหรือไม่ และในอนาคตผู้ตายจะอุปการะบิดาหรือไม่⁵¹ แม้ผู้ตายกำลังเรียนช่างกลปีสุดท้ายและมีความผูกพันตามกฎหมายที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา แม้ปัจจุบันจะไม่ได้อุปการะบิดามารดาก็ดี บิดามารดาเรียกค่าขาดไร่อุปการะได้⁵²

ประการที่สาม การใช้สิทธิเรียกค่าขาดไร่อุปการะต้องเป็นกรณีทำละเมิดถึงตายเท่านั้นที่จะเรียกชดเชยค่าขาดไร่อุปการะได้ หากมีการกระทำละเมิดแต่ไม่ถึงตาย ผู้ทำละเมิดไม่ต้องรับผิดชอบผู้อ้างว่าขาดไร่อุปการะ⁵³

เมื่อค่าขาดไร่อุปการะเป็นสิทธิตามกฎหมายระหว่างผู้มีสิทธิได้รับกับผู้มีหน้าที่ต้องจ่าย เบื้องต้น ศาลจะต้องพิจารณาว่าผู้ใช้สิทธิเรียกร้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่ หลังจากนั้นจึงนำข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่คู่ความยื่นต่อศาลมาพิจารณาว่าจำนวนค่าขาดไร่อุปการะที่เรียกร้องสมเหตุสมผลหรือไม่ สมควรแก่ฐานานุรูปหรือไม่ โดยมีกรอบการกำหนดว่าจะต้องไม่ทำให้ผู้มีสิทธิได้รับเดือดร้อนในการดำรงชีวิต ซึ่งศาลย่อมกำหนดให้ตามสมควร จำเลยได้ละเมิดโจทก์ โดยทำให้บุตรโจทก์ถึงตาย จำเลยต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่โจทก์ฐานขาดไร่อุปการะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1535 ทั้งนี้ โดยมีต้องพิจารณาว่า ปัจจุบันนายเปรี้ยวจะได้อุปการะเลี้ยงดูโจทก์ผู้เป็นมารดาหรือไม่ ส่วนค่าสินไหมทดแทนจะเป็นจำนวนเท่าใดศาลกำหนดได้ตามสมควร⁵⁴ เด็กหญิงวณิษาอายุ 4 ปี ยังอุปการะโจทก์ไม่ได้ และการที่โจทก์หวังว่าในอนาคตจะได้รับการอุปการะเมื่อแก่ชรา โจทก์ชอบที่จะได้รับค่าขาดไร่อุปการะทั้งในปัจจุบันและความหวังในอนาคตโดยผลแห่งกฎหมายไม่ต้องพิจารณาว่า ขณะเกิดเหตุนี้เด็กหญิงวณิษาจะได้อุปการะโจทก์จริงหรือไม่⁵⁵

⁵⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 215/2513

⁵¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 412 - 413/2515

⁵² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 446 - 449/2516

⁵³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1251/2505

⁵⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1742/2499

⁵⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 412-413/2515, 1648/2509, 446- 449/2516

ศาลไม่ต้องคำนึงว่าผู้รับอุปการะจะยากดีมีเงินอย่างไรเช่นมาตรา 1594 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นการเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูระหว่างผู้มีสิทธิได้รับกับผู้มีหน้าที่ต้องจ่าย เช่น ระหว่างภริยากับสามี หรือระหว่างบิดามารดากับบุตร กฎหมายจึงบัญญัติว่าผู้มีสิทธิเรียกร้องต้องเป็นผู้ไร้ทรัพย์สินและมีสามารถเลี้ยงตนเองได้ คดีนี้เป็นคดีละเมิด ฝ่ายโจทก์เรียกค่าสินไหมทดแทนจากจำเลย ซึ่งเป็นนายจ้างของผู้ทำละเมิดอันเป็นเหตุให้บุตรโจทก์ถึงแก่ความตายโดยอาศัยสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 วรรคสาม มิใช่เป็นการเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูโดยตรง การเรียกร้องในคดีนี้เป็นกรเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่างหาก เมื่อบุตรมีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดาตามกฎหมายแล้ว การที่บุตรโจทก์ถึงแก่ความตาย ถือได้ว่าโจทก์ต้องขาดไร้อุปการะตามกฎหมายแล้ว ทั้งนี้โดยมีต้องคำนึงว่าโจทก์ผู้เป็นบิดาจะมีฐานะยากดีมีเงินอย่างไร และบุตรผู้ตายได้อุปการะโจทก์อยู่ก่อนถึงแก่กรรมหรือไม่ เพราะโจทก์อาจกลายเป็นผู้ยากไร้ขึ้นในเวลาภายหลังได้⁵⁶ คดีนี้ศาลนำข้อเท็จจริงของผู้มีหน้าที่ต้องอุปการะ ซึ่งได้แก่ รายได้ อายุ ระดับการศึกษา การทำงานของผู้ตายเป็นฐานในการกำหนด

ปัญหาที่ต้องพิจารณาประการต่อไป ระยะเวลาในการคำนวณค่าอุปการะต้องคำนวณอย่างไร กรณีนี้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยไม่ได้บัญญัติไว้ หากพิจารณาประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 844 วรรคสอง ซึ่งเป็นที่มาของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในเรื่องค่าขาดไร้อุปการะ กำหนดว่าผู้ทำละเมิดต้องใช้ค่าขาดไร้อุปการะระหว่างเวลาซึ่งอาจสันนิษฐานได้ว่าชีวิตของเขาจะยืนยาวอยู่ แนวบรรทัดฐานของศาลยุติธรรมก็วินิจฉัยว่าควรจะคำนวณได้ว่าผู้ตายอยู่ในฐานะที่คาดหวังได้ว่าจะมีชีวิตทำมาหาได้ต่อไปข้างหน้าอีกประมาณเท่าใด หรือตามความหวังที่มีเหตุผลเป็นที่เห็นได้ว่าผู้ตายจะมีชีวิตอยู่อุปการะได้ถึงเวลานั้น เช่น ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า สมัยปัจจุบันนี้ช่วงชีวิตของบุคคลทั่วไป ในสังคมที่มีการแพทย์และการสาธารณสุขดีขึ้นกว่าแต่ก่อน เมื่อผู้ตายร่างกายยังแข็งแรง และไม่มีโรคประจำตัว จะวินิจฉัยว่าจะอยู่ทำมาหาได้เพียง 4-5 ปี ข้างหน้านั้นน้อยปี (ผู้ตายอายุ 44 ปี โจทก์อายุ 66 ปี) ควรจะคำนวณได้ว่า ผู้ตายอยู่ในฐานะที่คาดหวังได้ว่าจะมีชีวิตทำมาหาได้ต่อไปข้างหน้าอีกประมาณ 10 ปี จึงกำหนดให้เพิ่มขึ้นจากที่ศาลอุทธรณ์ให้มาแล้วอีกเท่าหนึ่งเป็น 20,000 บาท

ผู้ตายอายุ 50 ปี ไม่ปรากฏว่ามีโรคประจำตัว และโจทก์ที่ 1 อายุ 46 ปี ปัจจุบันการแพทย์และการสาธารณสุขเจริญขึ้นกว่าแต่ก่อนมากช่วงชีวิตของบุคคลทั่วไปยาวขึ้น การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการขาดไร้อุปการะให้แก่โจทก์ 10 ปี นั้น ควรแก่พฤติการณ์⁵⁷

⁵⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 215/2513

⁵⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 174/2528

ศาลได้นำความยืนยาวของชีวิตตามหลักการแพทย์และการสาธารณสุขของผู้ตาย และโจทก์ สภาพร่างกายและอายุของผู้ตายและโจทก์มาเทียบเคียงเพื่อกำหนดค่าขาดไร้อุปการะ แล้วกำหนดระยะเวลาว่าควรจะกำหนดค่าขาดไร้อุปการะเป็นระยะเวลาเท่าใด ซึ่งน่าจะ เป็นแนวทางที่ถูกต้องและอ้างอิงได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าศาลจะมีดุลพินิจในการกำหนด ค่าเสียหายในส่วนนี้ แต่ข้อเท็จจริงที่ศาลจะต้องประเมินเพื่อนำมากำหนดค่าเสียหายได้แก่ ฐานะ ของผู้ตาย ฐานะของผู้รับการอุปการะ ประกอบกับค่าเงินและผู้ตายเคยอุปการะมาแล้ว นอกจากนี้กรณีที่เป็นบิดาหรือสามีตาย หากผู้ตายเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว อุปการะเลี้ยงดูและให้ การศึกษาบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ศาลต้องคำนึงถึงจำนวนบุตรที่ผู้ตายต้องอุปการะต่อไปว่า เป็นเวลานานเท่าใด และนำข้อเท็จจริงที่ผู้ตายเคยเลี้ยงดูครอบครัวเข้ามาประกอบการพิจารณา ด้วย โดยอาจนำจำนวนเงินที่เคยอุปการะเลี้ยงดูแต่ละเดือนมาถัวเฉลี่ยเป็นพื้นฐาน และคำนึงถึง ปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น หากผู้ตายทำงานหรือประกอบกิจการที่มั่นคง หรือมีแนวโน้มที่จะ ได้รับรายได้สูงขึ้นในอนาคต อันจะส่งผลให้การอุปการะเลี้ยงดูดีกว่าเดิม ศาลจะกำหนดให้น้อย กว่าที่เคยได้รับไม่ได้ และอาจกำหนดในลักษณะที่เพิ่มขึ้นได้ในกรณีที่บุตรผู้เยาว์ยังเล็ก แต่ต่อไป ต้องได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น หากจำเลยไม่ทำให้บิดาของผู้เยาว์ถึงแก่ความตาย⁵⁸ ผู้ตายเป็นนาย ทหารอากาศมีเงินเดือน มีบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะกำลังศึกษา 5 คน เคยจ่ายเลี้ยงดูครอบครัว เดือนละ 1,000 บาท ศาลฎีกานำข้อเท็จจริงที่ผู้ตายเคยจ่ายค่าเลี้ยงดูครอบครัวมาเป็นฐานใน การกำหนดโดยให้เดือนละ 1,000 บาท และนำอายุของบุตรที่เหลืออยู่ที่จะบรรลุนิติภาวะเป็น ระยะเวลา 11 ปี มาคำนวณ และจ่ายเป็นเงินก้อนเดียวรวม 132,000 บาท⁵⁹ ผู้ตายเป็นหัวหน้า ครอบครัวหาเลี้ยงชีพในชนบท ศาลกำหนดให้ 36,320 บาท โดยวินิจฉัยว่า ที่จำเลยคัดค้านว่า ค่าเสียหายของโจทก์เป็นแต่การคาดคะเนและมากเกินไปนั้น เห็นว่า เมื่อผู้ตายเป็นหัวหน้า ครอบครัวหาเลี้ยงครอบครัวตายลง ผู้อยู่ในครอบครัวเสียหาย ส่วนจะเสียหายมากน้อยเพียงใด นั้น ศาลล่างทั้งสองใช้ดุลพินิจให้จำเลยใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์สมด้วยฐานะของโจทก์และนายชัช ผู้ตาย ทั้งค่าของน้ำเงินในขณะที่เกิดการเสียหายขึ้น ซึ่งถ้าแยกค่าเสียหายเป็นรายเดือนก็ไม่ มากมายนัก⁶⁰ คดีนี้ศาลนำฐานะของผู้ตาย และโจทก์มาเป็นฐานในการกำหนด ทั้งนำค่าของเงิน เข้ามาพิจารณาประกอบ หลังจากนั้นนำจำนวนเงินที่ศาลล่างกำหนดมาหารออกจากก้อนเงินที่

⁵⁸ พจนี ปุชปาคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ละเมิด, อ่างแล้ว, หน้า 495.

⁵⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1169 - 1170/2509

⁶⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 751/2598

ศาลล่างกำหนด และยังวินิจฉัยว่าข้อต่อสู้ของจำเลยที่ว่ามากเกินไปและคาดคะเนนั้น ไม่อาจรับฟังได้ มิใช่ การคาดคะเน ที่ศาลล่างกำหนดเหมาะสมแล้ว

กรณีที่เกิดภริยาหรือมารดาตาย หากมารดาเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว เนื่องจากบิดาไม่มีหรือตายไปแล้ว ศาลต้องกำหนดค่าเสียหายให้ตามฐานะของผู้ตายที่เคยเลี้ยงครอบครัวเหมือนดังขาดบิดา ถ้ายังมีบิดาเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวอยู่ ศาลจะกำหนดค่าเสียหายให้ตามความเสียหายที่ต้องขาดภริยาไป เช่น ภริยาช่วยหารายได้มาจุนเจือครอบครัว หรือทำงานในกิจการหาเลี้ยงชีพช่วยเหลือสามี ก็กำหนดให้สูงกว่าปกติ⁶¹ นอกจากนี้ ศาลต้องนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับช่วงระยะเวลาที่คาดว่าจะมีการอุปการะเลี้ยงดูครอบครัวเข้ามาพิจารณาประกอบ และจะต้องคำนึงถึง อายุและภาวะที่สามีและครอบครัวต้องแบกรับ มาเป็นฐานในการกำหนดค่าอุปการะด้วย ซึ่งศาลจะต้องกำหนดจำนวนค่าเสียหายโดยการประมาณการจากพยานหลักฐานและจำนวนค่าเสียหายต้องสมเหตุสมผลและเป็นธรรม เช่น ภริยาเคยช่วยสามีทำการค้าและเก็บเงินโจทก์เรียกร้อง 50,000 บาท ศาลชั้นต้นกำหนดให้ 20,000 บาท เหมาะสมแล้ว⁶²

กรณีบุตรตาย การกำหนดค่าขาดไร้อุปการะของศาล จำต้องคำนึงถึงอายุบุตรและบิดามารดา และการที่สูญเสียบุตรไปประสบปัญหาหรือความยุ่งยากในชีวิตอย่างไร โดยศาลจะไม่คำนึงว่าบุตรมีรายได้ที่จะเลี้ยงครอบครัวหรือไม่ เนื่องจากบุตรจะเติบโตเป็นกำลังของครอบครัวในภายหน้า หากบุตรได้เคยส่งเสียบิดามารดามาแล้ว ศาลอาจจะกำหนดค่าขาดไร้อุปการะให้สูงขึ้นได้ บุตรโตแล้วมีความประพฤติไม่ดี ไม่เคยส่งเสียมารดา มีแต่รบกวนจนมารดาไม่คบหา ศาลกำหนดให้ตามค่าของเงินในขณะที่ขาดไร้อุปการะกำหนดให้ 1,000 บาท⁶³ คดีนี้บุตรไม่มีรายได้ แต่ศาลนำค่าของเงินมาเป็นฐานในการกำหนด บุตรเคยส่งเสียให้บิดาเดือนละ 400 บาท แล้วถูกจำเลยฆาตรชนตาย ศาลกำหนดให้จำเลยใช้ขาดไร้อุปการะจำนวน 4,800 บาท บวกกับเงินที่บุตรเคยส่งเสียเดือนละ 400 บาท เป็นเวลา 10 ปี⁶⁴ คดีนี้ศาลนำจำนวนเงินที่บุตรเคยอุปการะบิดามารดา และระยะเวลาที่คาดว่าบิดามารดาจะได้รับการอุปการะเลี้ยงดูซึ่งต้องพิจารณาจากความยืนยาวของชีวิตมาเป็นฐานในการกำหนดค่าเสียหาย

⁶¹ พจนี ปุชปาคม, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, อ่างแล้ว, หน้า 496.

⁶² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1617/2512

⁶³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1742/2499

⁶⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 292/2502

ผู้ตายเป็นบุตรคนโตของโจทก์ เรียนบัญชีพิเศษได้ประกาศนียบัตรการบัญชีชั้นต้น เคยรับราชการเป็นทหารยศสิบตรี มีฝีมือในการตัดเสื้อดี เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงร้านตัดเสื้อโจทก์ แบ่งรายได้จากร้านตัดเสื้อโจทก์เดือนละ 750 บาท ลูกจ้างของจำเลยขับรถยนต์โดยสารชนบุตรของโจทก์ตาย โจทก์ฟ้องเรียกค่าขาดอุปการะเดือนละ 750 บาท มีกำหนดระยะเวลา 10 ปี ศาลฎีกา วินิจฉัยว่า เหตุที่ขาดแรงงานของบุตรไปนั้น ผู้ตายมีอายุ 23 ปี ไม่มีความผูกพันตามกฎหมายที่จะต้องทำงานให้โจทก์ แต่ก็มี ความผูกพันตามกฎหมายที่จะต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา ไม่ว่าจะบรรลุนิติภาวะแล้วหรือไม่ เหตุที่ขาดบุตรผู้หารายได้เลี้ยงดูโจทก์ และผู้ตายมีความสามารถ มีคนนิยมฝีมือตัดเสื้อ เป็นพฤติการณ์ที่ศาลวินิจฉัยถึงสำหรับเหตุนี้ด้วย ที่โจทก์เรียกร้องให้ใช้มีกำหนด 10 ปี ก็เป็นความหวังที่มีเหตุผลว่า โจทก์และบุตรผู้ตายน่าจะอยู่ต่อไปได้ถึง 10 ปี เพราะผู้ตายอายุเพียง 23 ปี และโจทก์มีอายุ 47 ปีเท่านั้น มิใช่ปราศจากเหตุผลและเลือนลอยดังจำเลย ผู้คดี ศาลฎีกากำหนดเพิ่มขึ้นให้จำเลยใช้ค่าขาดอุปการะให้แก่โจทก์เป็นเงิน 50,000 บาท⁶⁵

คดีนี้การกำหนดค่าขาดอุปการะ ศาลย่อมกำหนดให้ตามสมควรแก่พฤติการณ์ มิใช่คำนึงเพียงว่าผู้ตายเคยส่งเสียเท่าใด จะต้องพิจารณาว่าผู้ตายมีฐานะอย่างไร เป็นคนมีความรู้ความสามารถ สำเร็จการศึกษาชั้นใด หรือไปศึกษาสำเร็จจากต่างประเทศ ผู้ทำละเมิดทำให้อถึงแก่ความตาย ย่อมต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วย มิฉะนั้นจะกลายเป็นว่า ผู้ตายที่ยังไม่มีรายได้ กำลังศึกษาหรือเพิ่งจบการศึกษามีฐานะเท่ากับเด็กเล็กๆ ซึ่งไม่มีรายได้เหมือนกันตามพฤติการณ์แล้วย่อมผิดกัน อีกประการหนึ่ง ฐานะของบิดามารดาก็เป็นข้อเท็จจริงหนึ่งที่ศาลควรคำนึงด้วย บิดามารดามีกิจการใหญ่โต หรือเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงแทนที่บิดามารดาเมื่อชรา ไม่ควรคำนึงถึงภาระที่จะตกหนักแก่ผู้ทำละเมิด เพราะมิได้พิจารณาจากฐานะยากดีมีจนของผู้ทำละเมิดในการที่จะให้ใช้ค่าสินไหมทดแทน

ส่วนวิธีการจ่ายค่าขาดอุปการะ เดิมศาลให้จ่ายค่าสินไหมทดแทนเป็นรายเดือน⁶⁶ ต่อมาศาลฎีกาได้วินิจฉัยให้จ่ายค่าขาดอุปการะเป็นเงินก้อน (Lump sum) โดยให้เหตุผลว่าการบังคับให้จำเลยชำระแก่โจทก์เป็นรายเดือนเป็นเวลา 10 ปี เป็นการยุ่งยากมาก เนื่องจากต้องนำเงินมาวางศาลเป็นคราวๆ โจทก์ต้องมาขอรับจากศาลเป็นการเพิ่มภาระให้แก่โจทก์และศาล ควรกำหนดให้ชำระคราวเดียว ประการที่สอง การกำหนดให้จ่ายเป็นรายเดือนเป็นการจำกัดจำนวน ถ้ามีเหตุพิเศษ เช่น เจ็บป่วยหรือเสียค่าเล่าเรียนที่ต้องใช้เป็นเงินก้อน จะเป็นการเดือดร้อนแก่ฝ่ายรับ เพราะเมื่อบิดามารดาหรือผู้หาเลี้ยงครอบครัวมีชีวิตอยู่ มีหน้าที่จ่ายอาจจะจ่ายได้ หรือหากมาจ่ายได้ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นเดือนละเท่าไรเท่านี้ตายตัว

⁶⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1576/2506

⁶⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 292/2502

ประการที่สาม ถ้าจำเลยผิดนัดไม่นำเงินมาวางศาลก็ต้องมา ก็ต้องมาร้องขอให้ศาลบังคับ ซึ่งเป็น การบังคับให้วางให้ใช้ได้ทั้งก่อนอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องให้ผิดนัดในการผ่อนชำระอีกชั้นหนึ่ง เพราะนี่ละเมิดถือว่าผิดนัดมาตั้งแต่วันทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 206 ประการที่สี่ การกำหนดให้ใช้เป็นรายเดือนตั้งหลายปี จำเลยยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินสมบัติไม่มีให้โจทก์ยึดหรือฐานะของจำเลยอาจเปลี่ยนไปจนไม่มีจะใช้ให้โจทก์ หรือกลายเป็น บุคคลล้มละลาย โจทก์ต้องไปขอชำระหนี้กลายเป็นว่าค่าสินไหมทดแทนที่ศาลกำหนดจำนวนที่ สมควรนั้นแล้ว จะต้องลดน้อยลงไปเป็นจำนวนที่ไม่สมควรหรือไม่ได้เลย ถ้าศาลกำหนดให้เป็น เงินก้อนตั้งแต่แรก โจทก์อาจยึดทรัพย์สินขายทอดตลาดเอาเงินมาชำระหนี้ได้ในเวลาที่ลูกหนี้ยังมี หลักฐานอยู่ เหตุนี้จึงควรกำหนดให้โจทก์ให้โจทก์ได้รับชดใช้ค่าอันเป็นการทดแทนความ เสียหายนั้นได้ คือ ให้ใช้เป็นเงินก้อน⁶⁷ อย่างไรก็ตาม กรณีที่ศาลเห็นว่าโจทก์ขาดไร้อุปการะจาก การกระทำละเมิด แต่โจทก์ไม่อาจพิสูจน์จำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงได้ว่าขาดรายได้เท่าไร ศาลกำหนดให้ตามสมควรแก่พฤติการณ์ได้⁶⁸

กล่าวโดยสรุป ค่าขาดไร้อุปการะเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้สิทธิในการได้รับ อุปการะต่อกันไว้ หากมีการกระทำละเมิดเป็นเหตุให้ขาดไร้อุปการะ ศาลจำต้องกำหนดค่าขาด ไร้อุปการะให้ โดยต้องนำข้อเท็จจริงในสำนวนไม่ว่าจะเป็นอายุของผู้ที่ต้องอุปการะ ผู้เสียหาย รายได้ สภาพครอบครัว การประกอบอาชีพของผู้ตาย บิดามารดา การศึกษา และความยืนยาว ของชีวิตเข้ามาประกอบการพิจารณา หลังจากนั้นจะกำหนดจำนวนค่าเสียหาย โดยต้อง พิจารณาถึงค่าของเงินด้วย ในกรณีที่ไม่สามารถพิสูจน์จำนวนค่าขาดไร้อุปการะได้แน่นอน ศาลมีดุลพินิจกำหนดตามสมควร แต่ต้องสมเหตุสมผลและเป็นธรรม

4.1.1.6. ค่าขาดแรงงาน

ค่าขาดแรงงานเป็นกรณีที่เกิดขึ้นก่อนเกิดเหตุ ผู้เสียหายมีหน้าที่ที่ต้องทำการทำงานให้แก่ บุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นบุคคลภายในครัวเรือน หรือบุคคลภายนอกครัวเรือน เมื่อมีการทำละเมิด เป็นเหตุให้บุคคลดังกล่าวขาดแรงงานจากผู้เสียหาย กฎหมายจึงบัญญัติให้บุคคลภายนอกที่มี ความสัมพันธ์กับผู้เสียหายสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ ตามมาตรา 445 แห่งประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวเป็นกรณีที่ผู้ตายมีความผูกพันตาม กฎหมายกับบุคคลภายนอก ซึ่งหมายความว่ามีความผูกพันตามบัญญัติความผูกพันไว้ เช่น สามีภรรยา ต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน ซึ่งหมายถึงความผูกพันที่ต้องทำการทำงานในครัวเรือน

⁶⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 928/2507

⁶⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 901/2520, 1438/2523

ด้วย หากมีผู้ทำละเมิดเป็นเหตุให้สามีหรือภริยาตาย นอกจากค่าขาดไร้อุปการะแล้ว สามีหรือภริยาย่อมมีสิทธิเรียกค่าขาดแรงงานตามมาตรา⁶⁹นี้ได้ หรืออย่างเช่นบุตรประกอบกิจการงานให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองโดยที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีสิทธิให้บุตรผู้เยาว์ทำงานตามสมควรตามมาตรา 1464 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นอกจากความผูกพันตามกฎหมายแล้วยังรวมถึงความผูกพันตามสัญญาด้วย เช่น ผู้ตายเป็นลูกจ้างของนาย ก.ตามสัญญาจ้างแรงงาน นาย ก.ยอมมีสิทธิเรียกค่าขาดแรงงานจากผู้ทำละเมิดได้⁶⁹ ค่าขาดแรงงานในมาตรานี้มีสองประเภท คือ ขาดแรงงานในครัวเรือน และขาดแรงงานในอุตสาหกรรมของบุคคลภายนอกอย่างหนึ่ง

การขาดแรงงานในครัวเรือน เป็นกรณีที่ผู้ตายต้องมีความผูกพันตามกฎหมายที่จะต้องทำการงานในครัวเรือนให้แก่บุคคลอื่น ความผูกพันตามกฎหมายต้องมีกฎหมายกำหนดให้ทำงานให้แก่ผู้อื่น ตามมาตรา 1434 สามีภริยาต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกัน มาตรา 1539 ผู้ใช้อำนาจปกครองมีสิทธิ (3) ให้บุตรทำงานตามสมควรแก่ความสามารถและฐานะานุรูป เช่น รถจำเลยขับชนรถจักรยานต้องพินิจการตลอดชีวิต ภริยาโจทก์ถึงแก่ความตาย จำเลยต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนในการที่โจทก์ต้องขาดไร้อุปการะและค่าขาดแรงงานจากภริยา⁷⁰

ผู้กล่าวอ้างว่าขาดแรงงานต้องแสดงให้เห็นว่าการกระทำของจำเลย โจทก์ได้รับความเสียหายอย่างไร ซึ่งเกิดขึ้นเป็นผลโดยตรงและใกล้ชิดจากการกระทำของจำเลย มิใช่การกล่าวอ้างมาลอยๆ หากโจทก์ได้กล่าวอ้างมาและได้นำพยานหลักฐานมาสนับสนุนแล้ว ศาลมีอำนาจที่จะประมาณให้ได้ตามที่เห็นควร โดยต้องคำนึงด้วยว่า ผู้เสียหายเป็นแรงงานที่มีฝีมือหรือไร้ฝีมือ ตำแหน่งงานที่กระทำ ลักษณะความยากง่ายของงาน งานดังกล่าวเป็นงานที่ต้องกระทำเป็นการเฉพาะตัวหรือไม่ เช่น จำเลยที่ 1 ขับรถยนต์บรรทุกคนโดยสารในทางที่จ้างโดยประมาทเป็นเหตุให้รถชนราวสะพานคอนกรีตหัก ทำให้นางละม่อมภริยาโจทก์ซึ่งโดยสารในรถคันนี้แก่ความตาย โจทก์ฟ้องเรียกค่าขาดแรงงานในครอบครัว ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเมื่อครั้งนางละม่อมมีชีวิตอยู่ เป็นแม่บ้านจัดการบ้านเรือนด้วยตนเอง พอนางละม่อมถึงแก่กรรม โจทก์ต้องจ้างคนทำงานแทนนางละม่อม 2 คน ทำหน้าที่ซักผ้า ตักน้ำ ถางหญ้า คนหนึ่ง และทำครัว กวาดดูบ้านอีกคนหนึ่ง เป็นการขาดแรงงาน ศาลฎีกาเห็นว่า โจทก์มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนในกรณีนี้ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 443 วรรคท้าย ประกอบด้วย มาตรา 1453 วรรคท้าย แต่เนื่องจากนายสว่างโจทก์ได้สมรสใหม่เมื่อเดือนมีนาคม 2509

⁶⁹ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, **หลักกฎหมายละเมิด** พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2540), หน้า 207.

⁷⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2585/2525

หลังจากนั้นโจทก์จึงไม่เดือดร้อนในเรื่องดังกล่าว โจทก์จึงเรียกค่าเสียหายได้เพียง 16 เดือนเท่านั้น และศาลฎีกาเห็นสมควรให้ค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์เฉพาะที่จ้างหญิงเป็นเงินเดือนละ 300 บาท มีกำหนด 16 เดือน จึงเป็นเงินทั้งสิ้น 4,800 บาท ส่วนที่จ้างชายนั้น เห็นว่า แม้ว่าในระหว่างที่นางละม่อมมีชีวิต งานตักน้ำ ถางหญ้า คงมิใช่กิจวัตรและงานประจำของผู้ตายแน่ ค่าจ้างที่เสียไปในส่วนนี้ จึงไม่สมควรให้จำเลยต้องรับผิดชอบใช้⁷¹ อย่างไรก็ตาม การกำหนดค่าขาดแรงงาน หากเป็นกรณีและผู้เสียหายกระทำการโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ผู้ที่มีสิทธิเรียกค่าขาดแรงงานก็ไม่อาจใช้สิทธิเรียกค่าเสียหายในกรณีนี้ได้ เช่น ขณะที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตายมีอายุเพียง 19 ปี ซึ่งตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ.2522 มาตรา 42 บัญญัติว่า ผู้ขับรถยนต์ต้องได้รับใบอนุญาตขับรถ และมาตรา 49(2) บัญญัติว่า ผู้ขอใบอนุญาตขับรถยนต์สาธารณะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ ผู้ตายจึงต้องห้ามมิให้ขับรถยนต์สองแถวรับจ้างซึ่งจัดเป็นรถยนต์สาธารณะตามกฎหมายดังกล่าว การขับรถยนต์สองแถวรับจ้างของผู้ตายถือไม่ได้ว่าเป็นการทำงานตามสมควรแก่ความสามารถและฐานะานุรูปตามมาตรา 1567 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โจทก์ผู้เป็นมารดาไม่มีสิทธิใช้ผู้ตายซึ่งเป็นบุตรทำงานดังกล่าว ฉะนั้น รายได้จาก การขับรถยนต์สองแถวรับจ้างจึงมิใช่รายได้ที่เกิดจากการที่ผู้ตายมีความผูกพันตามกฎหมายที่จะต้องทำงานให้เป็นคุณแก่โจทก์ซึ่งเป็นบุคคลภายในครัวเรือน⁷²

การขาดแรงงานในอุตสาหกรรมของบุคคลภายนอก บทบัญญัติมาตรานี้มาจากมาตรา 845 ของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน⁷³ ซึ่งมีความหมายตามตัวบทภาษาอังกฤษว่า “ถ้าผู้ต้องเสียหายมีความผูกพันตามกฎหมายจะต้องทำการงานเป็นคุณแก่บุคคลภายนอกในครัวเรือนหรืออุตสาหกรรม” ไม่ใช่อุตสาหกรรมของบุคคลภายนอกตามตัวบทภาษาไทย ดังนั้นจึงหมายถึงความผูกพันตามกฎหมายในมาตรานี้ต้องมีกฎหมายบัญญัติ เช่น สามีภริยาต้องช่วยเหลือกันและกัน ผู้ใช้อำนาจปกครองมีสิทธิให้บุตรทำงาน บุคคลภายนอกในที่นี้ ได้แก่ สามี

⁷¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2361/2515

⁷² ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, **หลักกฎหมายละเมิด**, อ่างแล้ว, หน้า 209.

⁷³ มาตรา 845 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน

“In the case of causing death, or of causing injury to the body or health of another, or in the case of deprivation of liberty, if the injured party was bound by law to protect service in favour of a third party in his household or industry, the person bound compensation shall compensate the third party for the loss of service by the payment of a money annuity, The provision of 843, parts 2 to 4, apply mutatis mutandis

ภริยา และบิดามารดา ในกรณีที่มีสิทธิใช้บุตรทำงาน ไม่ใช่บุคคลภายนอกอื่นและอุตสาหกรรม คืออุตสาหกรรมในครอบครัว⁷⁴ ดังนั้น สาระสำคัญของการขาดแรงงานในอุตสาหกรรมของ บุคคลภายนอก จึงเป็นกรณีที่ผู้ตายทำสัญญาจะทำการงานเพื่อผลสำเร็จของงานที่ต้องใช้ ความสามารถ แล้วทำงานไม่ได้โดยตกเป็นผู้ไม่สามารถทำงานนั้นต่อไปได้ เพราะความผิดของ ตน สัญญานั้นไม่สิ้นสุด ผู้รับมรดกยังต้องรับผิดชอบเอาทรัพย์สินมรดกชดใช้ค่าเสียหายตามมาตรา 606 เมื่อจำเลยทำให้ผู้ตายไม่สามารถทำงานต่อไปได้ จำเลยควรรับผิดชอบ เช่น สัญญาจะแสดง ภาพยนตร์เป็นพระเอก นางเอกหรือตัวสำคัญ ไปแสดงกลางคืน จำเลยขับรถชนผู้แสดงตาย ทำให้ภาพยนตร์ของเขาเสียไปทั้งเรื่อง จะหาคนอื่นแสดงแทนก็ไม่ได้ เช่นนี้เห็นชัดว่า บุคคลภายนอกต้องเสียหายเพราะการกระทำของจำเลย⁷⁵ ลูกจ้างมีความผูกพันตามกฎหมายที่ จะต้องทำการงานให้เป็นคุณแก่นายจ้าง เมื่อลูกจ้างถูกทำละเมิดจนได้รับบาดเจ็บไม่สามารถ ทำงานให้นายจ้างได้ นายจ้างย่อมขาดแรงงาน และมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำ ละเมิดหรือนายจ้างของผู้ทำละเมิด โดยคำนวณให้เท่ากับจำนวนค่าจ้างที่นายจ้างชำระให้แก่ ลูกจ้าง⁷⁶

หากเป็นกรณีที่ผู้ตายมีความสัมพันธ์ตามสัญญา ในระหว่างที่ผู้เสียหายไม่สามารถ ทำงานได้ แต่นายจ้างต้องจ่ายค่าจ้างให้ในระหว่างนั้น ก็สามารถนำค่าจ้างดังกล่าวมาเรียกกรอง ค่าเสียหายจากผู้ทำละเมิดได้ แต่นายจ้างต้องนำสืบให้ศาลเห็นว่า ผู้ตายมีความสัมพันธ์ตาม กฎหมายกับนายจ้าง และนายจ้างได้จ่ายค่าจ้างให้แก่ผู้ตายไปจริงและชอบด้วยกฎหมาย จึงจะใช้สิทธิเรียกจากผู้ทำละเมิดได้ ความเสียหายต่อชีวิต กรณีเสียชีวิตทันทีค่าเสียหายได้แก่ ค่าปลงศพ ค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการจัดการศพ ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ก่อนถึงแก่ความ ตายเพราะไม่สามารถประกอบการทำงานได้ ค่าขาดไร้อุปการะ กรณีที่เสียชีวิตหลังจาก รักษาพยาบาลมาระยะหนึ่ง นอกจากจะเรียกค่าเสียหายเช่นเดียวกับกรณีเสียชีวิตทันทีแล้ว ยังสามารถเรียกค่ารักษาพยาบาลก่อนที่จะถึงแก่ความตายได้ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ก่อน ถึงแก่ความตาย และค่าขาดแรงงานได้ซึ่งวิธีการกำหนดทั้งหมดก็มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เสียหาย กลับคืนสู่ฐานะเดิม

⁷⁴ พจนี ปุชปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ละเมิด, อ่างแล้ว, หน้า 584 – 585.

⁷⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 584 - 585/2513

⁷⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5183/2537

4.1.2 หลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนประเภทความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัย

บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะป้องกันมิให้ผู้ใดเข้ามากระทำการใดที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยได้ กรณีที่มีการละเมิดสิทธิในเนื้อตัวร่างกาย ผู้ทำละเมิดต้องรับผิดชอบให้ค่าสินไหมทดแทน เมื่อพิจารณาบทบัญญัติกฎหมายในมาตรา 444 มาตรา 445 และมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนดังต่อไปนี้ ค่าใช้จ่ายอันตนต้องเสียไปตามมาตรา 444 วรรคหนึ่ง ค่าเสียความสามารถประกอบกิจการในปัจจุบันและอนาคตตามมาตรา 444 วรรคหนึ่ง ค่าขาดแรงงานของบุคคลภายนอกตามมาตรา 445 วรรคหนึ่ง ค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินตามมาตรา 446 วรรคหนึ่ง อย่างไรก็ตามความเสียหายต่อชีวิต ร่างกายหรืออนามัย เสรีภาพก็ดีเป็นความเสียหายที่เกี่ยวกับร่างกายทั้งสิ้น แต่ความเสียหายต่อชีวิตนั้น ทำให้ชีวิตในร่างกายดับสูญไปและร่างกายก็เน่าเปื่อยไปด้วย แต่ความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยตามมาตรา 420 หมายถึง การทำร้ายร่างกายให้ได้รับอันตรายสาหัส หรือไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตราย เช่น การข่มขืนกระทำชำเรา กระทำอนาจาร เป็นการละเมิดต่อร่างกาย เช่นเดียวกับการทำร้ายร่างกาย

ความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยเป็นความเสียหายต่อตัวบุคคล ซึ่งเดิมบทบัญญัติของการกระทำละเมิดในส่วนนี้ปรากฏอยู่ในกฎหมายลักษณะวิวาทและลักษณะกรรมศักดิ์อันเป็นชื่อซึ่งเรียกอยู่ในกฎหมายที่หมอบรัดเลย์พิมพ์ขึ้น⁷⁷ เมื่อมีความเสียหายต่อเนื้อตัวร่างกายหรืออนามัยซึ่งหมายถึงความเป็นอยู่โดยปกติสุขปราศจากโรคภัยอันตรายทั้งปวงเกิดขึ้นแล้ว⁷⁸ หรือความสบายกาย หากมีบุคคลทำให้ร่างกายหรืออนามัยได้รับสารพิษ เดือดร้อนรำคาญหรือติดเชื้อโรคย่อมเป็นการละเมิดต่อร่างกายหรืออนามัย ความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยเป็นไปตามมาตรา 444 มาตรา 446 มาตรา 444 ซึ่งกำหนดให้มีสิทธิเรียกค่าใช้จ่ายอันต้องเสียไป แม้จะมีได้ระบุชัดว่าเป็นค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายในการย่อมหมายควมว่า

⁷⁷ ร.แลงการ์ด, คำสอนชั้นปริญญาโท พุทธศักราช 2478 เล่ม 2 พิมพ์ครั้งที่ 3 ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย (กฎหมายเอกชน) (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลาคม, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์), หน้า 123.

⁷⁸ สุขุม ศุภนิตย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, อ่างแล้ว, 229.

เป็นค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายในการที่ต้องเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยนั่นเอง⁷⁹ หากพิจารณาที่มาของมาตราดังกล่าวเทียบเคียงมาตรา 46 ประมวลกฎหมายลักษณะหนี้สวัสดิ⁸⁰

4.1.2.1. ค่าใช้จ่ายอันตนต้องเสียไป

ค่าใช้จ่ายอันต้องเสียไปตามมาตรา 444 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แม้มิได้ระบุชัดว่าเป็นค่ารักษาพยาบาล แต่เมื่อพิจารณาลักษณะการกระทำละเมิด ย่อมหมายความว่า เป็นค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายในการที่ต้องเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัย⁸¹ และยังรวมถึงค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการแก้ไขให้ฟื้นฟูสภาพร่างกายให้อยู่ในสภาพเดิม ค่าใช้จ่ายอันตนต้องเสียไป หมายถึง ค่าใช้จ่ายซึ่งต้องเสียตามปกติหรือเป็นหนี้ที่ต้องชำระ ใครจะเสียให้หรือใครจะออกแทนก็ยิ่งถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่ต้องเสีย ซึ่งผู้ทำละเมิดต้องชำระเป็นค่าสินไหมทดแทน⁸² เช่น ค่าใช้จ่ายอันเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล ค่าประสาทพิการ ค่าสิ่งของที่สูญหายไปในช่วงสลับ แต่ไม่รวมถึงค่าขาดการเรียนรู้แล้วสอบไล่ตก และค่าเล่าเรียนที่เสียไปเนื่องจากมิใช่ผลโดยตรงแห่งการกระทำละเมิด⁸³ จำเลยทำละเมิดโจทก์ได้รับบาดเจ็บสาหัส ต้องผ่าตัดถึงสามครั้ง และนอนรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลถึงสองเดือนเศษ เมื่อออกจากโรงพยาบาลแล้วยังเดินไม่ได้ ค่าจ้างพยาบาลเฝ้าไข้ ค่ายา ค่าจ้างรถแท็กซี่ ที่ภรรยาไปเฝ้าเยี่ยมปรนนิบัติที่โรงพยาบาล ค่าจ้างรถแท็กซี่นั่งไปทำงานเพราะยังเดินไม่ได้เป็น ค่าเสียหายที่โจทก์เรียกร้องจากจำเลยได้⁸⁴ ค่าใช้จ่ายในการจ้างหมอ ค่าห้องพักโรงพยาบาล ค่ายา ค่าวินิจฉัยโรค ค่าเครื่องมือแพทย์ ค่าอวัยวะเทียม ฯลฯ กรณีของหญิงสาวที่ต้องพิการหรือ

⁷⁹ พจน์ ปุષปะาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, อ่างแล้ว, หน้า 586 – 587.

⁸⁰ มาตรา 46 แห่งประมวลกฎหมายลักษณะหนี้สวัสดิ

A person who has sustained bodily injury is entitled to a compensation for his expense and for damage resulting from his total or partial disability, with due regard to the impairment of his economic future.

⁸¹ พจน์ ปุષปะาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, อ่างแล้ว, หน้า 509

⁸² พจน์ ปุષปะาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, อ่างแล้ว, หน้า 512

⁸³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1052/2506

⁸⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 450/2516

เสียโฉม ก็มีสิทธิเรียกค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปในการทำศัลยกรรมความงามเพิ่มเติมอีกด้วย⁸⁵ นอกจากนี้ผู้เสียหายยังมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายสำหรับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการรักษาพยาบาลเพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกายให้หายคืนดีดังเดิมได้ ไม่ว่าจะเป็นค่ายา ค่าน้ำเกลือ ค่าเอกซเรย์ ค่าห้อง ค่ารักษาพยาบาลของแพทย์และพยาบาลเฝ้าไข้ ตลอดจนมีสิทธิเรียกค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการรักษาพยาบาลได้อีกด้วย โดยไม่คำนึงว่าตัวผู้เสียหายจะเป็นผู้ชำระเองหรือมีผู้อื่นชำระแทนก็ตาม ยิ่งถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไปซึ่งผู้ทำละเมิดยังผูกพันจะต้องชดใช้ให้กับผู้เสียหาย⁸⁶ เช่น โจทก์สำเร็จการศึกษาภาควิชาสื่อสารมวลชนจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ขณะเกิดเหตุอายุเพียง 24 ปี ประกอบอาชีพเป็นนักข่าวหนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจรายสัปดาห์ หลังเกิดเหตุโจทก์ถูกตัดขาข้างขวา และใช้ขาเทียม นายจ้างเปลี่ยนหน้าที่การงานของโจทก์จากนักข่าวให้ทำงานเพียงมีหน้าที่เปิดซองจดหมาย ทำให้โจทก์เสียความก้าวหน้า รวมตลอดทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพเพิ่มขึ้นหลังเกิดเหตุนั้น⁸⁷ ค่าใช้จ่ายอันต้องเสียไปในกรณีที่เป็นความเสียหายต่อร่างกายย่อมเริ่มตั้งแต่ค่าใช้จ่ายที่นำผู้เสียหายส่งโรงพยาบาล ค่าใช้จ่ายขณะรักษาตัว และค่ารักษาพยาบาลต่อเนื่อง ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกายให้คืนสู่สภาพเดิม ในระหว่างที่รักษาตัวหรือฟื้นฟู หากไม่สามารถทำงานได้ตามปกติก็สามารถเรียกค่าเสียความสามารถในการประกอบการทำงานทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ด้วย ส่วนกรณีความเสียหายต่ออวัยวะก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน

การรักษาพยาบาลก็เป็นการกระทำอย่างหนึ่งเพื่อให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่ฐานะเดิมเหมือนไม่มีการทำละเมิด ค่าใช้จ่ายในกรณีนี้อาจเป็นค่าใช้จ่ายขณะละเมิด ค่าใช้จ่ายในการพักรักษาตัว ค่าใช้จ่ายต่อเนื่องหลังจากออกจากโรงพยาบาล และค่าฟื้นฟูสภาพร่างกายและค่าเสียความสามารถในการประกอบการทำงาน อย่างไรก็ตาม การรักษาพยาบาลอาจรักษาในโรงพยาบาล สุขศาลา คลินิกของแพทย์หรือสถานที่ใดก็ได้

⁸⁵ Scyboz, Gerges & Gillieron, Pierre-Robert, Code Civil Suisse et Code des Obligation, (Edition Payot Lausanna, 1972), p.25. อ้างใน อุทัย วงศ์วรพฤกษ์, "ค่าสินไหมทดแทน ศึกษากฎเสียหายความสามารถประกอบการทำงาน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), หน้า 45.

⁸⁶ ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดและจัดการงานนอกสั่ง (กรุงเทพมหานคร: ศรีสมบัติการพิมพ์, 2538), หน้า 182-183.

⁸⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 67/2539

กรณีค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นขณะเกิดเหตุ หากมีการจ้างรถโดยสารรับจ้างนำผู้เสียหายส่งโรงพยาบาลสามารถเรียกได้ แม้ว่าจะไม่มีหลักฐานมาแสดง หากศาลเห็นว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่สมควร ศาลจะกำหนดให้ตามสมควร ในกรณีที่สามารถชี้แจงต่อศาลได้ว่าเป็นค่าใช้จ่ายใด และมีความจำเป็นอย่างไร ทั้งมีการยื่นพยานหลักฐานค่าใช้จ่ายต่อศาลได้ ศาลต้องกำหนดให้ตามจำนวนที่ใช้จ่ายไปจริง

กรณีที่อยู่ในระหว่างการรักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียค่ายา ค่าเลือด ค่าน้ำเกลือ ค่าอาหารทางเส้นเลือด ค่าเอ็กซเรย์ ค่าออกซิเจนและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ทำนองเดียวกันที่ใช้ในการบำบัดรักษา ค่าอวัยวะเทียมและอุปกรณ์ในการบำบัดรักษา ค่าห้องและค่าอาหาร ตลอดเวลาที่เข้ารับการรักษาพยาบาล ค่ารักษาของแพทย์ ค่าพยาบาลและค่าจ้างเฝ้าอาการของคนไข้ ค่าพาหนะนำผู้เสียหายส่งโรงพยาบาลและค่าพาหนะในการเยี่ยมไข้ของเจ้าของไข้ ค่าพาหนะในการซื้อยามากสิ่งจำเป็นที่ต้องใช้ในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าโรงแรมของบุคคลที่ปรณนิบัติคนไข้ ในกรณีที่ไม่สามารถพักร่วมกับคนป่วยในโรงพยาบาลได้ และมีความจำเป็นต้องพักโรงแรมถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการรักษาพยาบาล

กรณีค่ารักษาพยาบาลที่แม้จะออกจากโรงพยาบาลแล้ว แต่มีความจำเป็นต้องรักษาต่อไป เพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกายให้หายเป็นปกติ เช่น กระดูกยังไม่ติด ไม่แข็งแรงตามเดิม ต้องพักฟื้น เสียค่าใช้จ่ายไปเท่าใดก็ยังเป็นการรักษาพยาบาลอยู่⁸⁸ ตลอดจนค่ากายภาพบำบัดด้วย ค่าผ่าตัดเอาไหมออกจากอวัยวะ ค่าเดินทางไปล้างแผล ค่าล้างแผล ค่าใช้จ่ายเหล่านี้เป็นค่าเสียหายที่เป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิด และเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นที่จะทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิม

ค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายเป็นหน้าที่ของโจทก์ที่ต้องแสดงให้ศาลเชื่อว่าได้ใช้จ่ายไปเป็นจำนวนเท่าใด เพราะเป็นกรณีที่จะได้รับชดใช้เท่าที่ต้องเสียไป กรณีที่โจทก์พิสูจน์ได้ว่าเสียไปจริง เป็นแต่จำนวนที่เสียไปนั้นไม่มีหลักฐานแสดงได้ว่าเสียไปเป็นจำนวนเท่าใด ศาลอาจกำหนดเป็นการประมาณ คือ กำหนดจำนวนเงินที่จำเลยชดใช้ตามความเหมาะสม เช่น โจทก์ออกจากโรงพยาบาลแล้ว ต้องซื้อยามารักษาอีกตามคำสั่งแพทย์ แม้ไม่มีใบเสร็จมาแสดงก็น่าเชื่อว่าโจทก์ต้องซื้อยามารักษาจริง ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์กำหนดค่ายาให้ 1,000 บาท พอเหมาะสมแล้ว⁸⁹

⁸⁸ พจนี ปุષปะาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, อ่างแล้ว, หน้า 510

⁸⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 450/2516

ค่าใช้จ่ายของโจทก์ที่ได้เสียไปในการรักษาพยาบาลประเภทที่ 1 โจทก์มีใบสำคัญ คือ ค่าเอ็กซ์เรย์ 20 บาท ค่ายา 1 บาท ค่ารักษาที่นายเหลียง 150 บาท รวม 171 บาท ส่วนรายจ่ายที่ไม่มีใบสำคัญ โจทก์เสียค่าพาหนะไปหาหมอ ค่ารักษาพยาบาล ค่าเลี้ยงดูบุตร ค่าจัดการทางบ้าน ค่าอาหาร ค่าปลาที่หนีออกจากบ่อระหว่างโจทก์ป่วย ค่าอาหารโจทก์จะคิดเอาไม่ได้ เพราะโจทก์ต้องกินอาหารเป็นธรรมดาอยู่แล้ว แม้ปลาจะหนีจากบ่อก็เป็นสิ่งที่ไกลกว่าเหตุ ค่าใช้จ่ายบางอย่างที่เรียกฟ้องได้โจทก์เสียไปจริง แต่โจทก์นำสืบถึงจำนวนอันแน่นอนไม่ได้ ศาลจึงกะให้เป็นเงิน 300 บาท สำหรับค่าเสียความสามารถประกอบกิจการงาน โจทก์มีอาชีพเลี้ยงหมและเลี้ยงปลา โจทก์ทำงานไม่ได้ 5 เดือน แต่โจทก์สืบไม่ได้ว่าขาดประโยชน์เท่าใด ศาลจึงกะให้เป็นเงิน 250 บาท สำหรับค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินได้ความว่าหม่อมหลวงเต๋อ ผู้รักษาโจทก์ว่า กระดูกระหว่างตากับตั้งจุมูกโจทก์แตก มีผลเป็นได้ตาขวา ขากรรไกรเคลื่อน อ้าปากไม่ได้เต็มที่ ขากรรไกรจะเป็นอยู่เช่นนี้เรื่อยไปจนกว่าจะทำการผ่าตัดใหม่ การอ้าปากไม่ได้เต็มที่เช่นนี้ ศาลเห็นว่าย่อมเสียสุขภาพหลายประการ เช่น บริโภคอาหารผิดปกติ สมควรให้ค่าทดแทนเป็นเงิน 1,000 บาท⁹⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้เป็นการฟ้องเรียกค่าเสียหายหลายประเภท ทั้งค่าเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้และคำนวณเป็นเงินไม่ได้ ค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายต่อเนื่องกับการรักษาพยาบาล ศาลกำหนดให้แม้จะสืบไม่ได้ ส่วนค่าเสียความสามารถในการประกอบกิจการงาน ศาลนำข้อเท็จจริงเรื่องอาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่ไม่สามารถทำงานได้มาเป็นเกณฑ์ในการกำหนด เมื่อศาลเชื่อว่าเสียหายจริง แต่นำสืบไม่ได้ศาลก็กำหนดให้ตามควร ส่วนค่าเสียหายที่มีตัวเงิน ศาลนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล บาดแผล อวัยวะประกอบกับความสามารถในการใช้งานมาเป็นเกณฑ์ในการกำหนด โจทก์ถูกรถยนต์จำเลยชนขาหักต้องรับการผ่าตัด เอาเหล็กยึดกระดูกใส่ไว้ในขา หลังจากนั้นต้องใช้ไม้ยันและมีคนพยุงอยู่ 3-4 เดือน ต่อจากนั้นก็ใช้ไม้เท้ายันเองอีก 3-4 เดือน โจทก์ต้องเจ็บป่วยรับทุกข์ทรมานอยู่ถึง 1 ปี นอกจากนั้นยังได้รับอันตรายเกี่ยวกับสมองอีก เพราะทำให้ปวดศีรษะอยู่เสมอ ความจำก็เสื่อม การศึกษาเลวลง โจทก์เคยหารายได้พิเศษจากการสอนภาษาอังกฤษเดือนละ 500 บาท ก็ทำไม่ได้ นับว่าโจทก์ได้รับความเสียหายแก่ร่างกายและสมอง นับว่าเป็นพฤติการณ์ที่รุนแรงอยู่ที่ศาลกำหนดให้โจทก์ได้รับการชดใช้ค่าเสียหาย 20,000 บาท เป็นการสมควรแล้ว⁹¹ โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหาย ศาลชั้นต้นกำหนดค่ายา ค่าห้อง ค่าเอ็กซ์เรย์ในโรงพยาบาล ให้ 11,195 บาท โจทก์ฎีกาว่าควรได้รับเต็มจำนวน คือ 11,390 บาท ศาลฎีกาเห็นว่า เป็นอุทธรณ์ขอให้คิดค่าเสียหายเพิ่มขึ้นจากที่ศาลชั้นต้นกำหนด ดังนั้น ศาลอุทธรณ์จะกลับไปตัดสินแก้ให้จำเลย

⁹⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 493/2488

⁹¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 620/2502

ชดใช้น้อยลงกว่าที่ศาลชั้นต้นตัดสินไว้ไม่ได้ ส่วนค่าเลือด ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์กำหนดให้ 3,750 บาท โดยคิดให้ 15 ชวด ๆ ละ 250 บาท โจทก์โต้แย้งว่าโจทก์ต้องซื้อเลือด 15 ชวด ๆ ละ 300 บาท ควรเพิ่มให้โจทก์อีกชวดละ 50 บาท รวมเป็นเงิน 4,500 บาท แต่โจทก์ไม่มีใบเสร็จรับเงินแสดงเป็นหลักฐาน หรือพยานผู้ชายเลือดมาสีบประกอบให้น่าเชื่อ และร้อยตำรวจเอก พจน์ นายแพทย์ผู้รักษาโจทก์ในโรงพยาบาลตำรวจเบิกความว่า ราคาค่าเลือดซื้อชายกันชวดละ 250 บาท เห็นว่า ศาลทั้งสองกำหนดให้ 3,750 บาท ชอบแล้ว ส่วนค่าจ้างคนเฝ้าใช้ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์กำหนดให้ 2,500 บาท โจทก์โต้แย้งว่าได้ว่าจ้างนางเปล่งศรีมาเฝ้าใช้ 107 วัน ค่าจ้างวันละ 100 บาท ได้ชำระเงินไป 10,700 บาท แต่ได้ความว่า นางเปล่งศรีรับจ้างทำงานให้โจทก์ในฐานะคนรับใช้ ค่าจ้างจะคิดวันละ 100 บาท ย่อมสูงเกินควร จำนวนเงินที่ศาลล่างกำหนดให้นั้นชอบแล้ว ค่ารถวิ่งเดิน ซื้อยาซื้ออาหาร ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์กำหนดให้ 800 บาท โจทก์โต้แย้งว่า ภริยาต้องเสียค่ารถแท็กซี่ไปมาและออกไปซื้ออาหารพิเศษกับซื้อยาและธุระอื่น ๆ เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล คิดเฉลี่ยวันละ 50 บาท ตลอด 107 วัน จึงขอเพิ่มอีก 4,550 บาท เห็นว่า การต้องซื้อยาจากภายนอกนั้น มิใช่ต้องออกไปซื้อทุกวัน ๆ วัน และคงมิใช่บ่อยครั้ง ร้านขายยาใกล้ ๆ โรงพยาบาลตำรวจก็อาจมี ทางพิจารณาไม่ได้ความว่ามีความจำเป็นอันจะต้องใช้รถแท็กซี่ไปซื้อยาและไปธุระอื่น ๆ อันเกี่ยวกับคำรักษาพยาบาล เว้นแต่เฉพาะครั้งแรกที่ต้องนำส่งโรงพยาบาล ส่วนค่าอาหารก็ได้ความว่าโจทก์อยู่ห้องพิเศษในโรงพยาบาล ซึ่งได้รับอาหารพิเศษจากโรงพยาบาลอยู่แล้ว ไม่มีความจำเป็นต้องออกไปซื้อภายนอก หากอาหารไม่ดีพอก็ชอบที่จะจัดหาเองนอกเหนือจากที่ได้รับจากโรงพยาบาล และค่ารถที่ภริยาโจทก์ต้องเสียไปในการเยี่ยมเยียนโจทก์ที่โรงพยาบาลนั้น ก็ไม่ได้ความว่าภริยาโจทก์ได้ไปเยี่ยมโจทก์ทุกวัน ในระหว่างที่โจทก์รักษาตัว ที่ศาลล่างทั้งสองกำหนดรวมให้ 800 บาท ยังไม่มีเหตุอันควรที่จะแก้ไขให้เพิ่มขึ้นอีก ค่ารักษาด่วนนอกโรงพยาบาล ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ไม่เชื่อว่าเป็นความจริงและไม่คิดให้ เพราะโจทก์ไม่มีพยานมานำสีบให้ได้ความชัดแจ้ง โจทก์โต้แย้งว่าโจทก์นำสีบภริยาโจทก์และนางสมพงษ์ ประกอบคำโจทก์ได้ความว่าโจทก์ต้องเสียเงินไปในการนี้จริง คงขอคิดค่าเสียหายส่วนนี้เพียง 1,000 บาท ในชั้นนี้เห็นว่า โจทก์มีนางบุญช่วย ภริยาโจทก์และนางสมพงษ์เป็นพยานประกอบคำโจทก์ พอฟังได้ว่า โจทก์ออกจากโรงพยาบาลแล้วยังต้องมารักษาตัวต่อที่บ้าน โดยต้องหาหมอกกลางบ้านมานวดและประคบ และแพทย์สั่งให้กินอีก สมควรคิดให้ 300 บาท ที่ศาลล่างทั้งสองไม่กำหนดให้นั้นไม่ชอบ⁹²

ส่วนค่าเสียหายในอนาคตที่จะต้องเสียคำรักษาพยาบาลไป เพราะยังไม่หายเป็นปกติ แม้จะยังมีได้เสียไป เพราะต้องรีบยื่นฟ้องเสียก่อนภายในอายุความ ก็เรียกร้องเอาได้

⁹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 68/2506

มิใช่ต้องเสียค่ารักษาไปแล้ว ศาลกำหนดให้ตามสมควร โดยอาศัยข้อเท็จจริงจากการพักรักษาตัวและคำเบิกความของแพทย์ประกอบ ซึ่งศาลฎีกาให้เหตุผลว่าเป็นค่าเสียหายโดยตรง และศาลก็คิดค่าเสียหายจำนวนนี้ให้ได้ตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด⁹³ นอกจากนี้ การกำหนดค่าเสียหายในส่วนนี้ต้องคำนึงถึงอวัยวะที่ถูกทำลายละเมิดด้วยว่า เป็นส่วนใดของร่างกาย เป็นอวัยวะที่สำคัญหรือไม่ เช่น ไตเป็นอวัยวะที่สำคัญของร่างกาย ค่าเสียหายที่โจทก์เสียไตข้างหนึ่ง และศาลกำหนดค่าเสียหายให้ 100,000 บาท เป็นจำนวนที่พอสมควร⁹⁴ โจทก์ต้องถูกตัดม้ามทิ้งเนื่องจากแผลมีขนาดกว้างยากแก่การซ่อมแซม ผลจากการไม่มีม้ามทำให้โจทก์มีโอกาสติดเชื้อจากการอักเสบมากกว่าคนปกติ มีอันตรายสูงกว่าคนปกติตั้งแต่ 50 ถึง 200 เท่า ภายในกำหนด 2 ปี จะมีการติดเชื้อได้แต่จะยาวนานถึง 25 ปี หลังจากตัดใหม่เย็บแผลแล้วโจทก์อยู่ในสภาพที่ปลอดภัยพอสมควร แพทย์จึงอนุญาตให้ออกจากโรงพยาบาลเมื่อโจทก์ต้องสูญเสียอวัยวะสำคัญจากการกระทำละเมิดของจำเลยจนอาจเป็นเหตุให้โจทก์เสียชีวิตก่อนถึงเวลาอันสมควร จึงกำหนดค่าเสียหายเพื่อการเสียความสามารถในการประกอบกิจการงานให้ 50,000 บาท⁹⁵ นอกจากนี้ศาลไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงการสงเคราะห์ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นข้าราชการ หรือมีการประกันชีวิต หรือมีผู้บริจาคช่วยเหลือ โจทก์ซึ่งเป็นข้าราชการจะได้รับเงินค่ารักษาพยาบาลจากทางราชการแล้ว โจทก์ก็ยังมีสิทธิที่จะเรียกร้องเอาจากจำเลยที่ 1 ได้ เพราะสิทธิของโจทก์ที่จะได้รับเงินค่ารักษาพยาบาลเป็นสิทธิที่รัฐกำหนดให้แก่ข้าราชการไม่เกี่ยวกับความรับผิดชอบของจำเลยที่ 1 เมื่อจำเลยทำลายละเมิดเกิดความเสียหายขึ้นแล้ว จำเลยต้องรับผิดชอบใช้ความเสียหายนั้น แม้จะมีคนอื่นช่วยเหลือ ความรับผิดชอบของจำเลยยังคงมีอยู่เพราะคนที่ช่วยเหลือมิได้ใช้ค่าเสียหายแทนจำเลย ความรับผิดชอบในการชำระหนี้ค่าสินไหมทดแทนของจำเลยไม่ระงับสิ้นไป⁹⁶ กรณีที่ศาลยังไม่อาจหยั่งรู้ถึงความเสียหายที่แท้จริงที่จะเกิดในอนาคตและเป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิด ศาลก็ควรที่ใช้ดุลพินิจในการสงวนสิทธิไว้ในคำพิพากษาเพื่อแก้ไขคำพิพากษาซึ่งในกรณีนี้ศาลไทยมักไม่ค่อยให้ความสำคัญ⁹⁷ เช่น จำเลยขับรถประมาทเกิดเหตุทำให้โจทก์ต้องตัดแขน โจทก์ชอบที่จะได้รับค่าเสียหาย คือ

⁹³ พจน์ ปุષปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, อ่างแล้ว, หน้า 589.

⁹⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2960/2524

⁹⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2549-2550/2530

⁹⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2455/2519

⁹⁷ พจน์ ปุષปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, อ่างแล้ว, หน้า 42 – 43.

ค่ารักษาพยาบาลที่เสียไปจริง ค่าขาดรายได้ระหว่างการรักษาพยาบาลเพราะทำงานหารายได้ ตามปกติไม่ได้ และค่าที่ไม่สามารถทำงานรับจ้างถ่ายภาพยนตร์เช่นเคยต่อไปภายหน้า ถ้าศาล ไม่สามารถกำหนดค่าเสียหายในอนาคตแน่นอนไว้ ศาลจะคำนวณให้เท่าที่จะสามารถทำได้ แต่สงวนสิทธิ์ที่จะแก้ไขคำพิพากษา ทั้งในทางเพิ่มขึ้นและลดลงจำนวนค่าเสียหายอีกไม่เกิน 2 ปี⁹⁸ หลักการสงวนหรือแก้ไขคำพิพากษาเป็นหลักที่มุ่งคุ้มครองให้ความเป็นธรรมแก่คู่กรณี กล่าวคือ หากข้อเท็จจริงเปลี่ยนไปจากเดิม ศาลมีอำนาจที่จะกำหนดค่าเสียหายเพิ่มขึ้นได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินคำขอ ตรงกันข้าม หากข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไปในทางที่มีการรักษาพยาบาล ที่ดีขึ้นหรือหายจากการป่วยเร็วขึ้น ศาลก็มีอำนาจลดค่าเสียหายที่ศาลกำหนดไว้แล้วได้ เพื่อมิให้เป็น การแสวงหาประโยชน์จากการเรียกค่าเสียหาย อันเป็นการถ่วงดุลระหว่างประโยชน์เอกชน ให้เกิดความสมดุล อย่างไรก็ตาม การกำหนดค่าเสียหายอันตนต้องเสียไปกรณีเป็น ค่ารักษาพยาบาลเป็นการกำหนดตามพยานหลักฐานที่โจทก์ยื่นต่อศาล หากศาลพิจารณาว่า ค่าใช้จ่ายดังกล่าวเกิดขึ้นจริง ศาลก็กำหนดค่าเสียหายให้ตามพยานหลักฐานนั้น จะมีปัญหาอยู่ บ้างในกรณีที่โจทก์พิสูจน์ได้ว่ามีความเสียหายจริง แต่จำนวนเงินที่เสียไป ไม่อาจพิสูจน์ได้ ไม่ว่าจะ เป็นเพราะไม่มีพยานหลักฐานว่าเสียค่าใช้จ่ายไปจำนวนเท่าใด ศาลฎีกาวินิจฉัยมาโดยตลอด ว่ากำหนดให้เป็นประมาณ คือ กำหนดจำนวนเงินให้จำเลยชดใช้ตามความเหมาะสม และส่วน ใหญ่ศาลจะไม่ค่อยให้เหตุผลหรือให้เหตุผลแต่เหตุผลนั้นยังไม่มี ความสมเหตุสมผล นอกจากนี้ การกำหนดค่าใช้จ่ายในกรณีนี้ยังสามารถนำการกำหนดค่ารักษาพยาบาลกรณี ที่ ค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 443 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาเป็นแนวทางในการกำหนดค่าเสียหายได้ด้วย

4.1.2.2. ค่าเสียความสามารถประกอบการงาน

ค่าเสียความสามารถประกอบการงานประกอบด้วยค่าเสียความสามารถ ประกอบการงานในปัจจุบันและอนาคต ค่าเสียหายเพื่อการเสียความสามารถประกอบการงาน ลื่นเชิงหรือแต่บางส่วนในปัจจุบัน ตามมาตรา 444 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์ เป็นกรณีที่ผู้เสียหายต้องพิการ ทุพพลภาพ ทำให้เสียไปหรือเสื่อมลงของสมรรถภาพ ประสิทธิภาพในการประกอบการงาน รวมถึงการที่ต้องเสียโอกาสความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เช่น การเลื่อนขั้น การเลื่อนเงินเดือน หรือการเปลี่ยนหน้าที่การงานให้ดีกว่าเดิม ตลอดจนการที่ ต้องกลายเป็นผู้ด้อยโอกาสหรือเสียเปรียบบุคคลทั่วไปในตลาดแรงงาน ผู้เสียหายสามารถเรียก ค่าสินไหมทดแทนได้ในกรณีเสียความสามารถประกอบการงานลื่นเชิงหรือแต่บางส่วน ทั้งใน

⁹⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 975/2495

ปัจจุบันและอนาคตด้วย บทบัญญัติมาตรานี้มาจากมาตรา 46 แห่งประมวลกฎหมายลักษณะหนี้สวิส ที่กำหนดความเสียหายในอนาคตทางเศรษฐกิจด้วย แนวคิดเรื่องความเสียหายในอนาคตทางเศรษฐกิจของกฎหมายสวิส ซึ่งเป็นความเสียหายทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป คือ กรณีเสียค่าใช้จ่ายที่ต้องเพิ่มเติมขึ้นเป็นพิเศษ (des frais supplement) อันเนื่องมาจากการกระทำละเมิดด้วย กล่าวคือ กรณีที่มีความจำเป็นที่เปลี่ยนแปลงไปหรือต้องเพิ่มขึ้นภายในที่อยู่อาศัย เช่น ผู้เสียหายที่เดิมพักอาศัยในบ้านที่ไม่มีลิฟท์หรือบันไดเลื่อน หลังจากถูกกระทำละเมิดเสียหาย หรืออวัยวะบางส่วน ผู้เสียหายจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมขึ้นจากการทำลิฟท์หรือบันไดเลื่อนภายในบ้าน เป็นต้น ผู้เสียหายก็ควรจะได้รับเป็นรายเดือนตลอดชีวิต หรือจนกว่าจะกลับสามารถประกอบการทำงานได้⁹⁹

การกำหนดค่าเสียหายในกรณีเสียความสามารถประกอบการทำงานในปัจจุบันเป็นการเปรียบเทียบความสามารถในการประกอบการทำงานก่อนที่จะถูกละเมิด ขณะกระทำละเมิด และหลังจากถูกกระทำละเมิดว่ามีลักษณะแตกต่างกันหรือไม่เพียงไร การเสียความสามารถในการประกอบการทำงานอาจมีลักษณะที่เสียความสามารถโดยสิ้นเชิง คือ ไม่สามารถทำงานได้หรือทำงานได้แต่ประสิทธิภาพในการทำงานด้อยลงไป ทำให้สูญเสียผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ควรจะได้รับ เช่น การที่โจทก์ขาซ้ายพิการตลอดชีวิต ทำให้ทำมาหาเลี้ยงได้น้อยกว่าปกติ จึงต้องเรียกส่วนที่ขาดจากจำเลยเป็นค่าเสียหายเพื่อการที่โจทก์เสียความสามารถประกอบการทำงานแต่บางส่วน ทั้งในเวลาปัจจุบันและในเวลาอนาคตด้วย¹⁰⁰ หรือการมีสมรรถภาพในการตอบสนองได้ช้ากว่าปกติ เช่น จำเลยขับรถยนต์บรรทุกสิบล้อด้วยความประมาทเลนเล่อแล่นข้ามเกาะกลางถนนไปชนรถยนต์นั่งส่วนบุคคล ทำให้โจทก์ซึ่งนั่งอยู่ด้านหลังขวาได้รับอันตรายสาหัส มีการเป็นอัมพาตตั้งแต่ส่วนคอลงมา ต้องกลายเป็นคนทุพพลภาพเป็นอัมพาตถาวร ย่อมทำให้โจทก์เสียความสามารถในการประกอบการทำงานในอนาคต¹⁰¹ โจทก์ฟ้องเรียกค่าขาดรายได้ตั้งแต่วันถูกรถชนถึงวันฟ้อง ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์กำหนดให้ 4,000 บาท โดยเห็นว่า โจทก์สืบไม่ได้แน่นอนว่าขาดรายได้ไปเท่าใด เห็นว่า แม้โจทก์จะสืบไม่ได้แน่นอนว่าโจทก์ขาดรายได้ไปเท่าใด เนื่องจากไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติก็ดี แต่ก็พอฟังได้ว่า โจทก์ได้มีอาชีพประกอบธุรกิจมีรายได้เป็นประจำและก็เป็นรายได้จำนวนมากพอประมาณ โดยมีร้านค้าของชำและขายสุรากลั่น และประกอบธุรกิจนอกบ้านเป็นคนกลางติดต่อซื้อขาย หิน ถ่าน ไม้เซียม ทั้งยังมีโก๋มีปลาเลี้ยงด้วย บาดเจ็บที่โจทก์ได้รับนั้นในระยะเวลาดังกล่าว

⁹⁹ วงษ์ วีระพงศ์, คำอธิบายลักษณะละเมิด, อ่างแล้ว, หน้า 378.

¹⁰⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3452/2524

¹⁰¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5220/2539

จากวันถูกรถชนถึงวันฟ้อง เห็นได้ว่า โจทก์ไม่สามารถประกอบธุรกิจการงานได้เกือบตลอดเวลา เพราะต้องนอนรักษาตัว ภายหลังสามารถประกอบธุรกิจได้บ้าง แม้จะไม่สามารถกระทำได้อย่างเคย โจทก์ขอมา 14,900 บาท ศาลทั้งสองกำหนด 4,000 บาท น้อยเกินไป สมควรกำหนดให้ 8,000 บาท¹⁰² โจทก์ต้องถูกตัดม้ามทิ้งเนื่องจากแผลมีขนาดกว้างยากแก่การซ่อมแซม ผลจากการไม่มีม้ามทำให้โจทก์มีโอกาสติดเชื้อจากการอักเสบมากกว่าคนปกติ มีอันตรายสูงกว่าคนปกติตั้งแต่ 50 ถึง 200 เท่า ภายในกำหนด 2 ปี จะมีการติดเชื้อได้แต่จะยาวนานถึง 25 ปี หลังจากตัดใหม่เย็บแผลแล้วโจทก์อยู่ในสภาพที่ปลอดภัยพอสมควร เมื่อโจทก์ต้องสูญเสียอวัยวะสำคัญจนอาจเป็นเหตุให้โจทก์เสียชีวิตก่อนถึงเวลาอันสมควร จึงกำหนดค่าเสียหายเพื่อการเสียความสามารถในการประกอบกิจการงานให้ 50,000 บาท¹⁰³

ส่วนการเสียความสามารถประกอบกิจการงานในเวลาอนาคต อาจเกิดหลังจากยื่นคำฟ้องหรือหลังจากที่เรียกร้องค่าเสียหายไปแล้ว และคาดว่าจะไม่อาจทำงานได้ หากเป็นความเสียหายที่แน่นอนแล้วว่าจะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้¹⁰⁴ กล่าวคือ ต้องเสียความสามารถประกอบกิจการงานจากการกระทำละเมิด และเป็นที่แน่นอนว่าการเสียความสามารถประกอบกิจการงานนั้นจะเกิดขึ้นต่อไปในเวลาอนาคต มิใช่การคาดเดาของผู้เสียหาย อย่างไรก็ตาม บางกรณีศาลจำเป็นต้องอาศัยความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้เสียหายเข้ามาประกอบการพิจารณา โดยกรณีเสียความสามารถในการประกอบกิจการงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต ต้องเป็นผลกระทบต่อการทำงานที่ผู้เสียหายทำอยู่ โดยทำให้ความสามารถในการทำงานเสียไปหรือลดน้อยลงไปเช่นเดียวกับการเสียความสามารถประกอบกิจการงานในปัจจุบัน หากเป็นการสูญเสียอวัยวะก็ต้องพิจารณาว่า อวัยวะนั้นเป็นส่วนสำคัญซึ่งจะมีผลกระทบต่อความสามารถประกอบกิจการงานหรือไม่ หากผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บ หยุดพักรักษาตัวสองสามวันหาย เช่นนี้ ย่อมเป็นการเสียความสามารถประกอบกิจการงานในปัจจุบัน หรือการขาดประโยชน์ในระหว่างเจ็บป่วยเท่านั้น นอกจากนี้ การเสียความสามารถประกอบกิจการงานอาจจะเป็นการเสียความสามารถประกอบกิจการงานโดยสิ้นเชิง (ไม่สามารถทำงานได้เลย) หรือแต่บางส่วน (ทำงานได้แต่สมรรถภาพลดน้อยลง) ก็ได้ นอกจากศาลจะพิจารณาอวัยวะแล้ว ลักษณะการประกอบอาชีพก็มีส่วนช่วยในการกำหนดค่าเสียหาย เช่น อาชีพที่ต้องใช้มือในการหยิบจับสิ่งของในการทำงาน หากมีการทำละเมิดทำสูญเสียความสามารถหรือความสามารถด้อยลง ก็ควรที่จะกำหนดให้

¹⁰² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 68/2506

¹⁰³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2549-2550/2530

¹⁰⁴ จิตติ ดิงศภัทย์, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 354 ถึง มาตรา 452 ว่าด้วยมูลแห่งหนี้, อ่างแล้ว, หน้า 192.

แตกต่างจากกรณีที่เพียงแต่นั่งแล้วเรียกลูกค้าเข้าร้านเท่านั้น หากการสูญเสียอวัยวะที่ไม่มีผลกระทบต่อความสามารถประกอบกรงานของผู้เสียหายหรืออวัยวะสามารถงอกงายมาทดแทนตามธรรมชาติ เช่น เส้นผม เล็บ ไม่สามารถที่จะเรียกค่าเสียหายในส่วนนี้ได้ เนื่องจากไม่มีผลกระทบต่อความสามารถในการประกอบกรงาน แต่สามารถเรียกค่าใช้จ่ายที่ตนต้องเสียไป และค่าขาดประโยชน์นำมาหาได้เพราะไม่สามารถทำงานได้ในระหว่างการรักษาตัวก่อนยื่นคำฟ้อง ตามมาตรา 444 และค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน เช่น ค่าเสียโฉมตามมาตรา 446 เท่านั้น ยกเว้นกรณีที่ผู้เสียหายเป็นบุคคลที่อาศัยรูปร่าง หน้าตาในการประกอบกรงาน เช่น ผู้เสียหายประกอบอาชีพนักแสดง สามารถเรียกค่าเสียหายในส่วนของการเสียความสามารถประกอบกรงานในเวลาอนาคตได้ เช่น หลังเกิดเหตุโจทก์ถูกตัดขาข้างขวา และใช้ขาเทียม นายจ้างเปลี่ยนหน้าที่กรงานของโจทก์จากนักข่าวให้ทำงานเพียงมีหน้าที่เปิดของจดหมาย ทำให้โจทก์เสียความก้าวหน้า จึงกำหนดค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์เสียความสามารถในการประกอบกรงานทั้งปัจจุบันและอนาคต 150,000 บาท¹⁰⁵ การที่โจทก์ต้องถูกตัดข้อมือขวา แล้วใช้แขนเทียมแทน ย่อมทำให้โจทก์เสียความสามารถประกอบกรงานไปโดยสิ้นเชิงหรือบางส่วน¹⁰⁶

ส่วนประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไปว่า การเสียความสามารถประกอบกรงานที่จะเกิดต่อไปในอนาคตและเป็นที่แน่นอนว่าจะเกิดต่อไปในอนาคตนั้น¹⁰⁷ อาจเป็นไปได้ทั้งกรณีที่ผู้เสียหายต้องเสียความสามารถประกอบกรงานนับแต่เวลาที่ถูกทำละเมิด คือ ต้องหยุดทำงานที่มีอยู่ในขณะนั้นลง โดยที่ความสามารถประกอบกรงานของผู้เสียหายก็ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องไปในอนาคตอันเนื่องมาจากความบาดเจ็บ ซึ่งอาจต้องใช้ระยะเวลาในการพักรักษาตัวหรืออาจจะติดตัวไปตลอดชีพ เช่น กรณีทุพพลภาพ โดยการนับระยะเวลา นับตั้งแต่ฟ้องถัดไปในเวลาอนาคต¹⁰⁸ ไม่ว่าจะนานเท่าใด หรืออาจเป็นกรณีผู้เสียหายต้องเสียความสามารถประกอบกรงาน หรือมีความสามารถที่ลดน้อยลงกว่าที่ควรจะเป็น ในวันใดวันหนึ่งอย่างแน่นอนในเวลาอนาคตเนื่องจากความเจ็บป่วยนั้น โดยในเวลาที่ถูกทำละเมิดผู้เสียหายยังมิได้รับผลกระทบต่อความสามารถประกอบกรงานแต่อย่างใดเลย เช่น กรณีผู้เสียหายที่ยังเป็นเด็กและถูกทำละเมิดจนพิการต้องทุพพลภาพ ช่วยเหลือเหลือตนเองไม่ได้ ผู้เสียหายที่เป็นเด็กย่อม

¹⁰⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 67/2539

¹⁰⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1447/2523

¹⁰⁷ ไพจิตร ปุญญพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, อ่างแล้ว, หน้า 206.

¹⁰⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 204.

จะต้องเสียความสามารถประกอบการงานหรือมีความสามารถที่ลดน้อยลงกว่าที่ควรจะเป็นในเวลาอนาคตอย่างแน่นอน เช่นนี้ถือว่า เป็นการเสียความสามารถประกอบการงานแล้ว เช่น การที่ผู้เสียหายต้องเสียขาไปข้างหนึ่งเป็นความเสียหายแก่ร่างกาย ทำให้เสียความสามารถประกอบการงานที่จะหาเงินเลี้ยงชีพ ถ้าจำเลยไม่ทำละเมิดให้ถูกตัดขาผู้เสียหายก็จะสามารถประกอบการงานเมื่อเติบโตขึ้นได้¹⁰⁹ ส่วนค่าเสียหายที่โจทก์ต้องสูญเสียอนาคตในการทำงานนั้น เห็นว่า โจทก์มีอาชีพรับราชการทหาร เมื่อโจทก์ถูกรถยนต์ชนกระดุกแข่งขวาทัก เมื่อหายแล้วทำให้พิการไปตลอดชีวิตไม่สามารถทำงานหนักได้ เสียบุคลิกลักษณะที่จะเข้าสอบเป็นนายทหารสัญญาบัตรแพทย์เห็นว่าแม้หายแล้วก็เดินได้อย่างคนขาไม่เท่ากันพิการไปตลอดชีวิต ไม่สามารถทำงานหนักได้ ถือว่าโจทก์สูญเสียความสามารถประกอบการงานในภายหน้า ทำลายความก้าวหน้าของโจทก์ตลอดชีวิต¹¹⁰ การที่จะพิจารณากำหนดค่าเสียหาย ศาลต้องคำนึงถึงการสูญเสียอวัยวะว่ามีผลต่อการเสียความสามารถประกอบการงานหรือไม่นั้น อวัยวะส่วนนั้นสำคัญหรือไม่ อาชีพของผู้เสียหาย ลักษณะการเสียความสามารถว่าเป็นกรณีที่ประกอบการงานไม่ได้เลย หรือด้อยประสิทธิภาพ และคำนึงถึงข้อเท็จจริงในอดีตว่าได้รับเงินเดือน ๆ ละเท่าไร อนาคตสามารถทำงานได้เป็นระยะเวลาเท่าใด ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับวัยทำงานของบุคคลเข้ามาประกอบ เพื่อเป็นฐานในการกำหนดค่าเสียหาย ส่วนกรณีที่ทำงานได้ แต่ทำได้ไม่เต็มที่เพราะความพิการ ทำให้ไม่ก้าวหน้าในการงานก็ถือว่าเสียความสามารถประกอบการงาน ก็สามารถเรียกค่าขาดความก้าวหน้าอันเป็นความสามารถประกอบการงานบางส่วนได้ เช่น โจทก์ต้องพิการไม่สามารถเดินได้อย่างคนธรรมดา เสียสมรรถภาพในการรับราชการทหาร ทำให้ผู้บังคับบัญชาไม่เลื่อนชั้น ตำแหน่งให้ ทั้งไม่สามารถทำงานหนักได้ ถือได้ว่าโจทก์ต้องสูญเสียความสามารถประกอบการงานในภายหน้า¹¹¹ อย่างไรก็ตาม ในการกำหนดค่าเสียหายในส่วนนี้ ศาลยุติธรรมใช้เป็นเกณฑ์ด้านความสามารถและวิชาชีพของผู้เสียหาย ประโยชน์ในทางงานที่เคยทำมาและอายุระยะเวลาที่คาดหวังในการทำงานเข้ามาประกอบด้วย

กรณีที่ศาลคำนึงถึงความสามารถของผู้เสียหาย เป็นการคำนึงถึงความสามารถของผู้เสียหายในการประกอบการงาน รวมทั้งโอกาส ความเจริญก้าวหน้าของผู้เสียหายด้วยว่าก่อนที่จะถูกทำละเมิด ผู้เสียหายมีอยู่หรือไม่ เพียงใด และเมื่อถูกทำละเมิดแล้ว ความสามารถและโอกาสนั้น สูญเสียไปด้วยหรือไม่ และหากสูญเสียสูญเสียไปแล้ว มีผลทำให้ผู้เสียหายมีความเป็นอยู่อย่างไร เป็นปัจจัยที่สำคัญข้อหนึ่งในการกำหนดค่าเสียหาย เช่น จำเลยขับรถชนรถบรรทุก

¹⁰⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 786/2496

¹¹⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 450/2516

¹¹¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 450/2516

สืบล้อด้วยความประมาทเดินเลื้อยข้ามเกาะกลางถนนไปชนรถยนต์นั่งส่วนบุคคล ซึ่งโจทก์นั่งอยู่ด้านหลังขวาได้รับอันตรายสาหัส มีอาการอัมพาตตั้งแต่ส่วนคอลงมา แต่ปรากฏว่าหลังเกิดเหตุแล้ว โจทก์ยังสามารถรับราชการเป็นอาจารย์สอนหนังสือได้ แต่ก็เป็นลักษณะที่ทางราชการอนุเคราะห์ ซึ่งโดยปกติการปฏิบัติงานของโจทก์ นอกจากจะสอนหนังสือแล้วยังต้องทำงานวิจัยร่วมสัมมนา ทำงานบริหารและควบคุมการปฏิบัติการ เมื่อเกิดเหตุแล้ว คงทำได้เพียงแต่นั่งสอนหนังสืออย่างเดียวไม่สามารถเขียนกระดาน และไม่อาจเข้าไปควบคุมการปฏิบัติการได้ เมื่อพิจารณาคุณวุฒิการศึกษาของโจทก์ซึ่งเป็นถึงเภสัชศาสตรมหาบัณฑิต ซึ่งแม้แต่คนบดคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้บังคับบัญชาโจทก์เบิกความเป็นพยานว่า โจทก์มีความรู้ความสามารถที่จะก้าวไปถึงขั้นศาสตราจารย์หรือรองศาสตราจารย์ได้ ในด้านบริหารมีโอกาสได้รับแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าภาควิชาการได้ แต่หลังเกิดเหตุโจทก์ก็เป็นได้แค่อาจารย์เท่านั้น และสูญเสียความก้าวหน้าในอาชีพเพราะเหตุเสียความสามารถประกอบงาน แม้จะทำงานได้ ศาลกำหนดเงินส่วนนี้ให้ 350,000 บาท¹¹² คดีนี้ ศาลกำหนดค่าเสียหายโดยนำข้อเท็จจริงส่วนบุคคลของผู้เสียหายก่อนมีการกระทำละเมิด เปรียบเทียบกับข้อเท็จจริงส่วนบุคคลของผู้เสียหายหลังจากถูกละเมิด เข้ามาพิจารณาความแตกต่างว่ามีมากน้อยเพียงใด แล้วกำหนดค่าเสียหายไปตามส่วนนั้น

กรณีศาลกำหนดโดยคำนึงถึงวิชาชีพของผู้เสียหายโดยนำลักษณะการประกอบการทำงานเพื่อใช้ในการประกอบการวินิจฉัย เช่น กรณีเป็นบุคคลธรรมดา มีอาชีพรับจ้างทั่วไป การเสียใบหูไปข้างหนึ่งย่อมไม่กระทบต่อการประกอบการทำงานอย่างแต่อย่างใด หากผู้เสียหายมีอาชีพเป็นนักแสดง การสูญเสียหูไปข้างหนึ่ง มีผลกระทบต่อการทำงานแน่นอน เช่น โจทก์มีอาชีพทำสวนยาง มีสวนยางอยู่ 80 ไร่เศษ ปลูกและกรีดยางได้แล้ว 50 ไร่เศษ เมื่อโจทก์ถูกจำเลยฟันข้อมือขวาขาดแล้ว โจทก์ก็ยังไม่สามารถทำสวนยางต่อไปได้ จำเป็นต้องจ้างคนปลูกต้นยางในเนื้อที่ซึ่งเหลืออยู่ประมาณ 30 ไร่ เมื่อคำนึงถึงว่าคนทำงานสวนยาง ตัดยาง ต้องเป็นบุคคลที่แข็งแรง เป็นงานที่ต้องเหนื่อยยากตรากตรำ โจทก์เป็นคนชราอายุมากแล้ว แม้ว่าจะไม่ถูกจำเลยทำร้าย โจทก์เองก็ทำงานสวนยางด้วยตนเองไม่ได้ จะต้องจ้างคนงานเสียค่าจ้างเหมือนกัน¹¹³ นอกจากนี้ประโยชน์ในการทำงานที่เคยทำมาก็เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ศาลจะกำหนดค่าเสียหายให้สำหรับกรณีเสียความสามารถประกอบการทำงาน เพราะการที่ศาลจะกำหนดค่าเสียหายนั้น ศาลย่อมจะต้องมองย้อนกลับไปที่ผู้เสียหายสามารถทำประโยชน์อย่างไรได้บ้าง เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาค่าสินไหมทดแทนให้ใกล้เคียง

¹¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5220/2539

¹¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 162/2507

หรือกลับคืนสู่ฐานเดิมมากที่สุด เช่น สำหรับค่าเสียหายที่ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติ นั้น ได้ความว่าตามที่โจทก์นำสืบว่า โจทก์ตัดเย็บเสื้อผ้าชุดสากลขายปีละประมาณ 150 ชุด ๆ หนึ่งได้กำไร 200 บาท โจทก์จึงมีรายได้ปีละ 30,000 บาท จำเลยมิได้นำสืบหักล้างในข้อนี้ อย่างไร โจทก์อายุเพียง 34 ปี ถ้าโจทก์ไม่ทุพพลภาพ โจทก์ยังทำมาหาเลี้ยงชีพได้อีกนาน ศาลล่างกำหนดค่าสินไหมทดแทนรายการนี้พอสมควรแล้ว¹¹⁴ โจทก์มีอาชีพทำนามีรายได้ปีละ ประมาณ 10,000 บาทเมื่อโจทก์เสียความสามารถประกอบกิจการซึ่งเป็นอาชีพไป จากกรรมดา ที่เคยปฏิบัติมา ก็ย่อมจะมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเอาจากจำเลยผู้กระทำละเมิดได้¹¹⁵ ส่วนกรณีที่ศาลคำนึงถึงอายุและระยะเวลาที่คาดหวังในการทำงาน กรณีนี้ศาลจำต้องพิจารณา ว่าผู้เสียหายมีอายุเท่าใด และจะสามารถประกอบกิจการต่อไปได้อีกกี่ปีเท่าใด แล้วนำ ระยะเวลาที่คาดหวังในการทำงานของผู้เสียหาย คำนวณกับจำนวนค่าเสียหายรายปีของผู้เสียหาย จะได้รับก็จะปรากฏเป็นค่าเสียหายความสามารถประกอบกิจการในอนาคตสำหรับผู้เสียหาย เช่น ถ้าจำเลยต้องรับผิดชอบในผลที่โจทก์ถูกออกจากงาน ขาดประโยชน์ในการทำมาหาได้จะคิดให้ อย่างไร กรณีนี้ต้องพิจารณาเหตุผลตามปกติว่าโจทก์ควรจะได้ทำงานถึงเมื่อใด เห็นได้ว่าอาชีพ รับราชการ ปกติยอมทำงานอยู่ได้จนครบเกษียณอายุที่โจทก์คิดคำนวณว่าต้องขาดประโยชน์ ในอนาคตอีก 14 ปี 8 เดือน จนถึงวันครบเกษียณอายุ 60 ปีนั้น เป็นความหวังที่มีเหตุผล โจทก์เคยได้รับเงินเดือนๆละ 1,200 บาท เมื่อครบเกษียณแล้วได้บำนาญเดือนละ 349.09 บาท ขาดประโยชน์ในการทำมาหาได้เดือนละ 850 บาท 91 สตางค์ ระยะเวลา 14 ปี 8 เดือน โจทก์ต้อง ขาดประโยชน์ในการทำมาหาได้ไป 14,976.16 สตางค์¹¹⁶

การกำหนดค่าเสียหายกรณีเสียความสามารถในการประกอบกิจการนี้ หากพิจารณาวิธีการคำนวณในประเทศอังกฤษ พบว่าจะมีการใช้เครื่องมือช่วยในการประเมิน หรือกำหนดค่าเสียหายที่เรียกว่า "ตารางการเสียความสามารถ" (Disability Table)¹¹⁷ โดยตาราง

¹¹⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1921/2520

¹¹⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 781/2509

¹¹⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 829/2509

¹¹⁷ อุทัย วงศ์วรพฤกษ์, "ค่าสินไหมทดแทน ศึกษกรณีสื่อความสามารถ

ประกอบกิจการงาน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), หน้า 87.

ดังกล่าวมีการอ้างอิงการเสียความสามารถ 3 ระดับ คือ ร้ายแรง ปานกลาง หรือเล็กน้อย แล้วแบ่งตามส่วนของร่างกายที่ถูกละเมิด เช่น กระโหลกศีรษะ สมอง ใบหน้า คอ ไหล่ แขน นิ้ว ขา เท้า ฯลฯ โดยระบุไว้ถึงรายละเอียดเกี่ยวกับโจทก์ ชื่อจำเลย ศาลที่ตัดสิน และจำนวนเงินค่าเสียหายที่ศาลกำหนดให้ * อย่างไรก็ตาม การกำหนดค่าเสียความสามารถการประกอบกรงานในอนาคต ศาลยุติธรรมมักจะกำหนดโดยอาศัยความร้ายแรงและพฤติการณ์แห่งการกระทำละเมิดตามมาตรา 438 กล่าวคือ กำหนดตามสมควร ไม่ได้คำนวณระยะเวลาและประโยชน์ที่ควรได้รับต่อเดือน รายได้ที่ไม่มีรายได้มาก่อน ศาลก็กำหนดตามฐานะของผู้ตาย ส่วนค่าขาดประโยชน์จะเอางานมากำหนดไม่ได้เพราะพิการแล้วไม่มีใครจ้าง หรืออาจเป็นการประกอบธุรกิจของตนเอง เช่น เป็นช่างรับเหมาจึงคำนวณเอาโดยอาศัยข้อเท็จจริงแวดล้อมและพฤติการณ์ แต่ถ้างานนั้นมีอยู่แล้ว และมันคงพอที่จะกำหนดเวลาได้ ศาลก็จะคำนวณตามระยะเวลานั้น แล้วกำหนดเป็นเงินก้อนเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ศาลยังยอมรับการกำหนดค่าเสียความสามารถในการประกอบกรงานในกรณีที่เสียความก้าวหน้าในอาชีพด้วย ¹¹⁸

4.1.2.3. ค่าขาดแรงงานของบุคคลภายนอก

ค่าขาดแรงงานของบุคคลภายนอกตามมาตรา 445 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การกำหนดค่าขาดแรงงานของบุคคลภายนอกเป็นไปในลักษณะเดียวกับกรณีทำให้ตายหรือยังมีได้ตายทันที กล่าวคือ บุคคลในครัวเรือนบาดเจ็บ ต้องรักษาตัวทำให้บุคคลอื่นในครัวเรือนขาดแรงงาน ต้องจ้างแม่บ้านทำงานแทน เงินเดือนเท่าไรก็ตามคำนวณแล้วในอนาคตเท่าไรก็เรียกไป หรือรวมทั้งค่าขาดแรงงานของบุคคลภายนอกเพื่อการอุตสาหกรรม แต่ต้องเป็นงานที่มีลักษณะเป็นอุตสาหกรรม เป็นลักษณะโรงงาน บริษัท ห้างร้านที่มีลักษณะเป็นอุตสาหกรรม ระหว่างรักษาตัวที่โรงพยาบาล 1 เดือน นายจ้างต้องจ่ายค่าจ้าง 1 เดือน และต่อไปทำงานไม่ได้ก็ต้องจ่ายเป็นรายเดือนไป นายจ้างจ่ายรายเดือนเท่าไร ก็เรียกจากผู้ทำละเมิดได้

* ตารางดังกล่าวมีการแบ่งระดับการเสียความสามารถอย่างคร่าวๆเท่านั้น ซึ่งย่อมจะมีระยะห่างหรือความแตกต่างระหว่างค่าเสียหายที่ศาลกำหนดให้ในแต่ละระดับค่อนข้างมาก แต่มีการรวบรวมและจัดแบ่งระดับการเสียความสามารถขึ้นนี้ มีวัตถุประสงค์ให้เป็นการให้แนวทางโดย แก่ศาลหรือผู้อ่านเท่านั้น ซึ่งย่อมจะเห็นได้ว่า ในการประเมินค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ยังเป็นเรื่องดุลพินิจของศาลแต่ละท่าน (discretion of the judge) อีกทั้งในแต่ละคดีจะต้องพิจารณาโดยอาศัยข้อเท็จจริงเฉพาะคดี ๆ นั้น ประกอบด้วยเสมอ

¹¹⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 450/2516

4.1.2.4. ค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน

ค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินตามมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 447 มาจากประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 847¹¹⁹ ค่าเสียหายกรณีนี้จำกัดเฉพาะกรณีทำละเมิดต่อร่างกาย อนามัยและเสรีภาพ และกรณีหญิงถูกละเมิดอันเป็นความผิดอาญาเกี่ยวกับเพศตามมาตรา 276 ถึงมาตรา 278 แห่งประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น ไม่รวมถึงกรณีละเมิดต่อชีวิต¹²⁰ ค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน แท้จริงแล้วเป็นค่าสินไหมทดแทนที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ บางกรณีอาจจะกระทบถึงสิทธิในทางทรัพย์สินของปัจเจกชนหรือกระทบกระเทือนผลประโยชน์ในทางการเงินของบุคคล รวมถึงผลประโยชน์และกำไรที่ผู้เสียหายควรจะได้รับก็ได้ เช่น ผู้เช่ายังครอบครองไม่ยอมส่งมอบสถานที่เช่าคืนเมื่อสิ้นสัญญาเป็นการละเมิด ค่าเสียหายที่ผู้ให้เช่าควรได้รับก็คือ จำนวนเงินเท่ากับค่าเช่าที่ควรได้จากสถานที่นั้น ส่วนที่ผู้ให้เช่าคาดหมายว่าจะใช้สถานที่นั้นฉายภาพยนตร์ได้ประโยชน์วันละ 2,000 บาท แต่จะต้องตัดแปลงสถานที่และขออนุญาตต่อทางการก่อน โดยผู้ให้เช่ายังมีได้ขออนุญาตนั้น เป็นความเสียหายไกลกว่าเหตุซึ่งผู้เช่าไม่ต้องรับผิด¹²¹ การทำลายทรัพย์สินก็ใช้คืนราคา แต่ถ้าหากทรัพย์สินนั้นมีคุณค่าหายากอาจต้องชดใช้ "ค่าแห่งทรัพย์สินนั้น นอกเหนือจาก "ราคา" ธรรมดาด้วย หรือกรณีทำร้ายร่างกายได้รับบาดเจ็บสาหัส ค่าเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ก็คือ ค่ารักษาพยาบาล ค่ายา ค่าพาหนะเดินทางไปรักษา ขณะเดียวกันก็มีความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้รวมอยู่ด้วย เช่น ค่าต้องทนทุกข์ทรมาน (pain and suffering) เจ็บป่วย เวลานาน สูญเสียดวงตา ทำให้เสียโฉมเหล่านี้ไม่อาจคำนวณค่าแห่งความเสียหายได้เป็น

¹¹⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 847

"In the case of injury to the body or health of another, or in the case of deprivation of liberty, the injured party may also demand an equitable compensation in money for damage which is not a pecuniary loss. The claim is not transferable, and does not pass to the heirs, unless it has been acknowledge by contract, or an action on it has been commenced."

¹²⁰ สุขุม ศุภนิตย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, อ่างแล้ว, หน้า 236.

¹²¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2078/2497

จำนวนเงิน¹²² ค่าเสียความสุข (Loss of amenities of life) เช่น นักเทนนิสถูกรถทับขาหัก ความสุขความเพลิดเพลินที่เขาได้รับจากการเล่นเทนนิสหมดไป และค่าความลำบาก¹²³

การที่จะคำนวณค่าเสียหายในส่วนนี้ไม่อาจที่จะวางกฎเกณฑ์แน่นอนเพื่อใช้บังคับในทุกกรณีได้¹²⁴ จะต้องพิจารณาพฤติการณ์แต่ละกรณีซึ่งย่อมแตกต่างกันไป เช่น การที่บุคคลถูกทำร้ายจนเสียแขนขา จะกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนให้เท่ากันหรือใกล้เคียงกับจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่จะใช้ในกรณีที่บุคคลอีกคนหนึ่งถูกทำร้ายจนเสียแขนขาเหมือนกันไม่ได้¹²⁵ ค่าเสื่อมสภาพอนามัยของผู้ฟ้องคดี หรือโจทก์เรียกร้องให้ผู้ถูกฟ้องคดีหรือจำเลยรับผิดชอบละเมิดทำให้เสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยนั้น เป็นค่าทดแทนความเสียหายอันมิใช่ตัวเงินตามมาตรา 446 ซึ่งศาลย่อมกำหนดให้ตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด¹²⁶ ผู้เสียหายได้รับค่าแพทย์ ค่ายาที่เสียไปแล้ว ยังอาจได้รับค่าเสียหายจากการที่ถูกทำร้ายและทนทุกข์ทรมาน การกำหนดค่าเสียหายกรณีกระทำละเมิดต่อร่างกายอนามัยหรือเสรีภาพนั้น นอกเหนือจากค่าสินไหมทดแทนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 444 แล้ว โจทก์หรือผู้เสียหายยังมีสิทธิเรียกร้องตามมาตรา 446 โดยไม่ถือว่าเป็นค่าเสียหายที่ซ้ำซ้อนกัน¹²⁷ การกำหนดค่าเสียหายในกรณีนี้ ศาลมีดุลพินิจในการกำหนดโดยต้องพิจารณาถึงฐานะของผู้เสียหาย ความร้ายแรงของอาการเจ็บป่วย เช่น บาดเจ็บแผลบนใบหน้า ต้องเย็บและมีรอยแผลเป็น ต้องเสียค่าศัลยกรรมตกแต่งใบหน้าเพื่อลบรอยแผลเป็นในโอกาสข้างหน้า¹²⁸ กรณีเสียความสามารถในการประกอบกิจการ ต้องพิจารณาว่าเสียความสามารถขนาดไหน เพียงไร เช่น ต้องตัดขา ทำให้พิการตลอดชีวิตเป็นค่าเสียหายที่มีใช่ตัวเงิน ไม่ซ้ำซ้อนกับค่าไม่สามารถประกอบกิจการ แม้เป็นค่าเสียหายในอนาคตก็คิดดอกเบี้ยตั้งแต่วันผิดนัด คือ วันทำละเมิด แต่ไม่เกินค่าขอที่โจทก์ขอมาตั้งแต่วันฟ้อง¹²⁹ กรณีการกระทำละเมิดมีผลทำให้ความสุขลำราญ หรือความรื่นรมย์

¹²² สุขุม ศุภนิตย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, อ่างแล้ว, หน้า 235.

¹²³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 392 - 393/2461

¹²⁴ ไพจิตร บุญญพันธ์, กฎหมายแพ่ง 2 หนี้ ละเมิด หน้าที่ 11 ความรับผิดชอบเพื่อการกระทำละเมิดในการกระทำของตนเอง, อ่างแล้ว, หน้า 286.

¹²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 286.

¹²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกา 1936/2517

¹²⁷ คำพิพากษาศาลฎีกา 1895/2512

¹²⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2501/2517

¹²⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 379/2518

ในชีวิต ศาลจำเป็นต้องพิจารณาว่า ลักษณะการสูญเสียนั้น และก่อให้เกิดความยุ่งยากในการดำรงชีวิตหรือไม่ แต่ค่าเสียหายในกรณีนี้ ต้องมิใช่เป็นเพียงความรู้สึก เรียกค่าเสียหายที่ทำให้พิการสังคมน่าเกลียด อับอายขายหน้า ไม่ได้เล่นกีฬา ไม่ได้สมรส ขาดความสุขสำราญซึ่งเป็นเรื่องของการขาดหรือสูญเสียความสำราญจากความรู้สึกที่ดี เป็นค่าเสียหายเกี่ยวกับความรู้สึกทางจิตใจอันมิใช่ตัวเงิน แต่ค่าทุกขเวทนาเป็นเรื่องต้องทนยอมรับความเจ็บปวดหรือทรมานเป็นค่าเสียหายที่มีใช่ตัวเงิน เรียกได้¹³⁰ ศาลมักไม่คำนึงถึงค่าของเงินในเวลานั้นว่าเป็นอย่างไรและไม่ค่อยถูกนำมาใช้ ส่วนการกำหนดค่าเสียหายของศาล มีลักษณะเป็นการกำหนดโดยวิธีประมาณโดยอาศัยพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งการกระทำละเมิดเป็นหลัก เช่น ค่าเสียหายเพราะเหตุที่โจทก์ต้องทุพพลภาพตลอดชีวิตโดยระบบประสาทไม่สามารถควบคุมการขับถ่ายได้ เสียสมรรถภาพทางเพศ และไม่สามารถเดินได้ กับค่าเสียหายที่โจทก์ต้องทนทุกข์ทรมานจากการทุพพลภาพตลอดชีวิตเป็นค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินตามมาตรา 446 ทั้งสองกรณี อันเนื่องมาจากเหตุที่ต่างกันจึงแยกคำนวณให้ชัดใช้ตามเหตุที่แยกออกจากกันเป็นแต่ละเหตุได้¹³¹ คดีนี้เหตุละเมิดทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายโดยทุพพลภาพตลอดชีวิต ระบบขับถ่ายเสียไปไม่สามารถควบคุมได้ เสียความสามารถทางเพศ ซึ่งคิดเป็นเงินไม่ได้ว่าเสียหายเท่าไร ค่าทุกข์ทรมานตลอดชีพก็คิดคำนวณเป็นเงินไม่ได้ ค่าหมอในการรักษาพยาบาลสามารถคำนวณเป็นเงินได้ แต่ความทุกข์ทรมานต่าง ๆ คำนวณเป็นเงินไม่ได้ ทั้งสองกรณี กรณีหนึ่งคิดคำนวณเป็นเงินกับอีกกรณีหนึ่งคิดคำนวณเป็นเงินไม่ได้ เช่น โจทก์เป็นหญิง รับราชการเป็นอาจารย์ โดยตำแหน่งหน้าที่ต้องพบปะผู้คนจำนวนมาก แต่ต้องเสียบุคลิกภาพ ใบหน้าเสียโฉมเนื่องจากหนังตาแห้งเห็นตาขาวมากกว่าปกติ ย่อมเป็นความทุกข์ทรมานที่โจทก์รู้สึกได้อยู่ตลอดเวลา トラบจนความเสียโฉมดังกล่าวจะได้รับการแก้ไข ค่าที่โจทก์ต้องทนทุกข์ทรมานกับค่าที่โจทก์ต้องสูญเสียบุคลิกภาพ ตั้งแต่จำเลยผ่าตัดโจทก์จนโจทก์ต้องได้รับการผ่าตัดแก้ไข ถือเป็นความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินตามมาตรา 446 วรรคแรกแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹³²

¹³⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 247/2538

¹³¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 75/2538

¹³² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2580/2544

4.1.3 หลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนประเภทความเสียหายต่อเสรีภาพ

ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดอันเกิดต่อเสรีภาพมีลักษณะทำนองเดียวกับค่าสินไหมทดแทนแก่ร่างกายหรืออนามัย และสามารถอาศัยแนวคิดตามประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับความผิดต่อเสรีภาพ ตั้งแต่มาตรา 309 ถึงมาตรา 321 มาปรับใช้ได้ กรณีทำให้เสียหายแก่เสรีภาพ คือ เอาตัวไปขังไว้เป็นละเมิด ทำให้ขาดการงาน ขาดแรงงานทั้งในครัวเรือน และบุคคลภายนอก ความเสียหายต่อเสรีภาพคิดคำนวณเป็นเงินไม่ได้

ความเสียหายต่อเสรีภาพเป็นความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ การกำหนดของศาล ศาลต้องพิจารณาตามมาตรา 438 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และยังต้องนำหลักเกณฑ์กรณีการกำหนดค่าเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยมาใช้บังคับโดยอนุโลม เช่น ค่าขาดแรงงานในครัวเรือนหรือต่อบุคคลภายนอก ค่ารักษาพยาบาลกรณีที่ได้รับบาดเจ็บจากการถูกจับกุมหรือกักขัง นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงระยะเวลาที่ทำให้สูญเสียเสรีภาพและผลภายหลังจากการกระทำละเมิดด้วย เช่น จำเลยที่ 2 เป็นสมุห์บัญชีของธนาคาร จำเลยที่ 1 ได้ให้การเป็นพยานต่อพนักงานสอบสวนว่าลายมือชื่อในเช็คคล้ายตัวอย่างลายมือชื่อของโจทก์ที่ได้ให้ไว้แก่ธนาคาร และธนาคารปฏิเสธการใช้เงินโดยให้เหตุผลว่า มีคำสั่งระงับจ่าย มิใช่เป็นกรณีปฏิเสธลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายไม่เหมือนตัวอย่างที่ให้ไว้ ทำให้พนักงานสอบสวนออกหมายจับและควบคุมตัวโจทก์ ทำให้เสียเสรีภาพและชื่อเสียง เมื่อโจทก์ถูกจับกุมและถูกควบคุมตัวตั้งแต่เวลา 18.30-24.00 นาฬิกา จึงได้รับการประกันตัวเป็นเวลาเพียงประมาณห้าหรือหกชั่วโมง และการที่โจทก์เป็นนักธุรกิจดำเนินกิจการค้าในนามของยาจินุโคโดมอน แม้เกิดเหตุถูกจับแล้ว โจทก์ยังได้รับการประกาศเกียรติคุณเป็นนักธุรกิจดีเด่นในปี พ.ศ. 2532-2533 แสดงว่าการที่จำเลยที่ 2 มิได้ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงนัก ที่โจทก์ขอค่าเสียหายเกี่ยวกับการเสื่อมเสียเสรีภาพ 1,000,000 บาท และเกี่ยวกับชื่อเสียงอีก 1,000,000 บาท นั้น สูงเกินไป ศาลฎีกาเห็นสมควรกำหนดค่าเสียหายทั้งสองส่วนนี้ให้รวม 300,000 บาท¹³³ คดีนี้ ศาลได้นำระยะเวลาที่ถูกควบคุมตัวจนกระทั่งได้รับการปล่อยชั่วคราว และตำแหน่งหน้าที่การงานของผู้เสียหายเป็นฐานในการกำหนดค่าเสียหาย โจทก์ทั้งสองมิได้กระทำความผิดแต่ต้องถูกจับกุมและคุมขังไว้ในเรือนจำ ทำให้เสียเสรีภาพ ทำให้ครอบครัวโจทก์ที่ 1 ได้รับความเดือดร้อนภริยาต้องเสียชีวิตเพราะความตรอมใจหลังจากโจทก์ที่ 1 บุตรชายหญิงไม่มีผู้ดูแล ส่งผลให้บุตรชายหายสาบสูญ บุตรหญิงถูกข่มขืนถึงแก่ความตาย ส่วนครอบครัวโจทก์ที่ 2 ภรรยาและบุตรชายหญิงได้รับความทุกข์ทรมานยากลำบากต้องพากันดิ้นรนทำกินตามสถานที่ต่าง ๆ จนหาย

¹³³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2253/2539

สาบสูญไป (จึงเรียกค่าเสียหายเป็นเงินคนละ 10,000,000 บาท) ซึ่งเป็นการเรียกค่าสินไหมทดแทนที่ต้องเสื่อมเสียเสรีภาพจากการถูกจำคุกเป็นเวลาหลายปี ศาลกำหนดค่าเสียหายในส่วนนี้ให้โจทก์ทั้งสองคนละ 7,000,000 บาท¹³⁴ อย่างไรก็ตามในระหว่างที่ถูกคุมขัง หากขาดประโยชน์ทำมาหาได้ก็สามารถเรียกค่าเสียหายในส่วนนี้ได้ด้วย กรณีข้างต้นโจทก์ทั้งสองมีอาชีพรับจ้างตำแหน่ง พนักงานรักษาความปลอดภัย โจทก์ที่ 1 มีรายได้เดือนละ 3,300 บาท มีนายทน กลองกระโทก เพื่อนร่วมงานเบิกความเป็นพยานสนับสนุน จึงกำหนดค่าเสียหายเป็นค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ให้โจทก์ที่ 1 เป็นเงินเดือนละ 3,300 บาท ตามรายได้จริงโจทก์ที่ 1 ถูกจับกุมเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2529 ได้รับการปล่อยตัวเมื่อศาลฎีกามีคำพิพากษาวันที่ 8 มีนาคม 2536 โจทก์ที่ 1 คิดค่าเสียหายเป็นเวลา 21 เดือน รวมเป็นเงิน 69,300 บาท จึงกำหนดให้เท่าที่ขอ ส่วนโจทก์ที่ 2 มีรายได้เดือนละ 5,000 บาท โดยมีนายวินัย ชัยพาณิชย์ เบิกความสนับสนุน โจทก์ที่ 2 เรียกค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ระหว่างถูกจำคุกเป็นเวลา 34 เดือน เป็นเงิน 170,000 บาท ตามจำนวนที่ขอ¹³⁵ การกำหนดค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ศาลนำรายได้ที่โจทก์เคยได้รับและระยะเวลาที่ถูกควบคุมตัวมาเป็นฐานในการกำหนดค่าเสียหาย แต่ศาลก็ไม่ได้พิจารณาถึงกรณีที่ค่าของเงินที่จะลดลงมาเข้ามาพิจารณาประกอบ โดยเห็นว่าเป็นไปตามจำนวนที่ขอแล้ว

กล่าวโดยสรุป ความเสียหายต่อเสรีภาพเป็นความเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ แต่การกระทำละเมิดก็อาจส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจได้เช่นเดียวกัน ทำให้สูญเสียรายได้ อย่างไรก็ตาม ค่าเสียหายในส่วนนี้โดยหลักต้องเป็นผลประโยชน์ที่มีเหตุมีผลและความชอบธรรมที่จะได้รับ และการกำหนดค่าเสียหายในส่วนนี้มีทั้งกรณีที่ศาลนำผลประโยชน์ที่ควรจะได้ และการกำหนดตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดมาเป็นฐานในการคำนวณ

4.1.4 หลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนประเภทความเสียหายต่อชื่อเสียง

การกระทำละเมิดต่อชื่อเสียงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 423 เป็นกรณีที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงิน เพื่อกำหนดค่าเสียหายที่แท้จริงได้ แม้จำเลยจะขอใช้เป็นค่าเสียหายให้โจทก์แล้ว แต่ชื่อเสียงของโจทก์ที่เสียไปก็ยังไม่กลับคืนมาได้ กฎหมายจึงกำหนดวิธีการขอใช้ค่าสินไหมทดแทนไว้โดยเฉพาะในมาตรา 447 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบทบัญญัติ

¹³⁴ คำพิพากษาศาลแพ่งที่ ปค.92,93/2546

¹³⁵ คำพิพากษาศาลแพ่งที่ ปค.92,93/2546

ดังกล่าวมาจากมาตรา 447 ของกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น และมาตรา 723¹³⁶ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 249¹³⁷ การกำหนดค่าเสียหายในกรณีนี้ไม่ว่าจะเป็นการขอให้จัดการแก้ไขให้ชื่อเสียงกลับคืนมาดังเดิม การให้ชดใช้ค่าเสียหาย หรือการให้ใช้ค่าเสียหายและจัดการให้ชื่อเสียงกลับคืนดังเดิม กรณีเรียกร้องค่าเสียหายมักจะเรียกร้องค่อนข้างสูง แต่ศาลมีดุลพินิจลดค่าเสียหายได้ตามที่เห็นสมควร การกำหนดค่าเสียหายศาลต้องกำหนดตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด เช่น โจทก์ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากเจ้าหน้าที่ของในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่กระทำละเมิดด้วยการปฏิบัติหน้าที่สืบสวนสอบสวนโดยมิชอบ เป็นเหตุให้โจทก์ทั้งสองถูกจับและถูกคุมขังจน ต่อมาศาลฎีกาพิพากษาว่าโจทก์ทั้งสองไม่มีความผิด ขณะถูกจับได้มีการเสนอข่าวแพร่หลายว่าโจทก์ทั้งสองเป็นผู้กระทำผิด เป็นผลให้โจทก์ไม่สามารถหางานได้ ความเสียหายส่วนนี้เป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิดของพนักงานสอบสวน โจทก์ทั้งสองจึงนำคดีมาฟ้องเพื่อเรียกค่าเสียหายโดยขอให้มีการจัดการตามสมควร

¹³⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 723

"Against a person who has injured the honour (reputation) of another the Court may, upon the demand of the injured party, order suitable measures to be adopted for the recovery of his honour (reputation) instead of, or together with, compensation." อังโน สุซุม ศุภินิตย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยละเมิด, อังแล้ว, 240.

¹³⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 249

"A person who is bound to make compensation shall bring about the condition which exist if the circumstance making him liable to compensate had not occurred. If compensation is required to be made for injury to a person or damage to a thing, the creditor may demand, instead of restitution in kind, the sum of money necessary to effect such restitution.

A person who maintains or publishes, contrary to the truth, a statement calculated to endanger the credit of another, or to his earning or property in any other manner, shall compensate the other for any damage arising therefor even if he does not know of its untruth, provide he ought to know it.

A person who makes a communication the untruth of which is unknown to him, does not thereby render himself liable to make compensation, If he or the receiver of communication has a legal interest in it."

เพื่อใช้ชื่อเสียงของตนกลับคืนดีดังเดิม และเรียกค่าเสียหายเป็นเงิน 10,000,000 บาทต่อคน ศาลแพ่งวินิจฉัยว่า หากพิจารณาหลักความเป็นจริงทั่วไป บุคคลแต่ละคนย่อมจะได้รับผลกระทบจากความเสียหายแก่ชื่อเสียงไม่เท่ากัน โดยแต่ละคนจะมีขอบเขตและความหนักเบาของความเสียหายมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเฉพาะบุคคลเป็นราย ๆ ไป เช่นขึ้นอยู่กับว่าบุคคลนั้นเป็นที่รู้จักแก่บุคคลทั่วไปมากน้อยเพียงใด ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความกว้างขวางของการเผยแพร่ข่าวเพียงประการเดียว ประกอบกับข้อเท็จจริงปรากฏว่า หลังจากศาลฎีกาตามศาลยกฟ้องปล่อยตัวจำเลยทั้งหมดแล้ว หนังสือพิมพ์ได้เสนอข่าวเผยแพร่ข้อเท็จจริงที่มีผลเป็นการแก้ข่าวเดิมแล้ว โดยได้รับความจากนายปริญญา คุณวัฒน์ พยานโจทก์ซึ่งเป็นผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ เดลินิวส์เบิกความว่า หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ได้ลงข่าวทำนองว่า การจับโจทก์ที่ 1 กับพวกจับผิดคน โดยมีพันตำรวจโทสะอาด ดาวประจักษ์ และนางช่อทิพย์ พลอยกลุ่ม เบิกความสนับสนุน จึงถือว่ามี การบรรเทาผลร้ายเพื่อให้ชื่อเสียงของโจทก์ทั้งสองกลับคืนดีได้ส่วนหนึ่งแล้วด้วยวิธีอย่างเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม เห็นควรกำหนดค่าเสียหายเป็นตัวเงินเพื่อทดแทนความเสียหายแก่โจทก์ทั้งสองในฐานะที่เป็นบุคคลคนหนึ่งในสังคมเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปอีกทางหนึ่งด้วย โดยกำหนดให้คนละ 1,000,000 บาท¹³⁸ กรณีการกำหนดให้จัดการชื่อเสียงกลับคืนดี ชื่อเสียง เป็นเกียรติคุณ คุณค่าในสังคม เมื่อมีการกระทำละเมิดเกิดขึ้นต่อชื่อเสียงของบุคคลโดยยอมทำให้ชื่อเสียง เกียรติคุณในทางสังคมของบุคคลนั้นลดน้อยลง การชดใช้สินไหมทดแทนเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอ เพราะไม่อาจทำให้ชื่อเสียงที่สูญเสียไปแล้วกลับคืนดีได้ หนทางที่จะแก้ไขอันหนึ่งคือ การให้ผู้ทำละเมิดได้เปิดเผย หรือแสดงให้เห็นแก่สาธารณชนหรือเอกชนบุคคลใดว่าการกระทำของตนเป็นฝ่ายผิด เพื่อแก้ไขชื่อเสียงของบุคคลนั้นกลับคืนดีดุจเดิม ในทางปฏิบัตินิยม ใช้วิธีการประกาศขอขมาทางหนังสือพิมพ์ โดยการบอกกล่าวทางจดหมายไปถึงบุคคลซึ่งทราบเรื่องนั้น หรือจะยึดและทำลายวัตถุที่ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียชื่อเสียงก็ได้

เบื้องต้น การกำหนดค่าเสียหายต่อชื่อเสียง โจทก์ต้องนำสืบให้เห็นว่าได้รับความเสียหายอย่างไร หากนำสืบไม่ได้ ศาลก็กำหนดให้ตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด¹³⁹ การกำหนดค่าเสียหายกรณีทำให้เสียหายต่อชื่อเสียง ให้พิจารณาถึงตำแหน่งหน้าที่ ประกอบในการกำหนดค่าเสียหาย เช่น จำเลยกระทำละเมิดต่อโจทก์โดยกล่าวหรือโฆษณาต่อ นายสุชาติ โสภณธรรมวาทีและนายสะอาด เสียงสีบงาม ว่าโจทก์ลักน้ำประปาโดยเจาะต่อท่อประปาให้กับโรงงานน้ำแข็งในพื้นที่โดยไม่ได้รับอนุญาต โจทก์เคยได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการสหภาพแรงงานการประปาแห่งประเทศไทย กรรมการสหกรณ์ออมทรัพย์ พนักงานการประปา

¹³⁸ คำพิพากษาศาลแพ่ง ปค.92,93/2546

¹³⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1742/2527

นครหลวง จำกัด เคยได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้พิพากษาสมทบฝ่ายลูกจ้างศาลแรงงาน กรรมการสภาที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานแห่งชาติ และยังมีอาชีพเป็นตัวแทนหาประกันชีวิตของบริษัท เมืองไทยประกันชีวิต จำกัด แต่โจทก์ไม่ได้รับเลือกและแต่งตั้งตำแหน่งดังกล่าวเนื่องจาก สหภาพแรงงานการประปาแห่งประเทศไทยถูกยุบ และไม่อาจได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้พิพากษาสมทบ โดยการเลือกของสหภาพแรงงานการประปาแห่งประเทศไทย ส่วนที่ไม่ได้รับเลือกเป็นกรรมการ สหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานการประปานครหลวง จำกัด เนื่องจากโจทก์ลาออกจากการเป็น สมาชิกจึงขาดคุณสมบัติ เห็นว่า แม้ตำแหน่งต่าง ๆ โจทก์จะไม่ได้รับการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งมิใช่ เนื่องจากการหมิ่นประมาทของจำเลยก็ตาม แต่การที่โจทก์เคยได้รับการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งให้ ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ข้างต้น ย่อมแสดงว่าโจทก์เป็นผู้มีชื่อเสียงดีได้รับการยกย่องจากเพื่อน ร่วมงานอย่างมาก นอกจากนั้นโจทก์เป็นตัวแทนหาประกันชีวิต โจทก์จะต้องไม่เป็นบุคคลที่มีความ ประพฤติเสียหาย จึงจะมีผู้เชื่อถือซื้อกรรมธรรม์ประกันชีวิตผ่านโจทก์ ฉะนั้น การที่จำเลย กล่าวหาโจทก์ในเรื่องที่แสดงว่าโจทก์ไม่ซื่อสัตย์ย่อมต้องกระทบต่อชื่อเสียง เกียรติคุณและทาง ทำมาหาได้ของโจทก์ ทำให้โจทก์เสียหาย การที่ศาลอุทธรณ์กำหนดค่าเสียหายให้โจทก์ 50,000 บาท และให้ลงพิมพ์คำพิพากษาในหนังสือพิมพ์รายวัน จำนวน 4 ฉบับ จึงต้องด้วยความเห็นของ ศาลฎีกาแล้ว¹⁴⁰ ขณะเกิดเหตุโจทก์ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นสมาชิกสภาผู้แทนกรุงเทพมหานคร เป็นรองหัวหน้าพรรคประชากรไทย และประกอบอาชีพ เป็นแพทย์ การที่จำเลยลงพิมพ์ข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงทำให้โจทก์เสียหายต่อชื่อเสียงและ เกียรติคุณของโจทก์ แม้จะได้รับการเลือกตั้งให้เป็นผู้แทนราษฎรอีกในเวลาต่อมาตามที่จำเลย กล่าวในคำฟ้องฎีกาก็ไม่ใช่ข้อบ่งชี้ว่าโจทก์ไม่ได้รับความเสียหาย และค่าเสียหายของโจทก์ไม่ ควรเกิน 1,000 บาท ในเรื่องชื่อเสียงและเกียรติคุณ กว่าจะสะสมได้ต้องใช้เวลาอันยาวนาน การ ที่ศาลล่างทั้งสองกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อชื่อเสียงของโจทก์ให้จำเลย รับผิดชอบ 50,000 บาท โดยพิเคราะห์ถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดตลอดจนชื่อเสียง และเกียรติคุณของโจทก์ประกอบแล้ว ศาลฎีกาเห็นว่าเป็นจำนวนที่พอสมควรแล้ว¹⁴¹ โจทก์เป็น อดีตนางงามจักรวาลฟ้องเรียกค่าเสียหายจากสื่อมวลชนที่ลงข่าวหมิ่นประมาทตนเป็นเงิน 30 ล้านบาท ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกากำหนดให้ 1 ล้านบาท¹⁴² นอกจากนี้การกำหนด ค่าเสียหายต้องคำนึงถึงตำแหน่งที่เคยได้รับ หน้าที่การงาน การประกอบอาชีพ ความรู้ ความสามารถ การศึกษา และบทบาทของผู้เสียหายต่อสังคม ระยะเวลาในการสร้างชื่อเสียง

¹⁴⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1479/2542

¹⁴¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3023/2533

¹⁴² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3275/2545

เกียรตินั้นว่าอย่างไร หากมีการกระทำละเมิดต่อชื่อเสียงมีผลกระทบต่อผู้เสียหายอย่างไร และการที่ศาลกำหนดค่าเสียหายและให้โฆษณาในหนังสือพิมพ์ก็ถือว่าเป็นการแก้ไขเยียวยาที่เป็นธรรมแล้ว นอกจากนี้ การเรียกค่าเสียหายกรณีความเสียหายต่อชื่อเสียงนั้น เป็นความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้และมีลักษณะเป็นนามธรรม ในการฟ้องโจทก์มักจะเรียกกร้องเป็นจำนวนสูง และศาลก็ใช้วิธีปรับลดลง จากการศึกษาคำพิพากษาศาลฎีกา มักไม่ปรากฏเหตุผลที่ชัดเจนในคำพิพากษาว่าความเสียหายที่แท้จริงเป็นจำนวนเท่าใด หากการหมิ่นประมาททำให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงและตัวบุคคล และทำให้การค้าขายตกต่ำไม่สามารถเรียกค่าขาดรายได้ได้ เช่น การที่จำเลยดำเนินธุรกิจอันมีความหมายทำนองว่าโจทก์และบุพการีเป็นคนล่าสอน มีบุตรกับชายอื่นซึ่งมิใช่สามีของตนนั้น เป็นความเสียหายเกี่ยวกับชื่อเสียงและตัวบุคคล ไม่เกี่ยวกับการค้าขายของโจทก์ โจทก์จะเรียกค่าเสียหายโดยอ้างว่ารายได้จากการค้าขายที่ต่ำลงไม่ได้¹⁴³ การว่าจ้างนักสืบเพื่อทำการสืบหาผู้กระทำผิดในการกล่าวหรือไขข่าวเป็นค่าเสียหายที่ไกลกว่าเหตุไม่สมควรแก่พฤติการณ์ โจทก์ไม่มีสิทธิเรียก¹⁴⁴

กล่าวโดยสรุป การกำหนดค่าเสียหายต่อชื่อเสียงของศาล โจทก์ต้องนำสืบให้ศาลเห็นว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นและความเสียหายนั้นเป็นผลจากการกระทำละเมิด ค่าเสียหายที่เรียกกร้องเป็นจำนวนที่พอสมควร และค่าเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรงจากการทำละเมิด หากสืบไม่ได้ศาลจะกำหนดให้ตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด หากนำสืบได้ ศาลจะต้องนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้เสียหาย ลักษณะการกระทำละเมิดว่ากระทำด้วยวิธีใดและผลที่เกิดจากการกระทำละเมิดเป็นฐานในการกำหนดค่าเสียหาย

4.1.5 หลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนประเภทความเสียหายต่อทรัพย์สิน

เบื้องต้นทรัพย์สินทุกชนิดมีประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ (Utility) กล่าวคือ ทรัพย์สินเหล่านั้นมีขีดแห่งคุณภาพหรือความสามารถแห่งสิ่งของและบริการที่จะบำบัดความต้องการของบุคคลได้ ไม่ว่าจะใช้บริโภค ใช้ในการผลิต หรือการบริการ¹⁴⁵ ดังนั้น ทรัพย์สินทุกชนิดจึงมี

¹⁴³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 424/2515

¹⁴⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2680/2528

¹⁴⁵ อุทิศ นาคสวัสดิ์. **หลักและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์**. (กรุงเทพมหานคร: บุญส่งการพิมพ์, 2506), หน้า 26 – 27.

ประโยชน์หรือมูลค่าในตัวของมันเอง ในทางกฎหมายเมื่อบุคคลมีสิทธิในทรัพย์สิน หากมีบุคคลใดกระทำการล่วงละเมิดต่อทรัพย์ ทำให้เสียหาย เสื่อมค่า หรือไร้ประโยชน์ก็เป็นกรทำให้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจลดลงหรือสูญหายไป ผู้กระทำความผิดให้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายจากการที่ขาดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นไปตามมาตรา 439 และมาตรา 441 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรานี้มีที่มาจากกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 848¹⁴⁶ มาตรานี้ใช้กับกรณีที่มีการทำละเมิดต่อทรัพย์ โดยการเอาทรัพย์ไปโดยไม่มีอำนาจและครอบครองทรัพย์อยู่โดยละเมิด กฎหมายบัญญัติให้ผู้ทำละเมิดต้องรับผิดชอบจนกระทั่งแม้ทรัพย์นั้นจะถูกทำลายโดยอุบัติเหตุ หรือคืนทรัพย์นั้นไม่ได้เพราะพันวิสัยโดยมิใช่ความผิดของตน

เบื้องต้น ทรัพย์สินเป็นสิ่งที่มียุทธค่าซึ่งหมายถึง ค่าหรือราคาของสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์และขึ้นอยู่กับความต้องการของคนหรือประชาชนว่ามีมากน้อยเพียงใด ถ้ามีความต้องการมากหรืออุปสงค์ (Demand) มาก แต่สิ่งของมีจำนวนจำกัดหรือมีน้อย นั่นคือมีอุปทาน (supply) น้อยของสิ่งนั้นก็จะมีมูลค่าหรือราคาสูง เพราะประชาชนแย่งกันซื้อ ในทำนองเดียวกัน ถ้าความต้องการของประชาชนมีน้อยหรืออุปสงค์น้อยกว่าจำนวนสิ่งของแล้ว สิ่งของเหล่านั้นก็จะมีมูลค่าหรือราคาต่ำ¹⁴⁷ อย่างไรก็ตาม มูลค่าในทางเศรษฐกิจของทรัพย์สินต้องประกอบด้วยประการแรก ทรัพย์สินนั้นต้องมีประโยชน์ในการใช้ ทรัพย์สินนั้นต้องมีปริมาณที่หายากพอที่จะตั้งราคาได้ และทรัพย์สินนั้นต้องมีประโยชน์ที่จะได้รับในอนาคต¹⁴⁸ เมื่อมีการทำละเมิดทำให้

¹⁴⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 848

"A person who is bound to return a thing of which he has deprived another by an unlawful act is also responsible for the accidental destruction of the thing, or for accidental impossibility of returning it arising from any cause, or for its accidental deterioration, unless the destruction or the impossibility of returning it, or the deterioration would have come about even if the deprivation had not taken place" อ้างใน สุขุม ศุภนิธย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, อ้างแล้ว, หน้า 199.

¹⁴⁷ ศิริ เกวลินสถุษฐ์, "เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาเศรษฐกิจ และสังคม เรื่อง การประเมินราคาที่ดินและโรงเรือน," (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2525 - 2526), หน้า 3 - 4.

¹⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

มูลค่าทางการตลาดลดลง จำต้องมีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินเพื่อกำหนดค่าเสียหายโดยต้องพิจารณาว่าทรัพย์สินที่ถูกทำลายเป็นอสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์

กรณีที่เป็นอสังหาริมทรัพย์จะต้องมีการประเมินมูลค่าของทรัพย์สิน ซึ่งมีด้วยกันหลายวิธี¹⁴⁹ เช่น วิธีถือเอารายได้จากทรัพย์สิน (Income Capitalization Approach) วิธีเปรียบเทียบราคาตลาด (Market Comparison) วิธีราคาทุนทดแทน (Replacement Cost Approach) วิธีถือเอารายได้จากทรัพย์สิน หมายถึง มูลค่าของที่ดินควรเท่ากับมูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้ที่ดินนั้นในอนาคต ซึ่งมูลค่าปัจจุบันของรายได้ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตทั้งหมด หมายถึงผลรวมของกระแสรายได้จากค่าเช่าที่ดินนั้นในอนาคตและคำนวณกลับมาเป็นราคาที่ดินปัจจุบันซึ่งเป็นวิธีการตีราคาโดยตรง วิธีราคาทุนทดแทน เป็นการกำหนดมูลค่าของที่ดินโดยถือว่าทรัพย์สินควรมีค่าเท่ากับราคาทุนทดแทนหรือต้นทุนในการจัดหาทรัพย์สินใหม่มาใช้แทนกันได้ในปัจจุบันและหักด้วยค่าเสื่อมราคาของการใช้ทรัพย์สินไปแล้วตามสมควร วิธีเปรียบเทียบราคาตลาด เป็นวิธีการประเมินราคาเพื่อหาราคาที่จะขายได้ ณ วันทำการประเมิน ผู้ประเมินต้องศึกษาสภาพและราคาขายของที่ดินที่คล้ายคลึงกันนำมาเปรียบเทียบและประเมินราคาที่ดินในราคาที่เหมาะสมในตลาดขณะนั้น โดยการประเมินราคาต้องพิจารณามูลค่าที่ขายได้จริง ๆ ของที่ดินที่คล้ายคลึงกัน ณ วันทำการประเมิน วิธีการนี้เป็นวิธีทางเศรษฐศาสตร์และสะดวกแก่การประเมิน ตลอดจนประชาชนยอมรับได้และเกิดความ เป็นธรรมมากที่สุด ซึ่งวิธีการประเมินเช่นนี้จะหาราคาประเมินใกล้เคียงกับราคาตลาดให้มากที่สุด การประเมินทรัพย์สินโดยการเปรียบเทียบราคาตลาดเป็นวิธีการประเมินที่ทำให้ผู้เสียหายได้รับประโยชน์มากที่สุด และเป็นวิธีการที่ถูกต้อง เป็นธรรม สมเหตุสมผล สมควรที่ศาลจะต้องนำมาพิจารณา อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่าศาลจะต้องเป็นประเมินราคาเสียหายหากมีกรณีพิพาทควรที่จะให้กรมที่ดินหรือผู้เชี่ยวชาญในการประเมินทรัพย์สินเป็นผู้ทำการประเมิน และนำเหตุผลดังกล่าวประกอบการใช้ดุลพินิจ

ดังนั้น เมื่อมีการทำลายทำให้เกิดความเสียหายต่อเนื้อวัตถุของทรัพย์สินที่เรียกว่า "การทำให้เสียหายและการทำลาย" หรือทำให้เกิดความเสียหายต่อสภาพความสวยงามของทรัพย์สินที่เรียกว่า "การทำให้เสื่อมค่า"หรือทำให้เกิดความเสียหายต่อการจะใช้ทรัพย์สินนั้นได้

¹⁴⁹ Raleigh Barlowe, " Land Resource Economics," (New Jersey : Prentice Hall Inc., Englewood c.iff): 1958,p 188 – 200 อ้างใน ศิริ เกวลินสุภะดี, "เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาเศรษฐกิจ และสังคม เรื่อง การประเมินราคาที่ดินและโรงเรือน," อ้างแล้ว, หน้า 7.

ตามปกติที่เรียกว่า “การทำให้ไร้ประโยชน์”¹⁵⁰ ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน ดังนั้นมาตรา 438 วรรคสอง¹⁵¹ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไว้สามกรณี คือ การคืนทรัพย์สิน การใช้ราคาในกรณีที่ไม่สามารถคืนทรัพย์สินได้ หรือชดใช้ค่าเสียหายอันได้ก่อให้เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินนั้น

กรณีการคืนทรัพย์สิน เป็นกรณีที่บุคคลที่ไม่มีสิทธินำทรัพย์สินไปจากการครอบครองของเจ้าของหรือผู้มีสิทธิครอบครองซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 439 หมายความว่า ผู้ทำละเมิดต่อทรัพย์สินของบุคคลอื่น เป็นต้นว่าเอาทรัพย์สินเขาไปหรือทำให้ทรัพย์สินเขาเสียหายก็ต้องนำทรัพย์สินอันเป็นเหตุแห่งการละเมิดไปคืนเจ้าของทรัพย์สินนั้น¹⁵² ถ้าคืนไม่ได้ก็ต้องใช้ราคา การคืนทรัพย์สินต้องคืนทรัพย์สินในสภาพที่เป็นอยู่ นอกจากนี้ยังเรียกค่าเสียหายจากการขาดประโยชน์จากการที่ไม่ได้ใช้สอยทรัพย์สินในระหว่างละเมิดด้วย

กรณีการใช้ราคาทรัพย์สิน เป็นกรณีที่ผู้ทำละเมิดไม่อาจคืนทรัพย์สินได้ไม่ว่าเพราะเหตุใด ผู้ทำละเมิดต้องใช้ราคาทรัพย์สิน นอกจากการใช้ราคาทรัพย์สินแล้ว ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยในราคาทรัพย์สินนั้นได้ด้วยตามมาตรา 440¹⁵³ ปกติค่าสินไหมทดแทนในคดีละเมิด ในกรณีที่มีการฟ้องร้อง โจทก์มีสิทธิเรียกให้จำเลยชำระดอกเบี้ยในค่าเสียหายทุกประเภทที่ตนฟ้องได้ร้อยละเจ็ดกึ่งต่อปี การใช้ราคาทรัพย์สิน ในเบื้องต้นต้องประเมินราคาทรัพย์สินว่าทรัพย์สินนั้นราคาเท่าไร โดยอาศัยราคาในท้องตลาดเป็นหลัก

¹⁵⁰ คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญา ภาคความผิด พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร; สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2545), หน้า 252.

¹⁵¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 438 ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตาม
ควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่งค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่ การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะ
ละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่าง
ใด ๆ อันได้ก่อกำขึ้นนั้นด้วย

¹⁵² วารี นาสกุล, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด จัดการงาน
นอกสั่งและลามมิควรได้, อ่างแล้ว, หน้า 263.

¹⁵³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 440 ในกรณีที่ต้องใช้ราคาทรัพย์สินอันได้เอาของเขาไปก็ดี ในกรณีที่ต้องใช้
ราคาทรัพย์สินอันลดน้อยลงเพราะบุบสลายก็ดี ฝ่ายผู้ต้องเสียหายจะเรียกดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่
จะต้องใช้ คิดตั้งแต่เวลาอันเป็นฐานที่ตั้งแห่งการประมาณราคาก็ได้

กรณีที่ใช้ราคาอสังหาริมทรัพย์ การกำหนดจะต้องคำนึงถึงราคาพึงประเมินของเจ้าพนักงานที่ดินและราคาซื้อขายในท้องตลาดเป็นฐาน หากมีสิ่งปลูกสร้างต้องรวมมูลค่าราคาส่งปลูกสร้าง ต้นไม้ และพืชผลต่าง ๆ ในที่ดิน นอกจากนั้นยังต้องเปรียบเทียบราคาซื้อขายที่ดินในบริเวณใกล้เคียงกันด้วย ส่วนการใช้ราคาอสังหาริมทรัพย์นั้น ก็ต้องคำนึงราคาปกติตามท้องตลาด สภาพ ระยะเวลาที่ผ่านการใช้งาน และค่าเสื่อมราคามาเป็นแนวทางในการกำหนด กรณีการชดเชยค่าเสียหายอันได้ก่อให้เกิดขึ้นแก่สังหาริมทรัพย์อาจจะเรียกให้ใช้ราคาหรือใช้ค่าซ่อมเพื่อให้ทรัพย์สินกับคืนสู่สภาพเดิม¹⁵⁴ ในกรณีที่ผู้ทาละเมิดซ่อมแซมทรัพย์สินนั้นด้วยตนเอง ต้องดำเนินการซ่อมแซมให้อยู่ในลักษณะที่ใกล้เคียงกับสภาพเดิมให้มากที่สุด และต้องสามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพ โดยต้องเสียค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์และค่าแรงงานด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้เสียหายมักที่จะเรียกให้ใช้ราคามากกว่าการให้ผู้ทาละเมิดซ่อมแซมทรัพย์สิน นอกจากนี้ ค่าเสียหายจากการขาดประโยชน์จากการที่ไม่ได้ใช้สอยทรัพย์สินในระหว่างการซ่อม ถ้าซ่อมแล้วยังไม่คืนดีดังเดิม ผู้เสียหายก็มีสิทธิเรียกค่าเสื่อมราคาได้อีกด้วย¹⁵⁵ กรณีการกระทำละเมิดต่อทรัพย์สินติดต่อกันตลอดมา ผู้เสียหายย่อมมีสิทธิเรียกค่าเสียหายได้จนกว่าจะหยุดหรือระงับการกระทำละเมิด แต่ค่าเสียหายนับแต่วันฟ้องอันเป็นค่าเสียหายในอนาคต ผู้เสียหายจะเรียกดอกเบี้ยในค่าเสียหายนั้นไม่ได้¹⁵⁶ เมื่อมีการทาละเมิดต่อทรัพย์สิน แม้ว่าผู้เสียหายยังไม่ได้นำทรัพย์สินนั้นไปซ่อม ก็มีสิทธิเรียกค่าเสียหายที่จะจัดการให้คืนดังเดิมได้¹⁵⁷ อย่างไรก็ตาม การกำหนดค่าเสียหายต่อทรัพย์สิน ศาลต้องพิจารณาราคาทรัพย์สินและความร้ายแรงแห่งละเมิด¹⁵⁸ หากเป็นกรณีใช้ราคาแทนทรัพย์สินที่เสียหาย ต้องคำนวณราคาในขณะที่เกิดเหตุละเมิด ไม่ใช่ราคาซื้อขายเดิม¹⁵⁹ นอกจากนี้ ศาลต้องพิจารณาค่าเสื่อมราคาไปตามกาลเวลาเป็นค่าสินไหมทดแทนที่เคลื่อนกลืนกับค่าขาดรายได้จากการใช้รถยนต์ในเวลาเดียวกัน¹⁶⁰ ค่าเสื่อมราคาและค่าเช่ารถระหว่างซ่อมก็สามารถเรียกค่าเสียหายได้¹⁶¹ เช่น เรือชน

¹⁵⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3411 - 3412/2526

¹⁵⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1874/2526

¹⁵⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 422/2529

¹⁵⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1270/2480

¹⁵⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1429/2530

¹⁵⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 349/2546

¹⁶⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3390/2526

¹⁶¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1874/2526

กัน สมอและโชชาดจมน้ำ ศาลคิดค่าเสียหายให้เพียงครึ่งหนึ่ง เพราะเป็นของเก่าใช้แล้ว¹⁶² รดถูกชนแล้วกระแทกเสาไฟฟ้า การคำนวณค่าเสียหายคำนวณตามทรัพย์สินที่เสียหายไปในการซ่อมรถที่ถูกชน และค่าเสื่อมราคา ไม่เกี่ยวกับจำนวนที่ผู้รับประกันภัยต้องเสีย¹⁶³ นอกจากนั้นในการกำหนดค่าเสียหายของศาลจะต้องนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับค่าเสื่อมราคาทรัพย์สินซึ่งในชั้นนี้หมายถึง ส่วนของสินทรัพย์ถาวรของกิจการเมื่อกิจการได้ซื้อหรือนำเข้ามาใช้ในกิจการแล้วมีการเสื่อมสภาพหรือมูลค่าลดลง เข้ามาพิจารณาประกอบด้วย เนื่องจากการใช้ทรัพย์สินนั้น ทำให้มีการเสื่อมสภาพตลอดอายุการใช้งานของทรัพย์สิน การที่ศาลหักค่าเสื่อมราคานั้นจึงเป็นการปันส่วนมูลค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์อย่างมีระบบตลอดอายุการใช้งาน

ส่วนวิธีการคิดค่าเสื่อมราคามีหลายวิธี แต่ที่นิยมตามหลักการบัญชีประกอบด้วย การคิดคำนวณการเสื่อมราคาอาจจะคิดในราคาอัตราเปลี่ยนแปลงตามชั่วโมงการทำงาน หรือตามจำนวน ผลผลิต (Service Hour or Productive Output Method) การคิดค่าเสื่อมราคาในอัตราคงที่ ตามวิธีเส้นตรง (Straight-Line Method) และการคิดค่าเสื่อมราคาในอัตราลดลง (Decreasing Charge Method) อย่างไรก็ตาม วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ยึดถือหลักเกณฑ์การคำนวณค่าเสื่อมราคาทรัพย์สินที่ต้องเรียกชดใช้ตามความรับผิดชอบละเมิดของกระทรวงการคลัง รายละเอียดปรากฏตามเอกสาร ภาคผนวก ก

นอกจากนี้ การคำนวณค่าเสื่อมราคาทรัพย์สิน บางกรณีศาลเห็นว่าค่าเสื่อมราคาไปตามกาลเวลาเป็นค่าสินไหมทดแทนที่เคลื่อนที่ไปกับค่าขาดรายได้จากการใช้ในเวลาเดียวกัน เช่น พนักงานศาลการยี่ตรงยนต์พิพาทไว้เพราะมีผู้นำของชุกชอนเข้ามาในราชอาณาจักรโดยหลีกเลี่ยงภาษี ต่อมาพนักงานอัยการฟ้องผู้กระทำผิดโดยมิได้ขอให้บริษัทยี่ตรงยนต์พิพาท เมื่อรถยนต์พิพาทมิได้ตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติศาลการร้องขอคืนของกลางที่มีตัวผู้ต้องหาและมีการฟ้องคดีอาญาต่อศาลนั้น ไม่มีบทบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าว อีกทั้งรถยนต์พิพาทไม่ตกเป็นของแผ่นดินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1327 กรมศาลการ จึงไม่มีอำนาจยึดรถยนต์นั้นไว้ การปฏิเสธไม่ยอมคืนแก่เจ้าของหรือผู้มีสิทธิครอบครอง จึงเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย ทำให้โจทก์ทั้งสองได้รับความเสียหาย เป็นการกระทำละเมิด การที่กรมศาลการเพียงแต่ยึดรถไว้เป็นเวลานาน การเสื่อมราคาถ้าหากจะมีบ้าง ก็เป็นการเสื่อมไปตามกาลเวลา ซึ่งเคลื่อนที่ไปกับค่าสินไหมทดแทน เพื่อการที่โจทก์ขาดรายได้จากการใช้รถในระยะเวลาเดียวกันแล้ว¹⁶⁴ นอกจากนี้ ยังมีกรณีที่เจ้าพนักงาน

¹⁶² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 816 - 817/2481

¹⁶³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1413/2498

¹⁶⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3390/2526

ที่ดินประมาณเส้นเลอรับจํานองที่ดินโดยไม่ตรวจดูใบโฉนดซึ่งประทับตราสีแดงพร้อมกับวันเดือนปีเห็นได้อย่างสะดุดตาว่าได้มีการจดทะเบียนออกใบแทนโฉนด ทำให้โจทก์ต้องสูญเสียเงินที่รับจํานอง 2,000 บาท ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ความเสียหายดังกล่าวเป็นความเสียหายที่เป็นเหตุให้โจทก์ต้องเสียหายโดยเสียเงินทำการรับจํานองไป เจ้าพนักงานที่ดินต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ส่วนอธิบดีกรมที่ดินนั้น เมื่อปรากฏว่าเจ้าพนักงานที่ดินได้กระทำไปตามหน้าที่เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ อธิบดีกรมที่ดินต้องรับผิดชอบตามนัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 76¹⁶⁵ คดีนี้ โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากนิติบุคคลอันเกิดจากเจ้าหน้าที่ของตนกระทำละเมิด ทำให้สูญเสียเงินที่รับจํานองไปจํานวน 20,000 บาท ศาลเห็นว่าความเสียหายดังกล่าวเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อทรัพย์สิน จึงกำหนดค่าเสียหายให้เต็มตามจํานวนที่ขอ อย่างไรก็ตาม การกำหนดค่าเสียหายต่อทรัพย์สินนั้น แม้โจทก์จะนำสืบไม่ได้ว่าได้เสียหายเท่าใด ศาลอาจกำหนดให้ได้ตามสมควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด เช่น จำเลยทำลายที่ดินทำลายท่อระบายน้ำ ทำให้น้ำเค็มเข้าสวนโจทก์ ต้นผลไม้ตาย แม้โจทก์นำสืบความเสียหายไม่ได้ว่าได้เสียหายเท่าไรนั้นก็เป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจศาลที่จะใช้ดุลพินิจกำหนดให้ตามที่เห็นสมควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงละเมิด ศาลเห็นว่าค่าสินไหมทดแทนที่โจทก์ควรจะได้รับในเรื่องนี้เพียง 3,500 บาท ก็เป็นจํานวนพอสมควรแล้ว เพราะต้นไม้ที่ตายไปมีจํานวนค่อนข้างมากอยู่¹⁶⁶ คดีนี้ มีหมายเหตุท้ายฎีกา ความรับผิดชอบฐานละเมิดจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความเสียหายเป็นหน้าที่ของโจทก์จะต้องสืบให้ได้ความว่าได้มีความเสียหายเกิดขึ้นจริง แต่การนำสืบว่าได้มีความเสียหายเกิดขึ้น กับการนำสืบราคาเงินแห่งความเสียหายนั้นต่างกัน ถ้าโจทก์นำสืบข้อแรกไม่ได้ว่าได้มีความเสียหายเกิดขึ้น การละเมิดก็ไม่มี ศาลต้องยกฟ้อง แต่ถ้าโจทก์สืบได้ว่ามีความเสียหายแต่ราคาเงินของความเสียหายมีเท่าใด โจทก์สืบไม่ได้ชัด ศาลอาจกำหนดให้ได้ ตามที่ศาลพิจารณาเห็นว่าจำเลยต้องรับผิดชอบตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ทั้งนี้ มิใช่ศาลกะให้เองตามอำเภอใจ แต่เป็นกรณีที่ศาลอาจใช้ความรู้ทั่วไป ๆ ไปคำนวณให้ได้เอง แต่ถ้ากรณีใดเป็นเรื่องพิเศษ ที่ศาลไม่สามารถใช้ความรู้ทั่วไปคำนวณให้ได้ ก็เป็นที่แน่ชัดว่าศาลจะไม่ตัดสินให้จำเลยใช้ค่าเสียหายเหมือนกัน

¹⁶⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 179/2495

¹⁶⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 909/2497

4.1.6 หลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนประเภทความเสียหายต่อสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด

ความเสียหายต่อสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดในกรณีนี้เป็นสิทธิตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งกฎหมายไม่ได้บัญญัติความหมายไว้ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาที่มาของมาตราดังกล่าว ซึ่งมาจากมาตรา 823 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ซึ่งหมายถึงสิทธิเด็ดขาด (Absolute right) เท่านั้น ดังนั้น การใช้และการตีความในมาตราดังกล่าวควรที่จะเป็นไปในแนวทางเดียวกัน¹⁶⁷ หากมีการกระทำที่ล่วงละเมิดสิทธิเด็ดขาดของผู้เสียหายแล้ว ผู้ทำละเมิดต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนอย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดพบว่า สิทธิในชื่อ ยี่ห้อ (ชื่อการค้าขาย) บังคับบุคคลหรือห้างร้าน บริษัทได้รับความคุ้มครองตาม มาตรา 18 รวมถึงรูปรอยทางการค้า หรือสิทธิที่จะไม่ถูกดูหมิ่น¹⁶⁸ สิทธิที่จะใช้ประโยชน์จาก สาธารณสมบัติของแผ่นดิน เมื่อมีผู้ขัดขวางยอมฟ้องได้ แต่ต้องได้รับความเสียหายเป็นพิเศษ¹⁶⁹ สิทธิในการใช้น้ำในทางสาธารณะ ผู้อยู่ในที่ดินริมทางน้ำสาธารณะมีสิทธิใช้น้ำด้วยกันทุกคน การที่จำเลยทำท่อบปิดไม่ยอมให้น้ำไหลผ่านโดยจำเลยไม่มีสิทธิกระทำการทำละเมิด¹⁷⁰ สิทธิในการครอบครองไม่ว่าสิทธินั้นจะใช้ยื่นรัฐได้หรือไม่ก็ตาม เมื่อมีผู้รบกวนการครอบครอง ย่อมมีสิทธิฟ้องขอให้ปลดเปลื้องการรบกวนและเรียกค่าเสียหายได้¹⁷¹ นอกจากนี้ ยังมีสิทธิทั่วไปในความเป็นอยู่ส่วนตัวที่จะไม่ให้ผู้ใดมารบกวนได้ ซึ่งต่อสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวเป็นความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ ในการฟ้องร้อง ผู้เสียหายมักจะเรียกร้องค่าเสียหายเป็นจำนวนมาก การกำหนดค่าเสียหายของศาลก็ต้องประมาณตามพฤติการณ์และความร้ายแรง แห่งการกระทำละเมิด ทั้งยังจะต้องพิจารณาว่าความเสียหายดังกล่าวมีการบรรเทาความเสียหายไปบ้างแล้วหรือไม่ อย่างไร โดยสามารถนำกรณีการกำหนดค่าเสียหายในกรณีที่ไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ เช่น ความเสียหายต่อเสรีภาพ ชื่อเสียงมาปรับใช้ได้

¹⁶⁷ นพรัตน์ สนั่นพานิชกุล, "สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด," ตามบทบัญญัติมาตรา 420 : ศึกษาในแง่ประวัติศาสตร์และหลักกฎหมายเปรียบเทียบ (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538), หน้า 95.

¹⁶⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 124/2487

¹⁶⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 600/2498

¹⁷⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 317/2509

¹⁷¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2967/2524

4.2 หลักเกณฑ์หลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนของศาลปกครอง

เพื่อประโยชน์ในการศึกษาเปรียบเทียบ ผู้เขียนจะศึกษาคำวินิจฉัยศาลปกครองตามประเภทความเสียหายที่ได้รับเช่นเดียวกับกรณีการศึกษาจากแนวคำพิพากษาของศาลยุติธรรมที่เพิ่งกล่าวมา

4.2.1 หลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนประเภทความเสียหายต่อชีวิต

การกำหนดค่าสินไหมทดแทนกรณีทำให้เสียชีวิต ศาลปกครองได้ใช้หลักเกณฑ์ทำนองเดียวกับที่กำหนดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ ผู้เสียหายสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ ดังนี้ ค่าปลงศพ ค่าใช้จ่ายอันจำเป็น ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 443 วรรคหนึ่ง ค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ก่อนตาย ค่าขาดไร้อุปการะ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 443 วรรคสอง ค่าขาดแรงงาน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 445 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

4.2.1.1 ค่าปลงศพ

เคยมีตัวอย่างคดีที่ศาลปกครองวินิจฉัยไว้ในกรณีที่สำนักงานพลังงานปรมาณูเพื่อสันติละเลยต่อหน้าที่ไม่ดำเนินการติดตามให้ผู้ครอบครองเครื่องฉายรังสีโคบอลต์-60 ที่มีสารกัมมันตรังสีซึ่งเป็นวัตถุอันตราย ขออนุญาตเพื่อจัดเก็บไว้ในสถานที่ที่ปลอดภัยและติดเครื่องหมายแสดงบริเวณรังสีให้ถูกต้อง จนกระทั่งได้มีการนำเครื่องฉายรังสีดังกล่าวไปเก็บไว้ในสถานที่ที่ไม่ได้รับอนุญาตอันเป็นเหตุให้คนร้ายลักไป และแกะภาชนะป้องกันรังสีชั้นนอกจนทำให้รังสีแพร่กระจาย การที่รังสีแกมมาแพร่กระจายซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการละเลยต่อหน้าที่ตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ พ.ศ.2504 ประกอบกับมาตรา 3(1)(2) และ (10) แห่งพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2537 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2504) ออกตามความในพระราชบัญญัติพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ พ.ศ.2504 การละเลยต่อหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีเป็นเหตุให้นายเกษรา ทรงศรีพิพัฒน์ บิดาของผู้ฟ้องคดีที่ 3 เข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลกรุงเทพและโรงพยาบาลราชวิถี ทายาทได้เสียค่าใช้จ่ายในการปลงศพ เป็นเงิน 175,260 บาท ศาลวินิจฉัยว่า ค่าใช้จ่ายในการปลงศพนายเกษราตามรายการที่ส่งศาลเป็นเงินเป็นเงิน 175,260 บาท แต่ศาลเห็นว่าค่าอาหารในงานศพ 5 คิน จำนวน 52,000 บาท สูงเกินควร จึงกำหนดให้คืนละ 5,000 บาท เป็นเงิน 25,000 บาท จึงกำหนดค่าใช้จ่ายในการปลงศพ

รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่นอันจำเป็นในการปลงศพเป็นเงิน 148,260 บาท ส่วนนายนิพนธ์ พันธุ์จันทร์ ซึ่งเป็นบุตรของผู้ฟ้องคดีที่ 5 และที่ 6 เสียค่าใช้จ่ายในการปลงศพ เป็นเงิน 100,000 บาท ศาลวินิจฉัยว่าค่าใช้จ่ายในการเช่ารถเคลื่อนย้ายศพไปขอความเป็นธรรมที่ทำเนียบรัฐบาล จำนวน 2,500 บาท และค่าเช่ารถไปกลับภาพลัทธิ-กรุงเทพมหานคร ของญาติจำนวน 12,000 บาท มิใช่ค่าใช้จ่ายอันจำเป็น จึงกำหนดค่าใช้จ่ายในการปลงศพให้ 85,500 บาท ค่าปลงศพทั้งสองกรณี ศาลกำหนดค่าเสียหายโดยการหักค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกจากจำนวนเงินที่เรียกฟ้องกรณีค่าอาหารที่ใช้เลี้ยงแขกที่เข้าร่วมงานศพของนายเกษฯ ศาลเห็นว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็น แต่จำนวนที่เรียกฟ้องของผู้ฟ้องคดีสูงเกินไป ศาลจึงใช้อำนาจตามมาตรา 438 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลดค่าอาหารที่ใช้เลี้ยงแขก ส่วนกรณีของนายนิพนธ์ค่าเช่ารถไปขอความเป็นธรรมที่ทำเนียบรัฐบาล และค่าเช่ารถไปกลับภาพลัทธิ-กรุงเทพมหานคร ของญาติเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น

4.2.1.2 ค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย

ในคดีตัวอย่างเดียวกัน กรณีที่ศาลนำค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการรักษาพยาบาล และค่าเดินทางมาเยี่ยมผู้ตายมาเป็นเกณฑ์ในการกำหนด เช่น การกระทำละเมิดโดยการละเลยต่อหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีเป็นเหตุให้บิดาของผู้ฟ้องคดีที่ 3 และบุตรของผู้ฟ้องคดีที่ 5 และที่ 6 ถึงแก่ความตาย ก่อนตายได้เข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาล ศาลกำหนดค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ โดยนำค่ารักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลกรุงเทพ จำนวน 79,644 บาท ค่าใช้จ่ายในการเดินทางของผู้ฟ้องคดีที่ 3 จำนวน 17,260 บาท รวมเป็นเงิน 97,144 บาท กรณีนี้ศาลเห็นว่า เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงและเป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิด ส่วนค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลของผู้ตายทั้งสอง กรมการแพทย์ออกให้แก่โรงพยาบาลราชวิถี ศาลไม่กำหนดค่าเสียหายในส่วนนี้ เนื่องจากเห็นว่าเป็นกรณีที่กรมการแพทย์ได้เยียวยาความเสียหายด้วยการออกค่ารักษาพยาบาลให้แล้วในระดับหนึ่ง ส่วนค่าใช้จ่ายที่บุตรผู้ฟ้องคดีที่ 5 และที่ 6 เข้ารับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลกรุงเทพ เป็นเงิน 1,073 บาท ที่บิดามารดาผู้ตายมีสิทธิได้รับ แต่ผู้ฟ้องคดีมิได้มีคำขอเข้ามา ศาลจึงไม่กำหนดให้ ซึ่งกรณีเช่นนี้เห็นได้ว่าศาลวินิจฉัยตามหลักศาลต้องพิพากษาคดีตรงตามคำขอของผู้ฟ้องคดี ซึ่งหลักนี้ก่อให้เกิดข้อห้ามมิให้ศาลกระทำการในสองลักษณะคือ ห้ามมิให้ศาลพิพากษาน้อยกว่าคำขอ (ศาลต้องพิพากษาทุกข้อหาต้องพิจารณาหรือมีคำสั่งเกี่ยวกับคำขอท้ายฟ้องทุกคำขอ และต้องพิจารณาข้ออ้างหรือข้อสนับสนุนข้อหาทุกข้ออ้าง) และห้ามมิให้ศาลพิพากษาเกินคำขอ (Ultra Petita)¹⁷² ซึ่งมีหลักว่าศาลจะ

¹⁷² Ultra Petita หมายถึง เกินกว่าสิ่งที่ขอ เกินคำขอ นอกเหนือข้อเรียกร้อง

พิพากษาคดีเกินข้อหาในคำฟ้องมิได้ จะออกคำสั่งบังคับเกินคำขอท้ายฟ้องไม่ได้ โดยถึงแม้หลักดังกล่าวไม่ได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองก็ตาม แต่ก็อาจพิจารณาได้ว่า กรณีเป็นหลักวิธีพิจารณาคดีทั่วไป ดังนั้น เมื่อผู้ฟ้องคดีไม่ขอศาลก็กำหนดให้ไม่ได้¹⁷³

4.2.1.3 ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ก่อนตาย

กรณีที่ผู้เสียหายสามารถนำสืบให้ศาลเชื่อว่ามีรายได้ในแต่ละเดือนด้วยการนำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอาชีพ รายได้จากการประกอบกิจการ ประมาณการเสียหาย ปริมาณบัญชีเงินฝากในธนาคารเป็นเกณฑ์ในการคำนวณ เช่น ก่อนที่จะถึงแก่ความตายนายเกชา ประกอบอาชีพเปิดร้านรับซื้อของเก่าร่วมกับนางสาวจิตราภรณ์ เจียรอุดมทรัพย์ มีรายได้เดือนละประมาณ 20,000 บาท หรือเดือนละ 10,000 บาทต่อคน ศาลนำข้อเท็จจริงจากการเสียหายจากการประกอบกิจการรับซื้อของเก่า โดยกำหนดรายได้ประมาณปีละ 150,000 บาท ถึง 200,000 บาท และพิจารณาปริมาณเงินฝากในบัญชีเงินของผู้ตาย และรายได้จากการประกอบกิจการที่ผู้ฟ้องคดียื่นมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา และนำจำนวนวันที่ผู้ตายไม่สามารถประกอบการทำงานได้จำนวน 38 วัน มาคำนวณ แล้วจึงกำหนดค่าเสียหายให้ 12,667 บาท (การคำนวณของศาล ศาลได้นำรายได้ของผู้ตายเดือนละ 10,000 บาท นหารด้วย 30 วัน เท่ากับ 333.33 บาท ต่อวัน แล้วนำ 333.33 บาท คูณด้วยจำนวน 38 วันที่ผู้ตายรักษาตัวที่โรงพยาบาลมาคูณ แล้วปัดเศษ) กรณีไม่สามารถนำสืบให้ศาลเชื่อได้ว่ามีรายได้ในแต่ละเดือนเป็นจำนวนเท่าใด แต่ศาลเชื่อว่ามีค่าเสียหายเกิดขึ้นจริง ในกรณีที่ผู้ตายมีรายได้จากการรับจ้าง ศาลได้นำข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในจังหวัดที่เกิดเหตุมาพิจารณา เช่น ผู้ตายเป็นลูกจ้างในรับซื้อของเก่า ขณะที่ถึงแก่ความตายไม่ปรากฏว่าผู้ตายเสียหายและการหักเงินเข้ากองทุนประกันสังคม และผู้ฟ้องคดีไม่มีหลักฐานอื่น ๆ จึงได้นำอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในจังหวัดสมุทรปราการ ที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2543 คือวันละ 165 บาท หรือเดือนละ 4,950 บาท มาเป็นฐานในการคำนวณค่าเสียหาย จึงกำหนดค่าเสียหายให้ 5,280 บาท (ศาลนำอัตราค่าจ้างขั้นต่ำมาคูณกับจำนวนวันที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้) อย่างไรก็ตาม ศาลปกครองได้นำหลักเกณฑ์ที่เป็นหลักเกณฑ์ทางคณิตศาสตร์เข้ามาคำนวณค่าเสียหาย โดยมุ่งที่จะเยียวยาผู้เสียหายเป็นสำคัญ แม้ไม่มีหลักฐาน ศาลก็นำอัตราค่าจ้างขั้นต่ำมาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดได้ ทั้งนี้เพื่อให้คำวินิจฉัยมีความสมเหตุสมผลและเป็นที่ยอมรับได้

¹⁷³ คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ 1820/2545

4.2.1.4 ค่าขาดไร้อุปการะ

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า ค่าขาดไร้อุปการะเป็นสิทธิตามกฎหมายและเป็นกรณีที่ผู้อุปการะถึงแก่ความตาย และไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่ามีการอุปการะกันจริงหรือไม่ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 443 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กรณีที่ศาลวินิจฉัยว่าค่าขาดไร้อุปการะ ผู้มีสิทธิเรียกต้องเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย หากเป็นบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าขาดไร้อุปการะ แม้ว่าความตายเป็นผลที่เกิดจากการละเลยต่อหน้าที่ ส่วนผู้ฟ้องคดีที่ 5 และที่ 6 เป็นบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายของนายนิพนธ์ ขณะที่ถึงแก่ความตายนายนิพนธ์ มีอายุเพียง 20 ปี ยังสามารถประกอบการงานและเลี้ยงดูบิดามารดาซึ่งมีอายุ 46 ปี ต่อไปได้ไม่น้อยกว่า 20 ปี จึงกำหนดค่าขาดไร้อุปการะให้แก่บิดามารดาของผู้ตาย รวมกันเป็นเงินปีละ 36,000 บาท เป็นเงินรวม 720,000 บาท ¹⁷⁴

การกำหนดค่าขาดไร้อุปการะรายนี้ นายนิพนธ์ ไม่สามารถนำสืบรายได้ที่แท้จริงได้ ศาลนำอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในจังหวัดสมุทรปราการวันละ 165 บาทหรือเดือนละ 4,950 บาท อายุของผู้ตาย อายุของบิดามารดาและความยืนยาวของชีวิตที่ศาลเห็นว่าผู้ตายจะอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดาต่อไปอย่างน้อย 20 ปี เป็นฐานในการคำนวณ จึงกำหนดค่าเสียหายให้ผู้ฟ้องคดีที่ 5 และที่ 6 เป็นเงินก้อนเดียวรวมกันปีละ 36,000 บาท (เฉลี่ยเป็นรายคน ๆ ละ 1,500 บาทต่อเดือน เป็นเวลา 240 เดือน) เป็นเงินรวม 720,000 บาท

4.2.2 หลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนประเภทความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัย

4.2.2.1 ค่าใช้จ่ายอันตนต้องเสียไป

หลักการกำหนดค่าเสียหายในส่วนนี้เป็นค่าเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ หากเสียค่าใช้จ่ายไปเป็นจำนวนเท่าใด และสามารถพิสูจน์ได้ว่าจ่ายไปจริงและสมควรแก่เหตุ ศาลก็จะกำหนดให้เต็มจำนวน แต่ต้องไม่เกินค่าขอ เช่น ผู้ฟ้องคดีที่ 1 เป็นลูกจ้างชั่วคราวร้านรับซื้อของเก่าได้รับอันตรายจากสารกัมมันตรังสีและเข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลสมุทรปราการ ในฐานะผู้ป่วยนอก เสียค่ารักษาพยาบาลเป็นเงิน 2,525 บาท (ค่าตรวจโครโมโซม ค่าตรวจเลือดตามคำสั่งแพทย์ที่บริษัท สเปเชียลแลปเซ็นเตอร์ จำกัด ค่าตรวจทางห้องปฏิบัติการและค่ายา)

¹⁷⁴ คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ 1820/2545

แต่ฟ้องเรียกค่าเสียหายเพียง 2,500 บาท ศาลกำหนดให้เต็มตามจำนวนที่ฟ้อง ส่วนผู้ฟ้องคดีที่ 2 ได้รับอันตรายจากสารกัมมันตรังสีและเข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลกรุงเทพและที่โรงพยาบาลราชวิถีเสียค่ารักษาพยาบาลเป็นเงิน 44,648 บาท (ค่ารักษาพยาบาล ค่าเดินทางไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลของผู้ฟ้องคดีที่ 2 และญาติที่ติดตาม)ศาลเห็นว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็น และได้จ่ายไปจริง กำหนดให้เต็มตามจำนวนที่ฟ้อง กรณีที่ผู้ฟ้องคดีมิได้มีคำขอ แม้จะมีความเสียหายเกิดขึ้นจริง ศาลก็ไม่อาจกำหนดค่าเสียหายให้ได้ เช่น มีสิทธิได้รับค่ารักษาพยาบาลของบุตรที่ถึงแก่ความตาย โดยก่อนถึงแก่ความตายได้เสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลไปเป็นเงิน 1,073 บาท แต่มิได้มีคำขอเข้ามาในคดี

กรณีที่บิดาถึงแก่ความตายจากการกระทำละเมิดของหน่วยงานของรัฐ บุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่บิดาได้รับรองแล้ว ก็สามารถเรียกค่ารักษาพยาบาลได้ นอกจากนั้นระหว่างที่ยื่นฟ้องคดีมีค่ารักษาพยาบาลเกิดขึ้น ศาลก็กำหนดค่าเสียหายในส่วนที่เพิ่มขึ้นได้ เช่น ผู้ฟ้องคดีที่ 4 ฟ้องเรียกค่ารักษาพยาบาลเป็นเงิน 17,423 บาท (ค่ารักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลกรุงเทพ ก่อนและหลังวันฟ้อง ค่ารักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลสมุทรปราการ ค่าเดินทางไปรักษาที่โรงพยาบาลสมุทรปราการ โรงพยาบาลกรุงเทพและโรงพยาบาลราชวิถี) เดิมศาลกำหนดให้เพียง 14,364 บาท ตามที่คำขอท้ายฟ้อง แต่ปรากฏจากคำชี้แจงว่าหลังวันฟ้องมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นอีกจำนวน 3,059 บาท จึงกำหนดให้ 17,423 บาท ผู้ฟ้องคดีที่ 7 ได้รับรังสีจนเป็นอันตรายอย่างรุนแรง ปวดศีรษะ อาเจียน เซลล์ร่างกายและโครโมโซมเสียหาย ระบบพันธุกรรมผิดปกติ ไม่สามารถมีบุตรได้ เสียค่ารักษาพยาบาลเป็นเงิน 11,021 บาท (ค่ารักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลกรุงเทพ ค่าเดินทางไปรักษาที่โรงพยาบาลกรุงเทพ ค่ารักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลสมุทรปราการ ค่าเดินทางไปรักษาที่โรงพยาบาลราชวิถี) ผู้ฟ้องคดียื่นคำขอเพียง 9,281 บาท ศาลกำหนดให้ไม่เกินคำขอ แม้เสียค่าใช้จ่ายจริงจำนวน 11,021 บาท ก็ตาม ผู้ฟ้องคดีที่ 8 เสียค่ารักษาพยาบาลเป็นเงิน 2,500 บาท (ค่าตรวจโครโมโซม ค่าตรวจเลือดตามคำสั่งแพทย์ที่บริษัท สเปเชียลแลป เซ็นเตอร์ จำกัด ค่าตรวจโครโมโซมและตรวจเลือด) ศาลกำหนดให้เต็มตามจำนวนที่ขอ ผู้ฟ้องคดีที่ 9 เสียค่ารักษาพยาบาลเป็นเงิน 46,680 บาท (ค่ายาและค่าทำแผลที่คลินิกพร้อมมิตรการแพทย์ ค่าเดินทางไปตรวจที่คลินิกพร้อมมิตรการแพทย์ ค่าเดินทางไปตรวจรักษาที่โรงพยาบาลราชวิถี ค่าอาหารและค่าเดินทางสำหรับภริยาเพื่อดูแลผู้ฟ้องคดีที่ 9 ศาลกำหนดให้เต็มจำนวนที่ขอ ผู้ฟ้องคดีที่ 10 มือทั้งสองข้างมีบาดแผล มีอาการพุพอง เนื้อเน่าลูกกลม ต้องเอาเนื้อที่แขนมาปลูกถ่ายและถูกตัดนิ้วหัวแม่มือซ้ายไป 1 ข้อ สามารถใช้มือได้เพียงร้อยละ 90 และมีโอกาสเกิดโรคมะเร็งผิวหนังบริเวณมือทั้งสองข้างมากกว่าคนปกติ ซึ่งต้องรักษาด้วยการตัดอวัยวะส่วนที่เป็นมะเร็งทิ้งโดยมีระยะเวลาติดตามผลประมาณ 10 ปี เสียค่ารักษาพยาบาลเป็นเงิน 46,680 บาท (ค่ายาและค่าทำแผลที่คลินิกพร้อมมิตรการแพทย์

ค่าเดินทางไปตรวจที่คลินิกพร้อมมิตรการแพทย์ ค่าเดินทางไปตรวจรักษาที่โรงพยาบาลราชวิถี ค่าอาหารและค่าเดินทางสำหรับภริยาเพื่อดูแลผู้ฟ้องคดีที่ 9) ศาลกำหนดให้เต็มจำนวนที่ขอ ผู้ฟ้องคดีที่ 11 ได้รับอันตรายแก่ร่างกายปลายนิ้วชี้และนิ้วกลางขวาบวมพอง และที่ได้เข้าข้าง ขวามีผิวหนังไหม้ เม็ดเลือดขาวต่ำลงเรื่อย ๆ ต้องตัดนิ้วชี้มือขวาไป 2 ซ้อย ผ่าตัดย้ายผิวหนังและ กล้ามเนื้อมาปิดข้อพับเข้าขวา บาดแผลข้อพับเข้าขวาหายสนิท แต่ไม่สามารถเดินได้ตามปกติ ใช้งานได้เพียงร้อยละ 10 อาจได้รับผลกระทบในอนาคตโดยเกิดแผลและเนื้อเน่าตาย บริเวณ ปลายนิ้วชี้ขวาอาจต้องตัดนิ้วชี้ขวาเพิ่มอีก 1 ซ้อย และมีโอกาสเกิดมะเร็งผิวหนังบริเวณมือขวา มากกว่าคนปกติ ซึ่งรักษาด้วยการตัดอวัยวะส่วนที่เป็นมะเร็งทิ้ง มีระยะติดตามผลประมาณ 10 ปี เสียค่าใช้จ่ายในการรักษาดังนี้ ค่าทำแผล ล้างแผลที่โรงพยาบาลลำลูกกา เป็นเวลา 70 วัน ค่าเดินทางไปรักษาที่โรงพยาบาลลำลูกกา ค่าเดินทางไปรักษาที่โรงพยาบาลราชวิถี ค่าใช้จ่าย ญาติที่ต้องมาดูแลและเยี่ยมขณะที่รักษาตัวที่โรงพยาบาลราชวิถี) ค่าใช้จ่ายในการ รักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลลำลูกกา จำนวน 70 วัน และค่าเดินทางไปรักษาที่โรงพยาบาล ลำลูกกา ศาลกำหนดให้เต็มจำนวน คือ 39,745 บาท ส่วนค่าเดินทางไปรักษาที่โรงพยาบาลราช วิถี ศาลเห็นว่า ผู้ฟ้องคดีที่ 11 มีสภาพบาดแผลต้องได้รับการผ่าตัดใกล้เคียงกับผู้ฟ้องคดีที่ 9 และเข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาลราชวิถีในช่วงเวลาเดียวกัน ศาลกำหนดให้ 9,600 บาท ผู้เขียนเห็นว่า หลักการกำหนดค่าเสียหายต้องกำหนดตามความเป็นจริง หากผู้เสียหายนำสืบ ไม่ได้ ศาลก็มีดุลพินิจในการกำหนดตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด แต่กรณีศาล นำข้อเท็จจริงค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลของผู้ฟ้องคดีที่ 9 มากำหนด เพื่อไม่ให้เกิดความ แตกต่างระหว่างกัน ส่วนค่าใช้จ่ายที่ญาติที่ต้องมาดูแลและเยี่ยมขณะที่รักษาตัวที่โรงพยาบาล เป็นเงิน 55,000 บาท ศาลเห็นว่าสูงเกินสมควรจึงลดค่าเสียหายในส่วนนี้ครึ่งหนึ่ง จึงกำหนดให้ 25,000 บาท คดีที่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยละเลยต่อหน้าที่ไม่ทำเครื่องหมายหรือ สัญญาณใดให้ชัดเจนเพื่อเตือนให้ประชาชนที่ขับรถไปในเส้นทางทราบและป้องกันไม่ให้เกิด อุบัติเหตุ เมื่อผู้ฟ้องคดีขับรถชนคนจรดหัวเสาเข็ม ทำให้ได้รับบาดเจ็บและรถยนต์ของผู้ฟ้องคดี เสียหายถือได้ว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้ฟ้องคดีตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เมื่อผู้ฟ้องคดี เข้ารับการักษาตัวที่โรงพยาบาลเอกชน เนื่องจากเสียเลือดมากและมีผู้อื่นนำส่งเข้าโรงพยาบาล ทำให้เสียค่าใช้จ่ายจำนวน 53,838 บาท ซึ่งสูงกว่าโรงพยาบาลของรัฐ ส่วนการเข้ารักษาตัวครั้งที่ สองก็เป็นการเข้ารักษาตัวต่อเนื่องจากครั้งแรก เมื่อค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นจริงและผู้ฟ้องคดีแสดง พยานหลักฐานต่อศาลตามจำนวนที่กล่าวอ้าง โดยผู้ถูกฟ้องคดีไม่ได้ชี้แจงว่าค่าเสียหายแต่ละ

รายการตามเอกสารของผู้ฟ้องคดีแต่ละรายการมีรายการใดบ้างที่ไม่เกี่ยวข้อง หรือมีราคาที่สูงเกินความเป็นจริง จึงเป็นการกล่าวอ้างที่ไม่มีเหตุผล¹⁷⁵ คดีนี้ ศาลกำหนดค่ารักษาพยาบาลและการรักษาพยาบาลต่อเนื่องโดยอาศัยใบเสร็จรับเงินที่ผู้ฟ้องคดียื่นต่อศาล ศาลกำหนดให้เต็มจำนวนที่จ่ายไปจริง

กล่าวโดยสรุป ค่ารักษาพยาบาลซึ่งค่าใช้จ่ายอันตนต้องเสียไป ศาลกำหนดให้เต็มตามจำนวนที่ขอ แต่ต้องไม่เกินค่าขอทำยฟ้อง โดยอาศัยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเข้ารับการรักษาพยาบาลและนำใบเสร็จรับเงินเป็นฐานในการกำหนดค่าเสียหาย กรณีที่ค่าเสียหายสูงเกินไป ศาลมีอำนาจลดค่าเสียหายได้ การกำหนดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ศาลได้อ้างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นพื้นฐานโดยตลอด นอกจากนั้น กรณีที่ผู้เสียหายต้องรักษาพยาบาลต่อไปในอนาคต ศาลได้สงวนสิทธิในการแก้ไขคำพิพากษาได้ เช่น ผู้ฟ้องคดีที่ 1 ที่ 2 ที่ 4 ที่ 7 ถึงที่ 12 จะมีโครโมโซมเสียหายหรือมีโอกาสเป็นมะเร็งหรือเจ็บป่วยอย่างอื่นหรือไม่นั้น ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าจะเกิดหรือไม่อย่างไร คงเป็นเพียงการศึกษาจากการทดลองในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมและบุคคลที่รอดชีวิตจากระเบิดปรมาณูในสงครามโลกครั้งที่ 2 เท่านั้น โดยนายแพทย์ยงยุทธ คงธนรัตน์ ก็ไม่สามารถทราบได้ และแพทย์หญิงวารุณี จินารัตน์ ชี้แจงว่าเห็นควรติดตามผลเลือดและโครโมโซมไปไม่น้อยกว่า 10 ปี จึงไม่อาจทราบได้ว่าขณะนี้ว่าจะมีอาการเจ็บป่วยในอนาคตหรือไม่ แม้ผู้ฟ้องคดีที่ 9 ถึงที่ 11 อาจต้องได้รับการผ่าตัดอีกก็เป็นเพียงการคาดการณ์เท่านั้น เป็นการพันวิสัยที่จะรู้ได้แน่ว่าความเสียหายในส่วนนี้มีเพียงใด ประกอบกับกระทรวงสาธารณสุขได้ดำเนินการตรวจรักษาให้แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบ รวมทั้งผู้ฟ้องคดีดังกล่าวโดยไม่คิดค่ารักษาและมีการตั้งคณะกรรมการติดตามผล ศาลเห็นว่า การดำเนินการของกระทรวงสาธารณสุขดังกล่าว นอกจากจะเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในระดับหนึ่งแล้วยังเป็นประโยชน์ต่อการบริหารราชการแผ่นดินที่จะเฝ้าระวังติดตามผลควบคู่ไปกับการรักษาให้แก่ผู้ฟ้องคดี จึงเห็นควรไม่กำหนดค่ารักษาพยาบาลในอนาคตให้ในขณะนี้ แต่สงวนไว้ซึ่งสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษาในส่วนนี้อีกภายในระยะเวลาไม่เกินสองปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษา ทั้งนี้ ตามมาตรา 442 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมาจากมาตรา 46 แห่งประมวลกฎหมายลักษณะหนี้สิน ซึ่งบทบัญญัติในมาตรานี้เป็นเครื่องมือที่สำคัญของศาลในการที่จะสงวนสิทธิแก้ไขคำพิพากษาในกรณีที่มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้เสียหายเปลี่ยนแปลงไป ศาลอาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนใหม่ได้ นอกจากนี้ ศาลมีอำนาจที่จะตั้งข้อสงวนสิทธิไว้ในคำพิพากษาในความเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัยได้ไม่ใช่เฉพาะการเสียความสามารถในการประกอบกิจการเท่านั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองคู่กรณีทั้งสองฝ่าย

¹⁷⁵ คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ 1233/2548

4.2.2.2 ค่าเสียความสามารถประกอบกรงาน

การกำหนดค่าเสียความสามารถประกอบกรงานในปัจจุบัน ผู้เสียหายต้องนำสืบให้ศาลเห็นถึงลักษณะการเสียความสามารถประกอบกรงาน หากไม่ได้้นำสืบศาลจะไม่อาจกำหนดค่าเสียหายในส่วนนี้¹⁷⁶

กรณีที่ศาลนำข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการเสียภาษีจากการประกอบกร รายได้จำนวนวันที่หยุดงานมาเป็นฐานในการกำหนดค่าเสียหาย เช่น ผู้ฟ้องคดีเสียภาษีจากการประกอบกิจการโดยกำหนดรายได้ปีละประมาณ 150,000-20,000 บาท โดยมีรายได้เดือนละประมาณ 20,000 บาท หรือเดือน ๆ ละ 10,000 บาท ต่อคน และต้องหยุดงานเป็นเวลา 38 วัน จึงกำหนดให้ 12,667 บาท¹⁷⁷ ศาลนำรายได้ของผู้ฟ้องคดีในแต่ละเดือนหารด้วย 30 วันเพื่อกำหนดจำนวนค่าเสียหายในแต่ละวันซึ่งทำให้เห็นว่าผู้ฟ้องคดีมีรายได้วันละประมาณ 333 บาท แล้วนำจำนวน 38 วัน คูณกรณีที่เป็นลูกจ้าง หากมีการยื่นเสียภาษีหรือหักประกันสังคม ก็นำรายได้นั้นมาคูณกับจำนวนวันที่ไม่สามารถประกอบกรงานได้เพื่อกำหนดค่าเสียความสามารถประกอบกรงาน หากลูกจ้างไม่ได้เสียภาษีและไม่มีข้อเท็จจริงการหักเงินเข้ากองทุนประกันสังคม ศาลจะนำค่าจ้างขั้นต่ำมากำหนดเป็นค่าเสียความสามารถในการประกอบกรงาน เช่น ผู้ตายเป็นลูกจ้างในร้านรับซื้อของเก่า อ้างว่ามีรายได้ 7,500 บาท ไม่ปรากฏว่ามีการเสียภาษีและมีการหักเงินเข้ากองทุนประกันสังคม และไม่มีหลักฐานอื่น ศาลจึงกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในจังหวัดสมุทรปราการ ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2543 วันละ 165 บาท หรือเดือนละ 4,950 บาท เมื่อไม่สามารถประกอบกรงานได้ 32 วัน แล้วถึงแก่ความตาย จึงกำหนดค่าเสียความสามารถในการประกอบกรงานจำนวน 5,280 บาท (นำค่าจ้างขั้นต่ำคูณด้วยจำนวนวันที่ไม่สามารถประกอบกรงาน)

กรณีที่ศาลนำสภาพบาดเจ็บ อวัยวะที่ได้รับ อาชีพ และรายได้ และอัตราค่าจ้างขั้นต่ำเป็นเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหาย เช่น ร่างกายได้รับรังสี 2 เกรย์ ต้องเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลเพื่อ และต้องรักษาบาดเจ็บอีกหลายเดือนจนถึงปัจจุบันและในอนาคตอย่างน้อย 15 ปี ขณะนี้แผลที่มีอยู่ลุกลาม เซลล์ในร่างกายได้รับความเสียหาย ระบบพันธุกรรมผิดปกติ ไม่สามารถมีบุตรได้ เม็ดเลือดขาวต่ำ ภูมิคุ้มกันร่างกายอ่อนแอ และมีโอกาสที่จะป่วยเป็นมะเร็งเม็ดเลือดขาวใน ศาลเห็นว่าเมื่อพิจารณาจากสภาพบาดเจ็บที่มีอยู่ทั้งสองข้าง ภายหลังจากวันเกิดเหตุ จนกระทั่งโรงพยาบาลราชวิถีได้เริ่มผ่าตัดและรักษาบาดเจ็บที่มีอยู่ตั้งแต่วันที่ 15 มีนาคม 2543 ถึงวันที่ 12 เมษายน 2544 โดยถูกตัดนิ้วมือถึงระดับโคนนิ้วไปทั้งหมด 10 นิ้ว ไม่สามารถใช้มือได้

¹⁷⁶ คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ 1820/2545

¹⁷⁷ คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ 1820/2545

ตามปกติ จึงสูญเสียความสามารถประกอบการงานโดยสิ้นเชิงทั้งในปัจจุบันและอนาคต เมื่อผู้ฟ้องคดีอ้างว่ามีรายได้เดือนละ 12,000 บาท แต่ไม่นำสืบให้ปรากฏ แต่ประกอบอาชีพพ่อค้ารับเร่ซื้อของเก่าซึ่งเป็นอาชีพเดียวกับผู้ฟ้องคดีที่ 10 ที่มีรายได้เดือนละ 6,000 บาท จึงนำรายได้ดังกล่าวมาเป็นฐานกำหนดค่าเสียหายเพื่อการเสียความสามารถประกอบการงานโดยสิ้นเชิงในปัจจุบันและอนาคตเป็นเงิน 1,440,000 บาท คดีนี้ ศาลนำเอารายได้ที่บุคคลอื่นที่ประกอบอาชีพเดียวกับผู้ฟ้องคดีมาเป็นฐานในการคำนวณ เนื่องจากผู้ฟ้องคดีนำสืบไม่ได้ โดยกำหนดรายได้เดือนละ 6,000 บาท หลังจากนั้น พิจารณาว่าผู้ฟ้องคดีสามารถประกอบการงานต่อไปในอนาคตได้อีกประมาณ 20 ปี(240 เดือน) จึงกำหนดค่าเสียความสามารถในการประกอบงานทั้งในปัจจุบันและในอนาคตรวมกัน

กรณีศาลกำหนดค่าเสียความสามารถประกอบการงานโดยนำการสูญเสียอวัยวะและไม่สูญเสียอวัยวะแต่ความสามารถในการทำงานลดลงพิจารณาประกอบกับรายได้และอาชีพของผู้ฟ้องคดี เช่น ได้รับบาดเจ็บล้มสามารถใช้มือขวาทำงานได้ประมาณร้อยละ 90 มือซ้ายถูกตัดนิ้วหัวแม่มือหนึ่งข้อ ถือว่าเสียความสามารถประกอบการงานบางส่วน จึงกำหนดให้ 216,000 บาท โดยนำรายได้เดือนละ 6,400 บาท เป็นฐานในการกำหนดค่าเสียความสามารถ

กรณีศาลกำหนดค่าเสียความสามารถในการประกอบการงานทั้งในปัจจุบันและอนาคตรวมกัน โดยการนำอาชีพ รายได้ของผู้เสียหายและอวัยวะที่ได้รับความเสียหายเป็นเกณฑ์ ในการกำหนดค่าเสียหาย เช่น ผู้ฟ้องคดีที่ 11 มีอาการบาดเจ็บที่ขาภายหลังจากวันเกิดเหตุ จนกระทั่งแพทย์โรงพยาบาลราชวิถีได้ออกใบรับรองว่า แผลที่ข้อพับเข่าขวาหายสนิท แต่ไม่สามารถเดินได้ตามปกติ และถูกตัดนิ้วชี้ขวาไปหนึ่งข้อ เมื่อผู้ฟ้องคดีอ้างว่ามีรายได้เดือนละ 6,000 บาท เมื่อไม่นำสืบหรือแสดงพยานหลักฐานใดๆ จึงกำหนดฐานการคำนวณค่าเสียหายให้เช่นเดียวกันผู้ฟ้องคดีที่ 11 ที่มีอาชีพอย่างเดียวกัน โดยมีรายได้เดือนละ 4,950 บาท และกำหนดค่าเสียความสามารถประกอบการงานในปัจจุบันและอนาคตให้เป็นเงิน 1,188,000 บาท ศาลกำหนดค่าเสียหายความสามารถโดยพิจารณาว่าผู้ฟ้องคดีสามารถประกอบการงานต่อไปในอนาคตได้อีกประมาณ 20 ปี

4.2.2.3 ค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน

กรณีศาลกำหนดค่าเสียความสามารถประกอบการงานโดยนำการสูญเสียอวัยวะ ลักษณะความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน ระยะเวลาเจ็บปวดทุกข์ทรมาน และรายได้มาเป็นฐานในการคำนวณค่าเสียหาย เช่น ผู้ฟ้องคดีถูกตัดนิ้วมือถึงโคนนิ้วทั้ง 10 นิ้ว ไม่สามารถใช้มือได้อย่างปกติ และมีรายได้เดือนละ 6,000 บาท จึงกำหนดให้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอัน

มิใช่ตัวเงินให้แก่ผู้ฟ้องคดีเป็นเงิน 120,000 บาท ศาลนํารายได้และจำนวนปีที่ทุกข์ทรมานซึ่งคดีนี้ ศาลกำหนดให้ 20 ปี หรือแม้แต่ความเจ็บปวดระหว่างรักษาพยาบาลศาลก็กำหนดให้

กรณีและผู้เสียหายมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด แต่เป็นบุคคลธรรมดาที่อยู่ใกล้เคียงกับสถานที่รังสีแพร่กระจายและได้รับรังสีขณะที่ตั้งครรภ์ 2 เดือนครึ่งและยุติการตั้งครรภ์ด้วยการตัดสินใจทำแท้ง เนื่องจากทารกได้รับรังสี อาจเป็นอันตรายต่อทารก ศาลเห็นว่าผู้ฟ้องคดีที่ 12 ใช้เวลาในการตัดสินใจทำแท้งอยู่ประมาณ 45 วัน จึงเป็นการพิจารณาอย่างรอบคอบและทรมานจิตใจอย่างแสนสาหัสฐานะผู้เป็นบิดา และผู้ฟ้องคดีประกอบกิจการเปิดร้านเสริมสวย มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ จึงกำหนดค่าเสียหายให้เป็นเงิน 400,000 บาท

กรณีที่ศาลนำลักษณะอาการที่ผู้ฟ้องคดีได้รับ ลักษณะการรักษาพยาบาลไม่ว่าจะเป็นการรักษาตัวที่โรงพยาบาล หรือที่บ้าน การปฏิบัติตัวระหว่างติดตามผลการรักษา เช่น ห้ามรับประทานอาหารประเภทย่าง เผา ของดอง ตลอดจนผักและผลไม้สด บางกรณีห้ามแปรงฟัน ต้องทานยาตามคำสั่งแพทย์และเจาะเลือดเป็นระยะ ๆ เข้ามาเป็นฐานในการกำหนดค่าเสียหาย และพิเคราะห์ถึงลักษณะของความเสียหาย ความร้ายแรง แล้วกำหนดค่าเสียหายซึ่งกรณีนี้ค่าเสียหายต่ำสุดที่ศาลกำหนดให้คือ 40,000 บาท(มีอาการปวดศีรษะ คลื่นไส้ อาเจียน อ่อนเพลีย ผมร่วมออกมากับมือ เม็ดโลหิตขาวและเลือดต่ำ โครโมโซมผิดปกติ แพทย์ห้ามรับประทานอาหารบางประเภท ห้ามแปรงฟัน)สูงสุดจำนวน 70,000 บาท(อาการเช่นเดียวกัน แต่การรักษาต้องฉีดยากระตุ้นไขกระดูก เนื่องจากมีภาวะกระดูกฝ่อ)

การกำหนดค่าเสียหายในกรณีนี้ แม้โจทก์จะขอมาในฟ้องและพิสูจนว่าตนควรจะได้รับค่าเสียหายที่มิใช่ตัวเงินเป็นจำนวนเงินเท่านั้นเท่านั้นบาท ก็เป็นเพียงการประมาณจำนวนเงินขึ้นมาเท่านั้น โดยอาศัยพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด แต่ผู้ฟ้องคดีก็ไม่อาจที่จะพิสูจนได้ว่าเสียหายไปจริงเป็นจำนวนเท่าใด กรณีนี้ศาลมีดุลพินิจในการกำหนดค่าเสียหายว่าควรเป็นจำนวนเท่าใด ที่ผู้ฟ้องคดีขอมานั้นเป็นจำนวนเงินที่สมควรกับพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิดหรือไม่ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายให้สูงกว่าที่ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายก็ได้ เพราะมิใช่ความเสียหายทางวัตถุ การให้ค่าเสียหายในลักษณะนี้มีใช้การตอบแทนด้วยเงินเพียงอย่างเดียว แต่มีวัตถุประสงค์เยียวยาทางจิตใจให้ทุเลาเบาบางลงด้วย และการกำหนดค่าเสียหายสูงกว่าที่ผู้เสียหายได้รับ ก็ไม่ใช่เป็นการลงโทษหน่วยงานของรัฐผู้ทำละเมิดแต่อย่างใด

4.2.3 หลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนประเภทความเสียหายต่อเสรีภาพ

ความเสียหายต่อเสรีภาพเป็นความเสียหายที่เกิดจากการตัดทอนความเป็นอิสระในการไปมาและเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายและตัดทอนความเป็นอิสระในการตัดสินใจ ไม่ว่าจะเป็นเสรีภาพในการตกลงใจ หรือเสรีภาพในการที่จะกระทำตามที่ได้ตกลงใจแล้ว โดยสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิตามกฎหมายธรรมชาติ ส่วนวิธีการกระทำละเมิดต่อเสรีภาพนั้นไม่จำกัด การกระทำจะเป็นการกระทำใด ๆ ก็ได้ เพียงแต่เป็นผลให้ต้องถูกหน่วงเหนี่ยวกักขังหรือปราศจากเสรีภาพในร่างกายเท่านั้นก็เพียงพอ อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการกระทำละเมิดต่อเสรีภาพผู้เสียหายมีสิทธิเรียกค่าขาดการงาน และค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินได้ เช่น ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ถูกกักขัง ค่ารถกลับบ้าน เป็นต้น

การกำหนดค่าเสียหายในกรณีนี้ยังไม่มีแนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองเกี่ยวกับกรณีดังกล่าวแต่อย่างใด แต่ก็เป็นไปได้ว่า หากเกิดคดีพิพาทขึ้น ศาลปกครองน่าจะพิจารณาไปตามหลักทั่วไปเช่นที่กำหนดในมาตรา 438 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากกฎหมายไม่ได้บัญญัติจำกัดค่าสินไหมทดแทนที่จะพึงเรียกได้ดังเช่น กรณีทำละเมิดให้บุคคลเสียหายแก่ชีวิตหรือเสียหายแก่ร่างกาย

4.2.4 หลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนประเภทความเสียหายต่อชื่อเสียง

ความเสียหายต่อชื่อเสียงเป็นความเสียหายต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ชื่อเสียงเป็นส่วนหนึ่งของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณอาจมีได้ทั้งในกรณีของบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล การกระทำละเมิดต่อชื่อเสียงจึงเป็นการกระทำที่ส่งผลให้นั่นลดน้อยถอยลงไป อย่างไรก็ตาม การพิจารณาเรื่องการกระทำที่กระทบต่อชื่อเสียงหรือเกียรติคุณนั้น ต้องพิจารณาบนพื้นฐานของสังคมและพื้นฐานจริยธรรมประกอบเสมอ หลักการกำหนดค่าสินไหมทดแทนกรณีที่เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงนั้น เป็นไปตามมาตรา 447 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐ รัฐจำต้องรับผิดชอบ โดยต้องจัดการให้ชื่อเสียงของผู้เสียหายกลับคืนดีดังเดิม ดังนั้นการกำหนดค่าสินไหมทดแทนจึงต้องมีวิธีการเยียวยาที่แตกต่างจากความเสียหายในกรณีอื่น ๆ กล่าวคือ ลักษณะการกระทำละเมิดต่อชื่อเสียงเป็นการกล่าว ไซข่าว หรือกระทำด้วยประการใด ๆ ทำให้บุคคลอื่นล่วงรู้ข้อความ โดยข้อความนั้นไม่เป็นความจริง เช่น ทำให้เสียหายโดยการประกาศในหนังสือพิมพ์ หรือวิทยุกระจายเสียง เป็นต้น การกำหนดค่าสินไหมทดแทน

ก็ควรดำเนินการแก้ไขให้ประกาศในหนังสือพิมพ์ หรือวิทยุกระจายเสียง จึงอาจกล่าวได้ว่า หากกระทำละเมิดโดยการใส่ชื่อประเภทใดก็ควรที่จะเยียวยาด้วยวิธีการเดียวกัน โดยศาลจะต้องกำหนดตามคำขอท้ายฟ้องของผู้เสียหาย แต่ศาลก็มีดุลพินิจในการกำหนดว่าจะกำหนดให้ผู้ทำละเมิดใช้ค่าสินไหมทดแทนสถานใด เพียงใด ทั้งนี้ได้หมายความว่าผู้เสียหายจะเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ผู้เสียหายอาจจะเรียกให้ชดใช้ค่าเสียหายและเรียกให้จัดการให้ชื่อเสียงกลับคืนดีดังเดิมมาพร้อมกันก็ได้

เคยมีคดีตัวอย่างที่ศาลนำเงินเดือนที่เคยได้รับ และประโยชน์อื่นจากทางราชการมาเป็นฐานในการกำหนดตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด โดยผู้ฟ้องคดีมิได้นำสืบให้ศาลเห็นว่าเสียหายอย่างไร เช่น ผู้ฟ้องคดีรับราชการตำแหน่งรองสารวัตร สำนักงานตำรวจแห่งชาติถูกคำสั่งไล่ออกจากราชการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงและเกียรติยศและเสียโอกาสและความก้าวหน้าทางราชการ จึงฟ้องเรียกค่าเสียหาย ศาลเห็นว่า ก่อนออกจากราชการได้รับเงินเดือนในอัตรา 10,400 บาท และผลประโยชน์อื่น ๆ จากทางราชการตามกฎหมายประมาณเดือนละ 4,800 บาท โดยมีได้ให้รายละเอียด ศาลยอมกำหนดให้ได้ตามสมควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด เมื่อผู้ฟ้องคดีกลับเข้ารับราชการได้ตามเดิม และจะได้รับเงินเดือนในช่วงเวลาที่ออกจากราชการเป็นการบรรเทาความเสียหายชื่อเสียง เกียรติยศ และค่าเสียหายในกรณีที่ต้องเสียโอกาสไปได้บางส่วนแล้ว แต่เมื่อ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติจึงใจไม่นำเสนอคณะกรรมการข้าราชการตำรวจพิจารณาให้มีมติให้เพิกถอนคำสั่งไล่ออกจากราชการ ทำให้ผู้ฟ้องคดียังคงถูกคำสั่งไล่ออกจากราชการจนถึงปัจจุบัน ผู้ฟ้องคดียอมได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียง เกียรติยศและค่าเสียหายโอกาสจากการจงใจไม่กระทำการของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 จึงเห็นควรกำหนดค่าเสียหายให้ผู้ฟ้องคดี 50,000 บาท ¹⁷⁸

4.2.5 หลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนประเภทความเสียหายต่อทรัพย์สิน

ความเสียหายต่อทรัพย์สินเป็นการกระทำละเมิดต่อกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองของผู้เป็นเจ้าของหรือผู้มีสิทธิครอบครอง ทำให้บุคคลดังกล่าวสูญเสียประโยชน์ที่ควรได้รับโดยประโยชน์ในที่นี้ไม่จำเป็นต้องเป็นเงิน การกำหนดค่าสินไหมทดแทนในกรณีนี้อาจเป็นการให้ชดใช้ค่าเสียหายหรือให้คืนทรัพย์สินก็ได้ เช่น เจ้าหน้าที่ศุลกากรไม่คืนเสื้อผ้าให้แก่ผู้ฟ้องคดี โดยพนักงานอัยการมีความเห็นสั่งไม่ฟ้องผู้ฟ้องคดีในข้อหานำหรือพาของซึ่งยังมีได้เสียภาษีหรือของต้องห้ามเข้ามาในราชอาณาจักรตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469

¹⁷⁸ คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ 19/2548

ศาลเห็นว่าการไม่คืนของกลางเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ฟ้องคดี จึงออกคำสั่งบังคับให้คืนเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดีภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ มีคำพิพากษา¹⁷⁹ เจ้าหน้าที่ตำรวจยึดรถยนต์ที่ผู้ฟ้องคดีค้ำประกันไว้ โดยอ้างว่าเป็นของกลางอย่างอื่น และทราบว่าผู้ฟ้องคดีเป็นผู้ค้ำประกัน อีกทั้งไม่ได้เรียกให้มารับรถยนต์คืน ต่อมาได้ขายทอดตลาด ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหาย จึงฟ้องคดี ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง เนื่องจากผู้ฟ้องคดีไม่ใช่ผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจึงไม่มีสิทธิฟ้องคดี ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า การขายทอดตลาดเป็นการขายโดยมิชอบเป็นการกระทำละเมิด หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบผู้ฟ้องคดีโดยผลแห่งการละเมิด สำหรับค่าเสียหายที่ต้องชดใช้มีเพียงใดนั้น เห็นว่า ความเสียหายโดยตรงอันเกิดจากการกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมาย อันเกิดจากการกระทำละเมิด คือ การที่ผู้ฟ้องคดีไม่สามารถคืนรถยนต์ของกลางให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อได้ ทำให้ต้องรับผิดชอบต่อผู้ให้เช่าซื้อตามสัญญาค้ำประกัน ดังนั้น การเยียวยาความเสียหายดังกล่าว ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ต้องดำเนินการนำรถยนต์ของกลางที่ขายทอดตลาดไปแล้วคืนให้แก่ผู้ฟ้องคดี เพื่อผู้ฟ้องคดีจะได้นำรถยนต์ไปคืนแก่ผู้ให้เช่าซื้ออันทำให้มูลหนี้ตามสัญญาค้ำประกันระงับไปด้วย เมื่อไม่อาจคืนรถยนต์ได้ จำต้องชดใช้เงินตามที่จำนวนที่ศาลแพ่งกรุงเทพใต้กำหนดให้ผู้ฟ้องคดีต้องรับผิดชอบตามคำพิพากษาของศาลแพ่งกรุงเทพใต้เป็นเงิน 100,000 บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันที่ 15 ตุลาคม 2540 จนกว่าจะชำระเสร็จสิ้น อันเป็นความเสียหายโดยตรงที่ผู้ฟ้องคดีได้รับจากการขายทอดตลาดโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าว พิพากษากลับให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ส่งมอบหรือดำเนินการเพื่อให้มีการนำรถยนต์ของกลางคืนดังกล่าวคืนให้แก่ผู้ฟ้องคดีภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้มีคำพิพากษา หากคืนไม่ได้ให้ชดใช้ราคาเป็นเงินจำนวน 100,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันฟ้อง (28 กุมภาพันธ์ 2543) เป็นต้นไป จนกว่าจะชำระเสร็จ¹⁸⁰

กรณีศาลปกครองกำหนดค่าเสียหายโดยนำหลักทั่วไปของการเยียวยาความเสียหายเป็นแนวทางในการกำหนด โดยให้เหตุผลว่า จำนวนค่าเสียหายที่จะกำหนดให้ชดใช้แก่ผู้ฟ้องคดีที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงและความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายคือ ค่าเสียหายเท่ากับเงินเดือนแต่ละเดือนที่ผู้ฟ้องคดีจะได้รับ เช่น ผู้ฟ้องคดีเดิมเป็นพนักงานประจำที่บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด ได้ยื่นสมัครเป็นอาจารย์ประจำ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศมีหนังสือแจ้งตอบรับเข้าเป็นอาจารย์ประจำ ผู้ฟ้องคดีจึงได้ลาออกจากการประจำและไปรายงานตัว และเข้าปฏิบัติงานในตำแหน่งอาจารย์ ประจำคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ อัตราเงินเดือน ๗ ๖ ๔๙,๗๒๐

¹⁷⁹ คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.19/2547

¹⁸⁰ คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.48/2546

บาท และเริ่มปฏิบัติงานตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2542 เมื่อสิ้นเดือนกรกฎาคม 2542 ผู้ฟ้องคดีได้รับเงินเดือนประจำเดือนกรกฎาคม จำนวน 46,420 บาท โดยยังไม่รวมค่าสอนพิเศษเดือนมิถุนายน 2542 ต่อมา อธิการบดีมีคำสั่งไม่อนุมัติจ้างผู้ฟ้องคดี ผู้ฟ้องคดีจึงนำคดีมาฟ้องศาลเรียกให้ชดใช้ค่าเสียหายเป็นเงิน 2,352,000 บาท ศาลวินิจฉัยว่า กรณีดังกล่าวเป็นการกระทำโดยไม่สุจริต และเป็นการใช้สิทธิที่มีแต่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย การกระทำของคณะเทคโนโลยีสารสนเทศโดยคนบตี และการกระทำของผู้ถูกฟ้องคดีโดยอธิการบดี เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น โดยผู้ฟ้องคดีมิได้มีความผิด และยังคงปฏิบัติหน้าที่ทำการสอนอย่างต่อเนื่องจนสิ้นภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2542 จนกระทั่งเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2543 จึงทราบเหตุผลต่าง ๆ เกี่ยวกับการไม่อนุมัติว่าจ้างผู้ฟ้องคดี ดังนั้น จำนวนค่าเสียหายที่จะกำหนดให้ชดใช้แก่ผู้ฟ้องคดีที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงและความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายคือ ค่าเสียหายเท่ากับเงินเดือนแต่ละเดือนที่ผู้ฟ้องคดีจะได้รับ หากมีการว่าจ้างตามสัญญาจ้างอันเป็นค่าสินไหมทดแทนตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ตามมาตรา 438 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เมื่อปรากฏว่าคณะเทคโนโลยีสารสนเทศได้จ่ายเงินในเดือนกรกฎาคม 2542 ให้แก่ผู้ฟ้องคดีแล้วในอัตราเดือนละ 49,720 บาท โดยจ่ายจริงจำนวน 46,420 บาท ดังนั้น ผู้ถูกฟ้องคดีต้องจ่ายค่าเสียหายสำหรับเดือนกรกฎาคม 2542 ให้แก่ผู้ฟ้องคดีเพียงในจำนวนที่ยังขาดอยู่ 3,300 บาท และเมื่อผู้ฟ้องคดีได้รับค่าเสียหายเท่ากับเงินเดือนแต่ละเดือนที่ผู้เสียหายจะได้รับหากมีการว่าจ้างตามสัญญาจ้างนับแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2542 ถึงสิ้นเดือนกุมภาพันธ์ 2543 เช่นนี้แล้ว ก็ย่อมไม่มีสิทธิได้รับค่าเสียหายเท่ากับค่าสอนพิเศษในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2542 คงมีสิทธิได้รับค่าเสียหายเท่ากับค่าสอนพิเศษในเดือนมิถุนายน 2542 เท่านั้น และโดยที่ค่าเสียหายทั้งหมดมีลักษณะเป็นหนี้เงิน ผู้ฟ้องคดีขอที่จะได้รับดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีตามมาตรา 224 วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พิพากษาให้ผู้ถูกฟ้องคดีชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ฟ้องคดีสำหรับเดือนกรกฎาคม ในส่วนที่ยังจ่ายไม่ครบเป็นเงินจำนวน 3,300 บาท กับให้ชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ฟ้องคดีจำนวนเงินเดือนละ 49,720 บาท นับตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2542 ถึงสิ้นเดือนกุมภาพันธ์ 2543 ทั้งนี้ ให้ผู้ถูกฟ้องคดีจ่ายค่าเสียหายทั้งหมด พร้อมดอกเบี้ยร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีของต้นเงินดังกล่าว นับแต่วันถึงกำหนดชำระในแต่ละเดือนจนถึงวันที่ชำระเสร็จสิ้นให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา ให้ผู้ถูกฟ้องคดีชดใช้ค่าเสียหายเท่ากับค่าสอนพิเศษในเดือนมิถุนายน 2542 ให้แก่ผู้ฟ้องคดีตามจำนวนชั่วโมงที่ผู้ฟ้องคดีได้ทำการสอน พร้อมดอกเบี้ยร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีของต้นเงินดังกล่าว นับแต่วันถึงกำหนดชำระค่าสอนพิเศษนั้น

จนถึงวันที่ชำระเสร็จสิ้น โดยให้ผู้ถูกฟ้องคดีดำเนินการชำระให้เสร็จสิ้นภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา¹⁸¹ คดีนี้ ผู้ฟ้องคดีเรียกค่าขาดรายได้ที่เป็นเงินเดือนในแต่ละเดือนที่ควรจะได้รับและค่าสอนพิเศษในเดือนมิถุนายน 2542 ซึ่งในการกำหนดค่าเสียหาย ศาลได้นำหลักพื้นฐานของการเยียวยาความเสียหาย และลักษณะความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ ตลอดจนความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง (กรณีนี้คือประโยชน์ตอบแทนที่ผู้ฟ้องคดีต้องได้รับในการเข้าเป็นพนักงานของผู้ถูกฟ้องคดี มิใช่เอารายได้เดิมที่ลาออกจากงานมากำหนดค่าเสียหาย) เข้ามาเป็นฐานในการกำหนดค่าเสียหาย กล่าวคือ หากได้รับค่าเสียหายไปแล้ว แต่ไม่ครบจำนวน ศาลก็มีอำนาจสั่งจ่ายให้ครบจำนวนได้ คดีนี้เดือนแรกถูกหักภาษีและค่าประกันสังคมเป็นเงิน 3,300 บาท จึงได้รับเงินจริงเพียง 46,420 บาท ศาลจึงนำส่วนที่ขาดหายไปเข้ามาเติมให้เต็ม หลังจากนั้นได้กำหนดค่าบังคับให้ผู้ถูกฟ้องคดีชดใช้ค่าเสียหายเป็นรายเดือนเท่าที่เงินเดือนที่ผู้ฟ้องคดีจะได้รับจำนวน 7 เดือน เนื่องจากระหว่างการพิจารณาของผู้ถูกฟ้องคดี ผู้ฟ้องคดียังทำการสอนต่อไปโดยไม่ได้รับค่าจ้างประจำเดือน ส่วนค่าสอนพิเศษให้จ่ายค่าสอนพิเศษเดือนมิถุนายน 2542 ให้แก่ผู้ฟ้องคดีด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้ฟ้องคดีฟ้องเรียกค่าเสียหายและค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานที่คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดีเข้ามาด้วย แต่ศาลเห็นว่ามิใช่ความเสียหายที่แท้จริง ไม่อาจให้ผู้ถูกฟ้องคดีชดใช้ได้

ผู้ฟ้องคดีเป็นผู้ได้รับการคัดเลือกสอบราคาจ้างเหมาก่อสร้างคูระบายน้ำ ประกาศสอบราคาของผู้ถูกฟ้องคดี (เทศบาลเมืองปัตตานี) ผู้ถูกฟ้องคดียกเลิกการสอบราคาดังกล่าวโดยอ้างว่ามีผู้ซื้อเอกสารสอบราคาจำนวน 3 ราย แต่มีผู้ยื่นซองสอบราคาเพียงรายเดียว ทำให้ไม่สามารถเปรียบเทียบราคาได้ หากมีการเปิดให้สอบราคาใหม่ จะทำให้มีการแข่งขันและได้ราคาต่ำกว่าที่ผู้ฟ้องคดีลดราคาให้ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ทางราชการ ศาลวินิจฉัยว่าเป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักเกณฑ์ของการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีสอบราคาตามข้อ 35(4) ของระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพัสดุของหน่วยการบริหารราชการท้องถิ่น พ.ศ.2535 และขัดต่อข้อ 5.1 ของเอกสารสอบราคาจ้าง การใช้ดุลพินิจยกเลิกสอบราคามีได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ของราชการ และไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะลบล้างความเห็นของคณะกรรมการเปิดซองสอบราคาได้ จึงเป็นการใช้ดุลพินิจโดยไม่ชอบ ส่วนค่าเสียหายนั้น ศาลชั้นต้นมิได้พิจารณาความเสียหายว่า จะต้องชดใช้ให้แก่ผู้ฟ้องคดีเท่าใด เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จึงให้ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในประเด็นนี้ก่อน โดยหากศาลปกครองชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในประเด็นนี้แล้ว หากคู่กรณีไม่พอใจคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นก็มีสิทธิอุทธรณ์ได้¹⁸²

¹⁸¹ คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.36/2546

¹⁸² คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.43/2546

คดีนี้ตุลาการผู้แถลงคดีเห็นว่า ค่าซื้อเอกสารสอบราคาไม่อาจนำมาเป็นค่าเสียหายได้ เพราะในการซื้อเอกสารสอบราคาได้มีการกำหนดเงื่อนไขไว้อย่างแน่ชัดแล้วว่าจะไม่มีการคืนเงินค่าซื้อเอกสารไม่ว่าในกรณีใด ๆ อีกทั้งโดยสภาพของการเข้าเสนองานต่อทางราชการ ซึ่งทางราชการต้องมีค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมเอกสาร การขอซื้อเอกสารเป็นสิ่งที่ต้องกระทำจากผู้ที่จะเข้าเสนอราคาทุกรายอยู่แล้ว ดังนั้น จึงไม่มีลักษณะเป็นค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการยกเลิกการสอบราคาไม่อาจเรียกได้ สำหรับค่าจ้างวิศวกรคำนวณราคาของผู้ฟ้องคดีอ้างมาจำนวน 5,000 บาทนั้น กรณีเป็นเงินที่ผู้ฟ้องคดีต้องเข้าไปในส่วนที่ต้องนำมาคำนวณเป็นต้นทุนในการเข้ารับจ้างงานจากผู้ฟ้องคดีอยู่แล้ว และแม้ผู้ฟ้องคดีจะเป็นผู้ได้รับเลือกให้เป็นผู้ทำการรับเหมาในครั้งนี้ ค่าจ้างในส่วนดังกล่าวผู้ฟ้องคดีก็จำเป็นต้องเสียอยู่นั่นเอง ค่าจ้างวิศวกรในส่วนนี้จึงไม่ใช่ค่าเสียหายอันเกิดจากการยกเลิกสอบราคาเช่นกัน ส่วนค่าภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นเงินที่ผู้ฟ้องคดีจำต้องชำระต่อเมื่อมีการรับเงินที่เป็นค่าจ้าง แล้วจึงนำเงินดังกล่าวมาเป็นฐานในการคำนวณภาษีมูลค่าเพิ่ม เมื่อไม่มีการรับจ้างเพราะเหตุจากการที่มีการยกเลิกการสอบราคา จำนวนภาษีมูลค่าเพิ่มจึงไม่อาจนำมาคำนวณเป็นค่าเสียหายได้ อย่างไรก็ตาม จำนวนค่ากำไรที่ควรจะได้รับซึ่งผู้ฟ้องคดีกล่าวอ้างจำนวน 98,830.60 บาท นั้น เห็นว่า ค่ากำไรที่ควรจะได้รับเป็นความเสียหายโดยตรงที่เกิดจากการยกเลิกการสอบราคา และจำนวนค่าเสียหายที่ผู้ฟ้องคดีเรียกร้องมาในคดีนี้ เป็นจำนวนประมาณร้อยละ 10 ของวงเงินค่าจ้างเหมาที่ผู้ฟ้องคดีตกลงในชั้นที่กระทำไว้กับคณะกรรมการเปิดซองสอบราคา ซึ่งเป็นจำนวนที่สมเหตุสมผล การขาดกำไรที่ควรที่จะได้รับส่วนนี้เป็นความเสียหายที่ผู้ถูกฟ้องคดีต้องชดใช้แก่ผู้ฟ้องคดี

ศาลชั้นต้นได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาและมีคำพิพากษาว่า การจะชำระค่าเสียหายจะต้องปรากฏว่ามีความเสียหายเกิดขึ้นและความเสียหายนั้นเป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิด เมื่อผู้ฟ้องคดีขอให้ศาลมีคำบังคับ คือค่าซื้อเอกสารสอบราคา จำนวน 2,500 บาท ค่าจ้างวิศวกรคำนวณราคา จำนวน 5,000 บาท ค่ากำไรที่ควรจะได้รับ จำนวน 98,838.60 บาท ค่าภาษีมูลค่าเพิ่ม จำนวน 6,918.70 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 113,257.30 บาท แล้ว เห็นว่า ค่าซื้อเอกสารสอบราคาเป็นจำนวนเงินที่ผู้ฟ้องคดีได้จ่ายไปจริง ถือว่าเป็นค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจริง และเป็นผลโดยตรงจากคำสั่งยกเลิกการสอบราคาที่มีชอบด้วยกฎหมาย แม้จะมีข้อกำหนดในเงื่อนไขเอกสารสอบราคาว่าจะไม่มีการคืนเงินค่าซื้อเอกสารไม่ว่ากรณีใด ๆ ก็ตาม ข้อกำหนดดังกล่าวเป็นข้อผูกพันเฉพาะกรณีที่มีการดำเนินการจัดจ้างตามข้อกำหนดในเอกสารสอบราคาตามปกติเท่านั้น มิอาจบังคับไปถึงกรณีผู้ถูกฟ้องคดีได้กระทำการอันเป็นการละเมิดผู้ฟ้องคดีไม่ และเงินจำนวนดังกล่าวก็เป็นต้นทุนที่ผู้ฟ้องคดีควรได้คืน หากได้ทำสัญญารับจ้างนี้ ผู้ถูกฟ้องคดีต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดีในกรณีนี้ ค่าจ้างวิศวกรคำนวณราคาแม้จะไม่มีใบเสร็จรับเงิน แต่การคำนวณราคานับว่าเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับการยื่นซอง อีกทั้งราคาจ้างมี

ความเหมาะสม เป็นค่าเสียหายโดยตรงจากการกระทำละเมิด ผู้ถูกฟ้องคดีต้องชดใช้ ส่วนค่ากำไรที่ผู้ฟ้องคดีอ้างว่าจะได้รับจำนวน 98,838.60 บาท ผู้ฟ้องคดีเป็นผู้ที่คณะกรรมการเปิดซองสอบราคาเสนอให้ผู้ถูกฟ้องคดีเพื่อสั่งจ้างตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพัสดุของหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2535 ที่กำหนดไว้ และยังไม่ถึงขั้นตอนที่ได้มีการลงนามทำสัญญากัน เห็นว่า ค่าเสียหายจากการขาดกำไร มิใช่ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการยกเลิกการสอบราคา เนื่องจากเป็นกรณีที่ผู้ฟ้องคดียังมีได้ลงมือเริ่มดำเนินการเพื่อเตรียมการใด ๆ ในการก่อสร้าง อีกทั้งการดำเนินการรับจ้างในลักษณะนี้เป็นการดำเนินการในเชิงธุรกิจอย่างหนึ่ง ซึ่งยังมีอาจยังรู้ได้ว่าการดำเนินการดังกล่าวจะได้รับผลกำไร หรือขาดทุน จึงเป็นการคาดคะเน มิใช่ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจริงหรือพิสูจน์ได้ว่าเป็นค่าเสียหายที่น่าจะเกิดขึ้น เป็นเรื่องค่าเสียหายในอนาคตไม่แน่นอนและไกลเกินคาด ผู้ถูกฟ้องคดีไม่ต้องชดใช้ค่าเสียหายในส่วนนี้ สำหรับค่าภาษีมูลค่าเพิ่ม เป็นเงินภาษีที่ผู้ฟ้องคดีจะเรียกเก็บจากผู้จ่ายเงินค่าจ้างและมีหน้าที่นำส่งกรมสรรพากรตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงมิใช่ค่าเสียหายที่ผู้ถูกฟ้องคดีต้องชดใช้ให้แก่ผู้ฟ้องคดี พิพากษาให้ผู้ถูกฟ้องคดีชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ฟ้องคดีเป็นเงิน 7,500 บาท ค่าขออื่นนอกจากนี้ให้ยก ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ ศาลปกครองสูงสุดทำการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การกำหนดราคากลางงานก่อสร้างครุบายน้ำจากกรมบัญชีกลาง และวินิจฉัยว่า เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกอบมาตรา 438 วรรคหนึ่งและวรรคสอง ประกอบกับได้มีคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.48/2545 หมายเลขแดงที่ อ. 43/2546 ที่วินิจฉัยว่า คำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ให้ยกเลิกการสอบราคาจ้างเหมาก่อสร้างครุบายน้ำ ถนนประชาอุทิศ 6 ตามประกาศสอบราคาฉบับลงวันที่ 26 สิงหาคม 2541 เป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดี หลักกฎหมายในเรื่องการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำละเมิดมิใช่เรื่องการลงโทษผู้กระทำละเมิด แต่เป็นเรื่องการเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สถานะที่ควรเป็นหากไม่มีการกระทำละเมิดเกิดขึ้น ผู้เสียหายจึงไม่อาจได้รับการเยียวยาเกินกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงตามที่ตนได้รับ โดยในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน ศาลจะต้องกำหนดโดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด โดยพิจารณาจากผลกระทำละเมิดว่าได้ก่อให้เกิดความเสียหายที่แท้จริงแก่ผู้ถูกกระทำละเมิดมากน้อยเพียงใด กล่าวคือ หากผู้กระทำละเมิดต้องเสียชีวิตสูญไปเพราะการกระทำละเมิด ผู้กระทำละเมิดก็ต้องคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ถูกกระทำละเมิด หรือหากผู้ถูกกระทำละเมิดต้องได้รับความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดจากผู้กระทำละเมิดได้ก่อให้เกิดขึ้น ผู้กระทำละเมิดก็ต้องชดใช้ค่าเสียหายอันได้เกิดขึ้นนั้นให้แก่ผู้ถูกกระทำละเมิดด้วย

การที่ผู้ถูกฟ้องคดีมีคำสั่งยกเลิกการสอบราคาจ้างเหมาก่อสร้างคูระบายน้ำถนน ทำให้ผู้ฟ้องคดีเสียโอกาสที่จะได้รับกำไร ซึ่งกำไรถือเป็นวัตถุประสงค์หลักของผู้ประกอบธุรกิจซึ่งย่อมต้องการแสวงหากำไรจากการประกอบธุรกิจ อีกทั้งทางราชการก็ได้ให้การรับรองผู้ประกอบการธุรกิจกับทางราชการว่าจะได้รับกำไรเป็นการตอบแทนส่วนหนึ่ง โดยได้มีการกำหนดรับรองไว้ในเอกสารประกาศสอบราคาโดยกำหนดให้ผู้เสนอราคาเสนอค่ากำไรมาพร้อมกับการเสนอราคาค่าวัสดุและค่าแรงงานอันเป็นต้นทุนด้วย และในการกำหนดราคากลางก็ได้มีการกำหนดค่ากำไรรวมอยู่ในราคากลางด้วย การที่ผู้ฟ้องคดีต้องเสียโอกาสในการเข้าทำสัญญาและเสียโอกาสที่จะได้รับกำไร หากได้ทำงานซึ่งเป็นผลโดยตรงอันเนื่องจากการกระทำละเมิดของผู้ถูกฟ้องคดี ผู้ถูกฟ้องคดีย่อมต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายดังกล่าวให้แก่ผู้ฟ้องคดี ทั้งนี้ ตามมาตรา 438 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กรณีที่ผู้ถูกฟ้องคดีอ้างว่าผู้ฟ้องคดียังมิได้ลงมือเริ่มดำเนินการใดๆ หรือเตรียมการใดๆ ในการก่อสร้างและมีอาจยังรู้ได้ว่าการดำเนินการดังกล่าวจะได้รับผลกำไรหรือขาดทุนอย่างไรนั้น ไม่มีผลทำให้รับฟังได้ว่าการเสียโอกาสดังกล่าวไม่เป็นค่าเสียหายที่ผู้ถูกฟ้องคดีก่อให้เกิดขึ้นแก่ผู้ฟ้องคดี ค่าเสียหายจากการขาดโอกาสเป็นค่าเสียหายในอนาคตที่ยังไม่แน่นอนว่า หากผู้ฟ้องคดีได้ดำเนินการก่อสร้างคูระบายน้ำดังกล่าวจริงจะได้รับกำไรจากการดำเนินการเป็นจำนวนเงินเท่าใด ดังนั้น เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมจึงเห็นควรให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากการขาดโอกาสให้แก่ผู้ฟ้องคดีตามสูตรการกำหนดราคากลางงานก่อสร้างที่ทางราชการกำหนดในอัตราร้อยละ 5.50 ของค่างานต้นทุน เนื่องจากงานก่อสร้างคูระบายน้ำเป็นงานก่อสร้างที่มีต้นทุนต่ำซึ่งในกรณีนี้ผู้ฟ้องคดีได้ลดราคาค่าวัสดุและค่าแรงงานลงเหลือ 705,990 บาท จึงมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนจากการขาดโอกาสดังกล่าวเป็นเงิน 38,829.45 บาท ดังนั้น ให้ผู้ถูกฟ้องคดีชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ฟ้องคดีเป็นค่าขาดโอกาสที่จะได้รับกำไร หากได้เข้าทำงานก่อสร้างเป็นเงินจำนวน 38,829.45 บาท¹⁸³ อย่างไรก็ตาม ตุลาการเจ้าของสำนวนมีความเห็นแย้ง โดยเห็นว่าไม่อาจเรียกค่าขาดกำไรได้ คดีนี้ การที่ผู้ฟ้องคดีได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้ชนะการสอบราคา และมีสิทธิที่จะเข้าทำสัญญากับผู้ถูกฟ้องคดี สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่กฎหมายให้การรับรองและคุ้มครอง เมื่อมีการกระทำการละเมิดต่อสิทธิดังกล่าวก็สมควรที่จะได้รับการคุ้มครอง ส่วนจำนวนค่าเสียหายควรจะเป็นเท่าไรนั้น เมื่อความเสียหายในกรณีนี้เป็นความเสียหายต่อทรัพย์สิน การคำนวณก็ต้องอาศัยหลักเกณฑ์การกำหนดราคางานก่อสร้างกำหนดราคากลางงานก่อสร้างที่ทางราชการกำหนดในอัตราร้อยละ 5.50 ของค่างานต้นทุน มาเป็นฐานในการคำนวณ ซึ่งเป็นการคำนวณที่มี

¹⁸³ คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. 80/2548

เหตุผลและมีวิธีการที่ชัดเจน และยังคงคำนึงถึงความสุจริตของผู้ฟ้องคดี ตลอดจนเป็นการเยียวยาผู้ฟ้องคดี การที่ศาลกำหนดค่าขาดกำไรจึงชอบแล้ว

คดีที่การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยละเลยต่อหน้าที่ไม่ทำเครื่องหมายหรือสัญญาณใดให้ชัดเจนเพื่อเตือนให้ประชาชนที่ขับรถไปในเส้นทางทราบและป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ เมื่อผู้ฟ้องคดีขับรถชนคาคอร์ดหัวเสาเข็ม ทำให้ได้รับบาดเจ็บและรถยนต์ของผู้ฟ้องคดีเสียหายถือได้ว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ เมื่อผู้ฟ้องคดีได้นำเข้าซ่อมและแสดงรายการซ่อมต่อศาลเป็นค่าอะไหล่ 96,044.80 บาท ค่าซ่อมรถ 15,200 บาท ค่าจ้างยกรถ 1,500 บาท รวมเป็นเงินเป็นเงิน 96,044.80 บาท และผู้ถูกฟ้องคดีไม่ได้ชี้แจงโต้แย้งในแต่ละรายการจึงกำหนดให้เต็มตามจำนวนที่ขอ¹⁸⁴ คดีนี้เป็นความเสียหายต่อทรัพย์สิน โดยผู้ฟ้องคดีนำหลักฐานการซ่อมไม่ว่าจะเป็นค่าอะไหล่ ค่าแรง ตลอดจนค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการนำรถเข้าซ่อมซึ่งในกรณีนี้ได้แก่ ค่าจ้างยกรถ มาเป็นพยานหลักฐานประกอบคำฟ้อง และผู้ถูกฟ้องคดีไม่ได้โต้แย้ง ศาลกำหนดได้เต็มจำนวน

การที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (ผู้ถูกฟ้องคดี) ประกาศประกวดราคาซื้อระบบสื่อสาร Point to Multipoint Digital Microwave Radio System (TDMA) พร้อมติดตั้ง ซึ่งบริษัท ชูเปเปอร์ เครน โพรโมชัน อินเตอร์เนชันแนล จำกัด (ผู้ฟ้องคดี) ได้รับการคัดเลือกโดยเสนอราคาต่ำสุด แต่ผู้ถูกฟ้องคดีกลับแก้งด้วยการสั่งให้ผู้ฟ้องคดีนำผลิตภัณฑ์ของบริษัท ด้าตัง จำกัด (Datang) เข้ามาทดสอบ และได้มีการยกเลิกการประกวดราคา โดยอ้างว่าระบบเครือข่ายเดิมเป็นระบบ (TDMA) แต่ระบบของผู้ฟ้องคดีเป็นระบบ SCADA ซึ่งถูกต้องตามเงื่อนไขและรายละเอียดทางเทคนิค แต่เป็นวิธีการจัดเครือข่ายแบบการย้ายสถานีลูกข่าย (Relocate) ซึ่งเสี่ยงต่อการที่จะต้องรื้อระบบเดิมและติดตั้งใหม่ หากไม่สามารถทำงานได้ และต้องการที่จะปรับปรุงเงื่อนไขและรายละเอียดทางเทคนิคให้ชัดเจนขึ้น ศาลวินิจฉัยว่า คำสั่งยกเลิกการประกวดราคาของผู้ถูกฟ้องคดีเป็นการใช้ดุลพินิจโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มิได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการชดเชยค่าเสียหายไว้ แต่ก็สามารถนำหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายว่าด้วยคดีปกครองมาประกอบการพิจารณาได้ โดยให้ศาลมีดุลพินิจตามมาตรา 438 ซึ่งศาลเห็นว่า ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการเตรียมงานตั้งแต่ขั้นตอนก่อนประกวดราคา การยื่นซอง ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องในการทดสอบอุปกรณ์ ซึ่งได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการว่าจ้าง บริษัท ไทยโทรนิค จำกัด ทดสอบอุปกรณ์ เป็นเงิน 867,411.97 บาท ค่าซื้อเอกสารประมูลและค่าธรรมเนียมการออกหนังสือค้ำประกัน เป็นเงิน 94,610 บาท ค่าเดินทางและค่าใช้จ่ายในการไปเจรจา

¹⁸⁴ คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ 1233/2548

ติดต่อที่ประเทศจีน เป็นเงิน 373,487.50 บาท ค่าจัดทำเอกสารการประมูลและการทำเอกสาร นำเสนอ โดยวิศวกรจากจีน เป็นเงิน 688,450 บาท ค่าใช้จ่ายในการนำวิศวกรจากจีนมา ทดสอบผลิตภัณฑ์ รวมทั้งค่าอาหารและที่พัก เป็นเงิน 2,461,650 บาท ค่าใช้จ่ายในการนำ อุปกรณ์จากบริษัท เอสอาร์ที กลับประเทศเป็นเงิน 106,100 บาท ค่าใช้จ่ายในการส่งอุปกรณ์ ทดสอบกลับประเทศจีน เป็นเงิน 65,975 บาท และค่าใช้จ่ายในการนำสินค้าออกตามพิธีการทาง ศุลกากร เป็นเงิน 64,418.10 บาท (รวมอยู่ในภาษีขาเข้าและภาษีมูลค่าเพิ่ม) รวมค่าใช้จ่าย 4,722,102.57 บาท เป็นความเสียหายที่เป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิด

ค่าเสียโอกาสทางกำไรที่จะได้รับจากโครงการนี้ร้อยละ 15 ของจำนวนเงิน 118,887,903 บาท เป็นเงิน 17,837,185.45 บาท มิใช่ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจริง เนื่องจาก คู่สัญญายังมีได้ลงนามในสัญญาจัดซื้อและผู้ฟ้องคดียังมีได้แจ้งให้ผู้ผลิตสินค้าเริ่มดำเนินการ ผลิต และในการประกอบธุรกิจโดยปกติแล้วย่อมไม่อาจคาดคะเนได้ว่าการประกอบกิจการของ ผู้ฟ้องคดีจะได้กำไรหรือขาดทุน ค่าเสียหายในส่วนนี้เป็นค่าเสียหายในอนาคตที่ไกลเกินคาด ในส่วนนี้ตุลาการผู้แถลงคดีมีความเห็นแตกต่างโดยเห็นว่า แม้คู่สัญญายังมิได้ลงนามในสัญญา จัดซื้อ แต่การประกอบธุรกิจโดยปกติแล้ว ย่อมแสวงหากำไรตามควร การกระทำละเมิดของ ผู้ถูกฟ้องคดีจึงก่อให้เกิดผลโดยตรงให้ผู้ฟ้องคดีสูญเสียกำไรขาดรายได้ตามควร เห็นควรกำหนด ค่าเสียหายในส่วนนี้เพียงร้อยละ 5 ของวงเงินจัดซื้อจะเป็นค่าเสียหายจำนวน 5,944,395.15 บาท ค่าภาษีนำเข้าและภาษีมูลค่าเพิ่ม รวมค่าออกของ เป็นเงิน 328,833.91 บาท ค่าภาษี นำเข้าและภาษีมูลค่าเพิ่ม เป็นเงิน 264,319 บาท ผู้ฟ้องคดีมีสิทธิขอคืนภาษีอากรขาเข้าตาม กฎหมายว่าด้วยการขอคืนภาษีอากรขาเข้าและขอคืนภาษีมูลค่าเพิ่มได้ตามมาตรา 84/1 และ มาตรา 84/2 แห่งประมวลรัษฎากร ผู้ฟ้องคดีจึงไม่อาจขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีชดใช้ได้ ค่าทดสอบ อุปกรณ์ เป็นเงิน 8,124,707.50 บาท ผู้ฟ้องคดีมิได้เป็นผู้จัดซื้อเพียงแต่ติดต่อผู้ผลิตในประเทศ จีนให้ส่งสินค้าตัวอย่างเข้ามาทดสอบ และภายหลังการทดสอบแล้ว ได้ส่งอุปกรณ์กลับประเทศ จีน ผู้ฟ้องคดีจึงไม่อาจขอให้ผู้ถูกฟ้องคดีชดใช้ได้ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการในส่วน ของสำนักงานเป็นเวลา 11 เดือน รวมค่าใช้จ่ายของพนักงาน ค่าโทรศัพท์ทางไกล ค่าเช่าสำนักงาน ค่าเดินทาง ค่าเสื่อมและอื่น ๆ รวม 2,200,000 บาท เป็นค่าใช้จ่ายที่ผู้ฟ้องคดีมิได้แสดงหลักฐาน ว่าเกิดความเสียหายจริงตามคำกล่าวอ้าง ประกอบกับค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นค่าใช้จ่ายตามปกติ ของสำนักงานของผู้ฟ้องคดีที่ดำเนินการเกี่ยวกับการประกอบกิจการตามปกติอยู่แล้ว จึงไม่ถือว่าเป็นค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจริงอันเนื่องจากการประกวดราคา¹⁸⁵

¹⁸⁵ คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ 1534/2548

กรณีการกำหนดค่าเสียหายนั้นต้องมีเหตุผลและเป็นจำนวนพอสมควร และค่าเสียหายต้องเป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิด เช่น ผู้ถูกฟ้องคดี (องค์การสะพานปลา) แจ้งให้ผู้ฟ้องคดีเข้าทำสัญญาจ้างเหมาบริการที่ทำเทียบเรือประมงสงขลา 2 (ท่าสะพานปลา) ล่าช้าทำให้ผู้ฟ้องคดีต้องเสียดอกเบี้ยจากการยืมหลักทรัพย์จากนายกมลพันธ์ เนื่องศรี เพื่อจัดทำหนังสือค้ำประกันสัญญาในวงเงิน 322,830 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละหนึ่งต่อเดือน เป็นเงินเดือนละ 3,228 บาท จำนวน 7 เดือน เป็นเงิน 22,596 บาท ผู้ฟ้องคดีมีหลักฐานสัญญาการกู้ยืมเงิน จึงเชื่อว่าผู้ฟ้องคดีได้กู้ยืมเงินและเสียดอกเบี้ยดังกล่าวจริง เมื่อปรากฏว่าผู้ฟ้องคดีต้องเสียดอกเบี้ยตามสัญญากู้ยืมเป็นระยะเวลา 3 เดือน 1 วัน รวมเป็นเงิน 9,791 บาท อันเนื่องจากการการปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร ผู้ถูกฟ้องคดีต้องรับผิดชอบในชำระดอกเบี้ยให้แก่ผู้ฟ้องคดี

กรณีที่ผู้ฟ้องคดีอ้างว่าเสียค่าใช้จ่ายในการเตรียมลูกจ้างเข้าทำงานเดือนละ 10,000 บาท เป็นเวลา 3 เดือน รวมเป็นเงิน 30,000 บาท สืบเนื่องมาจากลูกจ้างที่ต้องไปปฏิบัติหน้าที่ต้องมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่า ปวช.และม.3 หรือ ม.ศ.3 แล้วแต่กรณี และมีจำนวนหลายคน หากผู้ฟ้องคดีไม่เตรียมลูกจ้างไว้ก่อน โดยจัดหาเมื่อได้รับแจ้งให้ทำสัญญาแล้ว ผู้ฟ้องคดีก็อาจจัดหาลูกจ้างทันอันจะเป็นการผิดสัญญา ทำให้ต้องถูกปรับหรือถูกบอกเลิกสัญญาได้ ศาลเห็นว่ามีเหตุผล และค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นค่าจ้างที่ต้องจ่ายล่วงหน้าให้กับลูกจ้างบางคนในระหว่างรอปฏิบัติงานจริง และมีบางคนที่ไม่ได้จ่ายเพราะเป็นเพื่อนหรือญาติกับผู้ฟ้องคดี ค่าใช้จ่ายดังกล่าวมีเหตุผลและเป็นจำนวนพอสมควร เพราะหากผู้ฟ้องคดีไม่จ่ายค่าจ้างล่วงหน้าให้ลูกจ้างเหล่านั้น ลูกจ้างอาจไปทำงานที่อื่น ทำให้ผู้ฟ้องคดีหาลูกจ้างไม่ทันตามกำหนดอีก ดังนั้น ผู้ถูกฟ้องคดีจึงต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายส่วนนี้ตั้งแต่วันที่ 5 กรกฎาคม 2544 ซึ่งเป็นวันทำละเมิดเป็นต้นไปจนถึงวันที่ 25 มกราคม 2545 ซึ่งเป็นวันที่ผู้ฟ้องคดีได้รับแจ้งให้ไปทำสัญญา แต่เนื่องจากผู้ฟ้องคดีขอให้ชดใช้ค่าเสียหายในส่วนนี้เพียง 30,000 บาท จึงกำหนดให้เท่าจำนวนที่ขอ ส่วนค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปร้องเรียนต่อเลขาธิการรัฐมนตรี ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปพบคณะกรรมการรัฐสภาตามกำหนดนัดของกรรมการ ค่าที่พักค้างคืนในกรุงเทพมหานคร เป็นค่าเสียหายอื่นมิใช่เป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิดของผู้ถูกฟ้องคดี ผู้ถูกฟ้องคดีจึงไม่ต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ฟ้องคดี¹⁸⁶

ผู้ถูกฟ้องคดี (จังหวัดพิจิตร) ออกประกาศขอราคาจ้างปรับปรุงภูมิทัศน์โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชตะพานหิน ในการขอราคาผู้ฟ้องคดีเป็นผู้เสนอราคาต่ำสุด ผู้ถูกฟ้องคดีจึงตกลงว่าจ้างให้ผู้ฟ้องคดีดำเนินการ ต่อมาผู้ถูกฟ้องคดีมีหนังสือแจ้งให้ผู้ฟ้องคดีนำ

¹⁸⁶ คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.63/2546

หลักฐานต่าง ๆ รวมทั้งหนังสือค้ำประกันของธนาคารเพื่อเป็นหลักประกันในการปฏิบัติตามสัญญา ผู้ฟ้องคดีได้ชำระค่าธรรมเนียมในการออกหนังสือค้ำประกันธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) เป็นเงิน 618.75 บาท พร้อมลงลายมือชื่อแล้วนำไปยื่นต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาล ตะพานหิน เพื่อให้ผู้ถูกฟ้องคดีลงนามในสัญญาต่อไป ระหว่างดำเนินการเรื่องสัญญานั้น ผู้ฟ้องคดีได้ติดต่อแรงงาน จัดซื้อทรายแผ่น และคาน้ำเป็นเงิน 1,000 บาทเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานตามสัญญาจ้างจากนายวิสูตร กลิ่นผกา เป็นเงิน 24,240 บาท และมัดจำคาน้ำเงิน 10,000 บาท เนื่องจากการทำงานต้องดำเนินการอย่างรวดเร็ว ต่อมาผู้ถูกฟ้องคดียกเลิกการสอบราคา โดยอ้างว่าข้อมูลที่ใช้อ้างอิงในเรื่องราคาไม่มากพอ รวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีอาชีพด้านนี้เข้ามาแข่งขันมากขึ้น ผู้ฟ้องคดีเห็นว่ากรยกเลิกการสอบราคาไม่ชอบด้วยกฎหมาย จึงนำคดีมาฟ้องศาล เพื่อเรียกค่าเสียหายจากการเดินทางไปติดต่อกับผู้ถูกฟ้องคดีเพื่อซื้อเอกสารสอบราคา ยื่นของสอบราคา ตุลาการที่ ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับคาน้ำและลงลายมือชื่อในสัญญา รวมเป็นเงิน 10,000 บาท โดยเป็นค่าซื้อเอกสารสอบราคา 500 บาท ค่าธรรมเนียมหนังสือค้ำประกันของธนาคาร 618.75 บาท ค่าซื้อคาน้ำและอุปกรณ์และคาน้ำมัดจำคาน้ำที่ยังไม่ได้ซื้อบางรายการและคาน้ำเป็นเงิน 34,250 บาท และค่าขาดความเชื่อถืออันเนื่องจากการยกเลิกสอบราคา 10,000 บาท รวมเป็นเงิน 55,368.75 บาท ศาลวินิจฉัยว่า การยกเลิกการสอบราคาเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นการกระทำละเมิด ผู้ถูกฟ้องคดีต้องชดเชยค่าเสียหาย โดยค่าเสียหายที่ผู้กระทำละเมิดจำต้องรับผิดชอบจะต้องเป็นค่าเสียหายที่เป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิด ค่าใช้จ่ายในการเดินทางหลังจากได้รับแจ้งให้ไปทำสัญญาและชี้แจงเรื่องคาน้ำ 4 ครั้ง เท่านั้นที่เป็นผลโดยตรงจากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีได้มีหนังสือเรียกให้ผู้ฟ้องคดีเข้าทำสัญญา ผู้ฟ้องคดีชอบที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายในการเดินทาง โดยที่ระยะทางจากบ้านพักของผู้ฟ้องคดี หมู่ที่ 5 ตำบลบึงคล้า อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ถึงโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชตะพานหิน เป็นระยะทาง 200 กิโลเมตร คิดค่าเดินทางไป-กลับ 4 ครั้ง ระยะทาง 1,600 กิโลเมตร คิดค่าใช้จ่ายในการเดินทางให้กิโลเมตรละ 2 บาท ตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการใช้ยานพาหนะส่วนตัวเดินทางไปราชการ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2547 จะเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางทั้งสิ้น 3,200 บาท จึงกำหนดให้เต็มจำนวน ค่าธรรมเนียมหนังสือค้ำประกันของธนาคาร 618.75 บาท เป็นค่าใช้จ่ายโดยตรงจากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีมีหนังสือเรียกให้ผู้ฟ้องคดีเข้าทำสัญญา กำหนดให้เต็มจำนวน ค่าซื้อเอกสารสอบราคา 500 บาท เป็นค่าใช้จ่ายตามปกติที่ผู้ยื่นของทุกรายต้องจ่าย มิใช่ค่าเสียหายที่เป็นผลโดยตรงจากการเรียกให้ผู้ฟ้องคดีเข้าทำสัญญา จึงไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหายในส่วนนี้ ค่าซื้อคาน้ำและอุปกรณ์ คาน้ำมัดจำคาน้ำบางรายการและคาน้ำ 34,250 บาท แม้ข้อเท็จจริงฟังได้ว่ามีคาน้ำและอุปกรณ์บางรายการที่ต้องใช้เวลาในการจัดหาหรือต้องซื้อจากจังหวัดอื่น และเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นผลโดยตรง

จากการที่ผู้ถูกฟ้องคดีมีหนังสือเรียกให้ผู้ฟ้องคดีเข้าทำสัญญาก็ตาม แต่โดยที่เอกสารการซื้อและมัดจำต้นไม้และอุปกรณ์บางรายการ ของนายวิสูตร กลิ่นผลกา สามารถแยกเป็นค่าต้นไม้และอุปกรณ์ 24,250 บาท ค่ามัดจำต้นไม้และหญ้า 10,000 บาท จึงกำหนดให้เฉพาะเงินมัดจำ 10,000 บาท ส่วนค่าต้นไม้และอุปกรณ์ 24,350 บาท นั้น โดยที่ตามประกาศสอบราคาได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ยื่นซองว่าต้องมีอาชีพรับจ้างงานที่สอบราคาจ้าง เมื่อผู้ฟ้องคดียื่นซองสอบราคาแสดงว่ามีอาชีพรับจ้างปรับปรุงภูมิสถาปัตยกรรม ดั่งนั้น ต้นไม้รวมทั้งอุปกรณ์ที่ซื้อมาแล้ว แม้ผู้ฟ้องคดีจะไม่ได้นำไปปรับปรุงภูมิสถาปัตยกรรมให้แก่ผู้ถูกฟ้องคดี ก็ยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในโครงการอื่น ๆ ได้ มิได้ทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายแต่อย่างใด ผู้ฟ้องคดีไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหายในส่วนนี้ ส่วนค่าขาดความเชื่อถืออันเนื่องจากการยกเลิกการสอบราคานั้น การขาดความเชื่อถือนั้นขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถและฝีมือของผู้ฟ้องคดีในการทำงาน มิได้เป็นผลโดยตรงจากการยกเลิกการสอบราคา¹⁸⁷ คดีนี้ การกำหนดค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปติดต่อกับผู้ถูกฟ้องคดีเพื่อทำสัญญาเป็นค่าเสียหายโดยตรงจากการกระทำละเมิด และศาลได้นำระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการใช้ยานพาหนะส่วนตัวเดินทางไปราชการ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2547 เป็นฐานในการกำหนดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ามิใช่น้ำหนักและสมเหตุสมผล นอกจากนี้ยังวางหลักว่าค่าเสียหายใดบ้างที่เป็นผลโดยตรงจากการกระทำละเมิด และวางหลักเสียว่า ต้นไม้ที่ผู้ฟ้องคดีซื้อมา แม้ว่าจะไม่ได้ใช้ในโครงการนี้ ก็ยังสามารถนำไปใช้ในงานอื่นได้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า การที่ศาลวินิจฉัยเช่นนี้เพื่อมิให้ผู้ฟ้องคดีแสวงกำไรจากค่าเสียหาย

พนักงานอัยการแจ้งให้พนักงานสอบสวนจัดการของกลางตามมาตรา 85 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ย่อมหมายความว่า คดีเกี่ยวกับรถยนต์บรรทุกที่พนักงานสอบสวนได้ยึดไว้เป็นของกลางถึงที่สุดแล้ว จะต้องคืนให้แก่เจ้าของหรือผู้มีสิทธิได้รับคืน พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจยึดไว้เป็นของกลางอีกต่อไป เมื่อปฏิเสธไม่คืน จึงเป็นการกระทำโดยจงใจกระทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ทำให้เขาเสียหายแก่ทรัพย์สิน สำนักงานตำรวจแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบเนื่องจากเป็นการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เมื่อผู้ฟ้องคดีมีคำขอให้ส่งมอบรถยนต์บรรทุกสิบล้อและรถพ่วง นอกจากนี้ยังเรียกค่าเสียหายจากการขาดประโยชน์และค่าเสื่อมราคาด้วย ค่าขาดประโยชน์ ผู้ฟ้องคดีกำหนดจากค่าเช่าซื้อที่ผู้ฟ้องคดีได้ทำสัญญาเช่าซื้อกับบุคคลภายนอก รวมทั้งดอกเบี้ยจากต้นเงินที่ขาดประโยชน์ตั้งแต่วันเกิดเหตุคือ วันที่ 23 มกราคม 2543 จนถึงวันฟ้องคือวันที่ 30 สิงหาคม 2544 รวมเวลา 19 เดือนเศษ ส่วนค่าเสื่อมราคาเนื่องจากรถจอดตากแดด ตากฝนและอุปกรณ์สูญหายเป็นเงิน 200,000 บาท เห็นว่า ค่าเสียหายที่เป็นค่าขาดประโยชน์ ผู้ฟ้องคดีไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นว่า

¹⁸⁷ คำพิพากษาศาลปกครองพิษณุโลกที่ 185/2547

เสียหายอย่างไร แม้ผู้ฟ้องคดีจะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในรถบรรทุกสิบล้อ และรถพ่วงก็ตาม แต่ได้ให้บุคคลภายนอกเช่าซื้อไปแล้ว สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิตามสัญญาเช่าซื้อที่ผู้ฟ้องคดีต้องไปเรียกเอาจากผู้เช่าซื้อ ไม่มีสิทธิในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ผู้ฟ้องคดีจะเรียกร้องจากผู้ฟ้องคดีทั้งห้าได้ ส่วนค่าเสื่อมราคานั้น ผู้ฟ้องคดีได้นำรถยนต์ไปตรวจสอบสภาพที่บริษัท ตรีเพชร อีซูซุ เซลล์ จำกัด เพื่อซ่อมแซม และบริษัทเสนอราคาพร้อมใบประเมินการซ่อมพร้อมอะไหล่ เป็นเงิน 127,623 บาท แต่ได้ชำระค่าซ่อมไปจริงเพียง 103,727.94 บาท ค่าจ้างลากรถพิพาทไปซ่อม 3,100 บาท รวมค่าเสียหายจริง 106,827 บาท เห็นว่า ผู้ถูกฟ้องคดียึดรถไว้เป็นเวลา 1 ปี 10 เดือน รถยนต์ได้รับความเสียหายเนื่องจากไม่มีสถานที่จัดเก็บของกลาง และพนักงานสอบสวนไม่ได้แจ้งสิทธิให้เจ้าของเข้ามาจัดการดูแลของกลางดังกล่าว ซึ่งผู้ถูกฟ้องคดีสามารถกระทำ ผู้ถูกฟ้องคดีต้องรับผิดชอบในค่าเสื่อมสภาพของรถยนต์ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเก็บรักษาก่อนขอคืน จำนวนเงินที่ซ่อมไปจริงและค่าจ้างลากรถไปซ่อมเพื่อให้ใช้งานได้ เป็นค่าเสียหายในส่วนค่าเสื่อมราคาอันเกิดจากการกระทำละเมิด จึงกำหนดค่าเสื่อมราคาเป็นเงิน 106,827 บาท และให้ผู้ถูกฟ้องคดีคืนรถยนต์บรรทุกและรถพ่วงให้แก่ผู้ฟ้องคดีภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ มีคำพิพากษา¹⁸⁸ คดีนี้ คดีเดียวกันอาจจะมีการเยียวยาความเสียหายในหลายลักษณะ แต่จะต้องไม่ซ้ำซ้อนกัน เช่น ขอให้คืนรถยนต์บรรทุกและรถพ่วง และเรียกค่าเสียหาย ซึ่งประกอบด้วย ค่าขาดประโยชน์ และค่าเสื่อมราคา ค่าขาดประโยชน์ ศาลวินิจฉัยว่า ค่าเช่าซื้อมิใช่ค่าขาดประโยชน์ มิใช่ค่าเสียหายโดยตรงที่ผู้ถูกฟ้องคดีต้องรับผิดชอบ เนื่องจากค่าเช่าซื้อหมายความว่ารวมถึงค่าเสื่อมราคาของรถยนต์ ซึ่งผู้ฟ้องคดีชอบที่จะเรียกร้องจากผู้เช่าซื้อตามสัญญาเช่าซื้อ มิใช่เรียกจากผู้ถูกฟ้องคดีโดยตรง ทั้งผู้ฟ้องคดีไม่ได้พิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าเสียหายจากการไม่ได้รับประโยชน์อย่างไร ศาลจึงไม่กำหนดค่าเสียหายในส่วนนี้ คดีนี้ ศาลนำไปประเมินการซ่อมแซม ค่าลากรถบรรทุกไปซ่อม เพื่อให้รถยนต์บรรทุกและรถพ่วงใช้งานได้ เป็นฐานในการคำนวณ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า น่าจะไม่ถูกต้อง กล่าวคือ ศาลต้องกำหนดค่าเสื่อมสภาพของรถก่อนโดยนำแนวทางการคำนวณค่าเสื่อมราคาเป็นฐาน แล้วจึงนำค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงจากการซ่อมแซมมา กำหนดค่าเสียหาย

ส่วนการคำนวณค่าเสื่อมราคานั้นก็คิดคำนวณเป็นอัตราร้อยละได้เงินจำนวนเท่าใด แล้วจึงหักออกจากค่าเสียหายที่ผู้ทำละเมิดต้องชดใช้ เช่น ผู้ฟ้องคดีเป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัด ประกอบกิจการซื้อขาย ให้เช่า เช่าซื้อรถจักรยานยนต์ ได้ให้นายอำนาจ ชันวิฒนกุล เช่าซื้อรถจักรยานยนต์ยี่ห้อฮอนด้ารุ่นเวฟ เอ็นเอฟ 100 หมายเลขทะเบียน นพบ 124 กรุงเทพมหานคร ในราคา 40,232 บาท ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจนครบาลพระโขนงได้

¹⁸⁸ คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ 1180/2546

จับกุมนายอำนาจ ชั้นวัฒนกุล ในข้อหาร่วมกันพยายามฆ่าผู้อื่น และยึดไว้เป็นของกลาง โดยนำไปเก็บรักษาไว้ที่อาคารเก็บรักษาของกลางภายในสถานีตำรวจ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่เสมียนคดีและผู้ช่วยพนักงานสอบสวนดูแล ต่อมา พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ริบรตดังกล่าว ผู้ฟ้องคดีจึงขอรถของกลางคืน แต่ผู้ถูกฟ้องคดีไม่สามารถคืนได้ ผู้ฟ้องคดีจึงนำคดีมาฟ้องขอให้ส่งมอบรถคืน หากคืนไม่ได้ให้ชดใช้ราคาแทนจำนวน 50,000 บาท และให้ชำระดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี ศาลวินิจฉัยว่าการกระทำของผู้ถูกฟ้องคดี เป็นการกระทำละเมิดอันเกิดจากการละเลยต่อหน้าที่ ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ต้องรับผิดชอบส่วนการชดใช้ค่าเสียหายจากการกระทำละเมิดนั้น ต้องชดใช้ค่าเสียหายตามความเป็นจริง แม้ผู้ฟ้องคดีอ้างว่าได้เช่าซื้อรถจักรยานยนต์มาจากบริษัท ศิริวัฒนาเจริญยนต์ จำกัด ในราคาที่ยรวมภาษีมูลค่าเพิ่มแล้ว เป็นเงิน 40,232 บาท และได้ นายอำนาจ ชั้นวัฒนกุล เช่าซื้อในราคา 58,751 บาท และได้รับค่าเช่าซื้อเพียง 2,270 บาท ยังขาดอีก 52,210 บาท ก็ตาม เมื่อผู้ฟ้องคดีซื้อรถจักรยานยนต์มาในราคา 40,232 บาท และได้รับชำระค่างวดมาแล้วหนึ่งงวดเป็นเงิน 2,121.50 บาท ค่าภาษี 148.50 บาท เมื่อหักค่างวดแล้วยังขาด 38,110.50 บาท และโดยที่จักรยานยนต์มีการเสื่อมสภาพตามระยะเวลา เมื่อคำนวณค่าเสื่อมสภาพโดยประมาณในอัตราร้อยละสิบ ในระยะเวลา 1 ปี 10 เดือนของค่าเสียหายจำนวน 38,110.50 บาท ได้เท่ากับ 6,669.34 บาท (38,110.05 บวก 2,858.29) จึงเหลือค่าเสียหายตามความเป็นจริงที่ขาดอยู่จำนวน 31,441.16 บาท¹⁸⁹ คดีนี้ ศาลคำนวณค่าเสียหายตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง และได้ให้เหตุผลการคิดคำนวณค่าเสียหายโดยอาศัยหลักทางคณิตศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ ด้วยการนำค่าเสียหายที่แท้จริง หักออกจากค่าเสื่อมสภาพในอัตราร้อยละสิบ แล้วจึงกำหนดค่าเสียหาย

เจ้าหน้าที่ตำรวจได้จับกุมผู้ฟ้องคดีและยึดรถจักรยานยนต์ฮอนด้า สีน้ำเงิน หมายเลขทะเบียน นษจ 42 กรุงเทพมหานคร ไว้ที่สถานีตำรวจนครบาลดินแดงต่อมามีบุคคลเข้ามาถอดและลักเอาชิ้นส่วนและอุปกรณ์ต่าง ๆ ไปหลายรายการ ศาลได้เรียกคู่กรณีไต่สวนเกี่ยวกับค่าเสียหายเกี่ยวกับอุปกรณ์ชิ้นส่วนรถจักรยานยนต์ และผู้รับมอบจากผู้ถูกฟ้องคดีไม่ได้ คัดค้านรายการดังกล่าว ขณะเดียวกับผู้ฟ้องคดีได้แสดงพยานหลักฐานการซื้ออะไหล่และค่าซ่อมจากไบเสรีจรับเงินของบริษัท สุภรัตน์มอเตอร์ จำกัด ในการซื้อชิ้นส่วนเป็นเงิน 9,504.81 บาท และบิลเงินสด ซึ่งศาลเห็นว่า แม้จะไม่มีชื่อผู้ซื้อ ผู้ขายและเอกสารดังกล่าวมิใช่ไบเสรีจรับเงินของร้านค้าที่จะแสดงให้เห็นว่า ผู้ฟ้องคดีได้ซื้อชิ้นส่วนและอุปกรณ์รถจักรยานยนต์จากร้านใด หรือได้จ่ายเงินให้กับใคร แต่รายการดังกล่าวเกี่ยวข้องกับชิ้นส่วนและอุปกรณ์รถจักรยานยนต์ที่สูญหายไป และเป็นค่าแรงงานในการประกอบ ทั้งผู้ถูกฟ้องคดีมิได้โต้แย้งว่า

¹⁸⁹ คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ 780/2548

เป็นเอกสารปลอมหรือไม่ถูกต้องจึงถือว่าเป็นค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจริง และการกล่าวอ้างว่าขึ้นส่วนและอุปกรณ์ดังกล่าวไม่ได้มีราคาตามที่ถูกฟ้องคดีกล่าวอ้าง เป็นการกล่าวอ้างลอย ๆ โดยไม่มีเอกสารหรือพยานหลักฐานประกอบ เมื่อศาลวินิจฉัยว่า การกระทำของผู้ถูกฟ้องคดี เป็นการกระทำละเมิด และนำไปเสร็จรับเงินของบริษัท สุภรัตน์มอเตอร์ จำกัด จำนวน 9,504.81 บาท บิลเงินสดและใบส่งของ จำนวน 4,830 บาท ค่าเสียหายชุดซีดีไอ จำนวน 1,200 บาท ชุดท่อไอเสีย เป็นเงิน 773 บาท รวมค่าเสียหายทั้งสิ้น 16,307 บาท¹⁹⁰ คดีนี้ ศาลกำหนดค่าเสียหายโดยนำรายการขึ้นส่วนและอุปกรณ์ที่บริษัท สุภรัตน์มอเตอร์ จำกัด และบิลเงินสดราคาขึ้นส่วน อุปกรณ์ แม้ว่าจะไม่มีข้อความว่าชื่อจากผู้ใด ร้านใด และไม่ไปเสร็จรับเงิน เข้ามาเป็นฐานในการกำหนดค่าเสียหาย และนำกฎหมายเกี่ยวกับวิธีสบัญญัติมาใช้ โดยนัดไต่สวนและให้ผู้คดีแสดงพยานหลักฐาน ขณะเดียวกันก็ให้ผู้ถูกฟ้องคดีได้แย้งคัดค้าน ปรากฏว่าผู้ถูกฟ้องคดีมิได้โต้แย้ง หรือโต้แย้งแต่เป็นการกล่าวอ้างลอย ๆ ไม่มีพยานหลักฐานประกอบ ศาลจึงกำหนดค่าเสียหายให้ตามที่ผู้ฟ้องคดีแสดงพยานหลักฐาน

ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ได้รับมอบอำนาจจากการประสานภูมิภาค ดำเนินการก่อสร้างปรับปรุงและขยายประปาเพื่อประโยชน์ในการจัดทำสาธารณูปโภค ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 รื้อท่อประปา ทำให้ท่อแตกเสียหายและทำให้น้ำเข้าบ้านของผู้ฟ้องคดี และทรัพย์สินของผู้ฟ้องคดีเสียหาย แม้ว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 จะได้ดำเนินการแก้ไขให้กลับคืนสู่สภาพเดิมแล้วก็ตาม ผู้ฟ้องคดีจึงฟ้องเรียกค่าเสียหายโดยเรียกค่าเสียหายโอกาสเป็นเงิน 20,000 บาท ศาลวินิจฉัยว่า ค่าเสียหายโอกาสจากการให้ผู้อื่นเช่าเดือนละ 1,500 บาท รวมเป็นเงิน 20,000 บาท ค่าเสียหายในกรณีนี้ยังไม่อาจถือได้ว่าเกิดขึ้นจริง เป็นเพียงผลประโยชน์ที่ผู้ฟ้องคดีที่คาดการณ์ว่าจะมีขึ้นในอนาคต อันเป็นการคาดการณ์ที่ไกลกว่าเหตุหรือพันวิสัยจะหยั่งรู้แน่ว่าความเป็นความเสียหายนั้นมีเพียงใด ค่าเช่าตามสัญญาเช่าบ้านที่ผู้ฟ้องคดีนำมาแสดงต่อศาลนั้น สัญญาดังกล่าวกำหนดสิ้นสุดลงวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2546 ก่อนเกิดข้อพิพาท มิใช่กรณีที่ผู้ฟ้องคดีเสียโอกาสจากการให้เช่าสถานที่ เนื่องจากมีน้ำท่วมขัง สำหรับความเสียหายจากการที่น้ำท่วมมอเตอร์สูบน้ำสองเครื่องได้รับความเสียหายนั้น เมื่อเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง เนื่องจากผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ขาดความระมัดระวัง ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ต้องรับผิด โดยการซ่อมแซมมอเตอร์สูบน้ำสองตัวให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดังเดิม และให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซม¹⁹¹ คดีนี้ ศาลนำความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงมาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหาย และนำคำขอของผู้ฟ้องคดีเข้ามากำหนดขอบเขตในการเยียวยาความเสียหาย โดยคดีนี้ ผู้ฟ้องคดีมีคำขอให้ซ่อมแซม

¹⁹⁰ คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ 178/2548

¹⁹¹ คำพิพากษาศาลปกครองพิษณุโลกที่ 40/2546

มอเตอร์สูบน้ำให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ ไม่ได้เรียกค่าเสียหายแต่อย่างใด ซึ่งการเยียวยาของศาลก็ต้องคำนึงด้วย อย่างไรก็ตาม ค่าเสียหายในการซ่อมแซมทรัพย์สินนั้น หลักพื้นฐานในเรื่องนี้ ต้องซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพเดิมก่อนที่จะมีการกระทำละเมิด โดยค่าเสียหายเกี่ยวข้องกับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนทางกายภาพ(Compensation for Physical Damage)และค่าเสื่อมราคาในการใช้(Deprivation of use) การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนทางกายภาพ มักเป็นคดีที่เรียกร้องให้มีการซ่อมแซมทรัพย์สินให้อยู่ในสภาพเดิมซึ่งเป็นกรณีที่ง่ายแก่การคำนวณโดยอาศัยหลักฐานใบเสร็จรับเงิน ใบประเมินราคาหรือรายงานความเห็นต่าง ๆ เข้ามาพิจารณา โดยผู้ฟ้องคดีสามารถที่จะเลือกบุคคลที่จะเข้ามาซ่อมแซมได้ ค่าเสียหายอาจจะมากกว่าหรือน้อยกว่าที่ประมาณการไว้ก็ได้ แต่ผู้ทำละเมิดต้องรับผิดชอบที่ได้จ่ายไปจริง ส่วนกรณีที่ค่าเสียหายสูงกว่าค่าซ่อมนั้น เกิดได้สองลักษณะคือ กรณีที่ทรัพย์สินเสื่อมราคา และกรณีที่ผู้เสียหายประเมินราคาไว้ต่ำ ส่วนกรณีค่าเสื่อมราคาในการใช้ก็คำนวณโดยอาศัยค่าเสื่อมราคาตามที่ได้กล่าวมาแล้ว อย่างไรก็ตาม มีคำวินิจฉัยฉบับหนึ่งที่น่าสนใจ โดยข้อเท็จจริงฟังได้ว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ) ใช้อำนาจทำลายอาวุธปืนขนาด .38 เลขทะเบียนปืน กท 837310 ซึ่งอาวุธดังกล่าวเป็นของสามมีผู้ฟ้องคดี โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากศาลมิได้มีคำพิพากษาให้ริบอาวุธปืนของกลาง ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 จึงต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ฟ้องคดีโดยคดีนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ทำความเห็นเกี่ยวกับอาวุธปืน โดยเมื่อมี 2515 อาวุธปืนชนิดนี้มีราคาท้องตลาด 5,000–7,000 บาท ในปี 2543 ราคาท้องตลาดประมาณ 35,000–38,000 บาท เมื่อคำนึงราคาอาวุธปืนดังกล่าว การใช้งานมาแล้วของอาวุธปืนและค่าเสื่อมราคา ศาลกำหนดให้ 25,000 บาท¹⁹² คดีนี้ศาลให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติทำความเห็นเกี่ยวกับราคาอาวุธปืน และกำหนดค่าเสียหายตามนั้น

4.2.6 หลักเกณฑ์การกำหนดค่าสินไหมทดแทนประเภทความเสียหายต่อสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด

ในคดีปกครอง “สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด” มีความหมายอย่างไรนั้น เคยมีกรณีตัวอย่างที่ ศาลปกครองพิจารณาว่าสิทธิในความเจริญก้าวหน้าในราชการที่จะได้รับการแต่งตั้งเลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่ง และสิทธิเลื่อนชั้นเงินเดือนเป็นสิทธิที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2535 อยู่ในความหมายของคำว่า สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยคดีดังกล่าวศาลเห็นว่า เมื่อพิเคราะห์ถึงข้อความในคำสั่งแต่งตั้งผู้ฟ้องคดี ก็ไม่มีข้อความใดเป็นการ

¹⁹² คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ 1656/2546

ใส่ความผู้ฟ้องคดีหรือกล่าวหรือโฆษณาแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงที่จะทำให้ผู้ฟ้องคดีเสียหายแก่สิทธิในชื่อเสียง เกียรติยศ หรือเกียรติคุณ แต่อย่างใด อีกทั้งคำสั่งดังกล่าวก็ไม่มีผลโดยตรงที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิในความเจริญก้าวหน้าในราชการและไม่มีลักษณะหรือมีผลโดยตรงเป็นการทำร้ายร่างกายหรือจิตใจของผู้ฟ้องคดี ไม่มีลักษณะเป็นการบีบบังคับให้ต้องลาออกจากราชการก่อนเกษียณอายุราชการ อันจะทำให้เสียหายแก่จิตใจและเสรีภาพของผู้ฟ้องคดี ดังนั้น เมื่อไม่ปรากฏว่าผู้ฟ้องคดีได้รับความเสียหายหรือได้รับความเสียหายเป็นพิเศษ แม้การออกคำสั่งของผู้ฟ้องคดีจะถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ก็ไม่เป็นการกระทำละเมิดต่อผู้ฟ้องคดีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์¹⁹³

ผู้ฟ้องคดีถูกคำสั่งไล่ออกจากราชการ ต่อมาศาลพิพากษาว่าคำสั่งไม่ชอบด้วยกฎหมายและก่อให้เกิดความเสียหายเป็นการกระทำละเมิด ผู้ฟ้องคดีจึงฟ้องเรียกค่าเสียหายที่ต้องสูญเสียเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่และเงินเพิ่ม เบี้ยเลี้ยงพิเศษต่าง ๆ รวมทั้งค่าตอบแทนในการบรรยายพิเศษ ซึ่งเป็นเงินรายได้นอกเหนือจากเงินเดือนประมาณเดือนละ 12,000 บาท ต่อเดือนเป็นเวลา 4 ปี ศาลเห็นว่า รายได้ต่าง ๆ ที่ผู้ฟ้องคดีไม่ได้รับเป็นผลโดยตรงจากการที่ผู้ฟ้องคดีออกจากราชการเพราะคำสั่งลงโทษทางวินัยของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ แต่เงินรายได้ดังกล่าวมิใช่เงินรายได้ที่เกิดขึ้นเป็นประจำและถาวร ผู้ฟ้องคดีอาจจะได้รับมากขึ้น น้อยลงหรือเท่าเดิม ขึ้นอยู่กับการได้รับแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวหรือไม่ เพียงใด แต่เอกสารที่ผู้ฟ้องคดีส่งให้ศาล เชื่อได้ว่าหากผู้ฟ้องคดียังคงรับราชการอยู่น่าจะได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ดังกล่าวตามสมควร อย่างไรก็ตามเงินรายได้จากการปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายนั้น ผู้ฟ้องคดีจะได้รับเมื่อได้ปฏิบัติหน้าที่นั้น แต่ผู้ฟ้องคดีไม่อาจปฏิบัติงานดังกล่าวได้จริง เนื่องจากต้องออกจากราชการ การกำหนดค่าสินไหมทดแทนจึงต้องคำนึงถึงความจริงดังกล่าวด้วย จึงกำหนดค่าเสียหายให้ 50,000 บาท¹⁹⁴ คดีนี้มีประเด็นที่ต้องพิจารณารายได้จาก การบรรยายพิเศษที่ผู้ฟ้องคดีเคยได้รับจากการบรรยายเป็นค่าใช้จ่ายที่เป็นผลโดยตรงจากการไล่ออก แต่ศาลก็ได้ให้เหตุผลที่ชัดเจน อีกทั้งรายได้ดังกล่าวมิได้เป็นรายได้ประจำหรือถาวร จำนวนไม่แน่นอน กรณีนี้ศาลควรที่จะให้ผู้ฟ้องคดีทำคำชี้แจงหรือไต่สวน จำนวนค่าเสียหายที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ศาลกำหนดให้ตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

กรณีที่ผู้ฟ้องคดีรับราชการตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพ ผู้ถูกฟ้องคดีมีคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีออกจากราชการ เนื่องจากไม่ผ่านการทดลองปฏิบัติราชการ ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ต่อสำนักงาน ก.พ.

¹⁹³ คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. 77/2547

¹⁹⁴ คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ 19/2548

และได้รายงานให้นายกรัฐมนตรีสั่งการให้ยกเลิกคำสั่งดังกล่าว ต่อมาผู้ถูกฟ้องคดี มีคำสั่งยกเลิกคำสั่งดังกล่าวและให้กลับเข้ารับราชการ โดยในระหว่างที่ออกจากราชการตั้งแต่วันที่ 19 ตุลาคม 2542 จนถึงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2543 ซึ่งเป็นวันที่กลับเข้ารับราชการและทดลองปฏิบัติราชการใหม่ ซึ่งศาลวินิจฉัยว่า การที่ผู้ถูกฟ้องคดีไม่ได้ดำเนินการเบิกจ่ายเงินเดือนให้แก่ผู้ฟ้องคดีภายใน 1 ปี ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจ่ายเงินเดือนให้แก่ข้าราชการซึ่งถูกสั่งให้ออกปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ แต่ผู้ถูกฟ้องคดีใช้เวลาดำเนินการ 679 วัน จึงเป็นการปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร เมื่อผู้ฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายซึ่งประกอบด้วยเงินเดือน 83,227 บาท และค่าเสียหายอื่น ๆ อีก 200,000 บาท และคิดดอกเบี้ยร้อยละ 3 ผู้ถูกฟ้องคดีต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดกึ่งต่อปีจากเงินเดือนที่ส่งจ่ายจำนวน 83,227 บาท ตามมาตรา 224 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนค่ารักษาจิตใจ ค่ารักษารากฟัน ค่าใช้จ่ายในการติดตามเรื่องและร้องทุกข์ ค่าโทรศัพท์ ค่าใช้จ่ายในการติดตามเพื่อขอรับเงิน ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันที่ต้องเคร่าโศกเสียใจและนอนไม่หลับ ค่าใช้จ่ายในการหางานใหม่ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปรับเงินแลค่าธรรมเนียมการโอนเงินที่ค้างจ่าย ค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดีปกครอง เป็นค่าเสียหายที่มีได้เกิดขึ้นหรือเป็นผลโดยตรงจากการปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร ผู้ฟ้องคดีไม่มีสิทธิเรียกจากผู้ถูกฟ้องคดีได้¹⁹⁵ คดีนี้ ศาลนำเงินเดือนที่ผู้ฟ้องคดีควรจะได้รับ หากไม่มีคำสั่งให้ออกจากราชการเป็นพื้นฐานในการวินิจฉัย แล้วกำหนดค่าเสียหายตามสิทธิที่ควรจะได้รับ อย่างไรก็ตาม คดีนี้ผู้ฟ้องคดีคำนวณเงินเดือนผิดพลาดโดยจำนวนเงินที่แท้จริง 83,227 บาท แต่ผู้ฟ้องคดีเรียกเพียง 79,076 บาท และศาลฟังข้อเท็จจริงเป็น 83,227 บาท

ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการจดทะเบียนเกี่ยวกับห้องชุดตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย มิได้ดำเนินการสอบสวนคู่กรณีด้วยตนเอง และไม่ได้ตรวจสอบว่าคู่กรณีที่มาขอจดทะเบียนเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้ลงทะเบียนชื่อในเอกสารประกอบการจดทะเบียนหรือไม่ ซึ่งสามารถตรวจสอบได้จากบัตรประจำตัวต้นฉบับของคู่กรณี เพียงแต่ตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่ยื่นประกอบคำขอจดทะเบียนเท่านั้น จึงดำเนินการจดทะเบียนลงชื่อผู้ฟ้องคดีเป็นผู้ซื้อและผู้จำนองห้องชุดพิพาท ทั้งที่ผู้ฟ้องคดีมิได้เป็นผู้ซื้อและผู้จำนอง แม้จะฟังว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ไม่มีเจตนาหลอกลวงผู้ฟ้องคดีก็ตาม แต่ผู้ถูกฟ้องคดีมีหน้าที่ดูแลผลประโยชน์ของคู่กรณีที่มาขอจดทะเบียนโดยรอบคอบ การประมาทเลินเล่อเป็นการกระทำละเมิดและก่อให้เกิดความเสียหาย บรรดาค่าใช้จ่ายที่เสียไปในการต่อสู้คดี เป็นค่าเสียหายโดยตรงที่เจ้าหน้าที่ของกรมที่ดินได้มีส่วนก่อให้เกิดขึ้นจึงต้องรับผิดชอบ ได้แก่ ค่าจ้างทนายความ 6,000

¹⁹⁵ คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ 1640/2546

บาท ซึ่งศาลจังหวัดชลบุรีได้มีคำพิพากษาให้ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) จ่ายให้ผู้ฟ้องคดีแล้วในคดีดังกล่าว 3,000 บาท จึงไม่มีสิทธิเรียกค่าทนายความเพิ่มเติม ในคดีนี้ได้อีก ค่าใช้จ่ายในการเดินทางของทนายความจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีไปศาล จังหวัดชลบุรี 19 ครั้ง ๆ ละ 5,000 บาท เป็นเงิน 95,000 บาท ผู้ฟ้องคดีแสดงหลักฐานสำเนา รายงานกระบวนการพิจารณาที่ใช้ในศาลจังหวัดชลบุรี และศาลแพ่งกรุงเทพใต้ จำนวน 20 ครั้ง เชื่อได้ว่าทนายความเดินทางจริง 19 ครั้ง โดยค่าใช้จ่ายแต่ละครั้งเมื่อพิจารณาค่าพาหนะ ค่าที่พัก และค่าใช้จ่ายในการเดินทางแต่ละครั้ง ๆ ละสองถึงสามวัน ค่าใช้จ่ายอัตราครั้งละ 5,000 บาท เหมาะสมแล้ว กำหนดให้เต็มจำนวน ค่าเดินทางของผู้ฟ้องคดีจากจังหวัดสุราษฎร์ธานีไปศาลจังหวัดชลบุรี 17 ครั้ง ๆ ละ 12,000 บาท เป็นเงิน 204,000 บาท ผู้ฟ้องคดีแสดงหลักฐานเป็นสำเนารายงานกระบวนการพิจารณาที่ใช้ในศาลจังหวัดชลบุรีและศาลแพ่งกรุงเทพใต้ จำนวน 13 ครั้ง และอ้างว่าไม่ได้ลงชื่อในรายงานกระบวนการพิจารณา 4 ครั้ง เห็นควรกำหนดให้ 13 ครั้ง แต่ละครั้งควรมีค่าใช้จ่ายเท่ากับค่าใช้จ่ายของทนายความ เป็นเงิน 141,000 บาท ค่าเสียเวลาในการต่อสู้คดีตลอดเวลา 3 ปี 8 เดือน เป็นเงิน 141,000 บาท ต้องเสียเวลาราชการ เป็นเวลา 58 วัน และต้องปิดกิจการโรงงานน้ำดื่ม ขาดรายได้วันละ 1,000 บาท เป็นเงิน 58,000 บาท ศาลวินิจฉัยว่า ข้ออ้างดังกล่าวยังไม่พออนุโลมเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง และเป็นค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นเองและไม่แน่นอน อย่างไรก็ตาม ค่าเสียเวลาที่ต้องลาหยุด เพื่อไปศาล ขาดโอกาสทำมาหาได้ในกิจการที่ต้องกระทำอัตราวันละ 1,000 บาท ว่าจะเป็นการที่เหมาะสม จึงกำหนดค่าเสียเวลาเป็นเงิน 58,000 บาท รวมเงินค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีเป็นเงินทั้งสิ้น 218,000 บาท แต่การกระทำละเมิดครั้งนี้ เจ้าหน้าที่ของธนาคารและเจ้าหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีมีส่วนผิดอยู่ด้วย จึงหักค่าเสียหายของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 4 ออกหนึ่งในสามของค่าเสียหายที่ผู้ฟ้องคดีได้รับเป็นเงิน 73,000 บาท ค่าเสียหายอื่น ๆ ได้แก่ ค่าเสียหายจากการลา งานในการต่อสู้คดีเป็นเวลา 58 วัน เป็นเหตุให้ผู้บังคับบัญชาไม่เสนอชื่อเข้ารับพระราชทาน เครื่องราชอิสริยาภรณ์ประจำปี 2540 มีผลกับการเลื่อนขั้นเงินเดือนกระทบต่อบำเหน็จบำนาญ ค่าเสียหายที่ไม่สามารถหมุนเงินผ่อนชำระหนี้สถาบันการเงินได้ ศาลวินิจฉัยว่าเป็นค่าเสียหายที่ ไกลกว่าเหตุ ค่าเสียหายจากการเสื่อมเสียชื่อเสียงและถูกดูหมิ่นจากเพื่อนข้าราชการ ผู้บังคับบัญชาและผู้ปกครองนักเรียนนั้น หากเกิดขึ้นและมีอยู่จริง ก็มีได้เกิดขึ้นหรือจาก เจ้าหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 4 กล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริงตาม มาตรา 423 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ค่าเสียหายจากการขาดรายได้จากการ จำหน่ายน้ำดื่ม ศาลกำหนดให้ในค่าใช้จ่ายในการเดินทางแล้ว ค่าเสียหายจากการที่ผู้ฟ้องคดี

และครอบครัวได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจ เครียดและวิตกกังวลเป็นความรู้สึกทางจิตใจไม่มีกฎหมายบัญญัติคุ้มครองให้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้¹⁹⁶

¹⁹⁶ คำพิพากษาศาลปกครองกลางที่ 1066/2547